

Olje- og gasspolitikk på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis

Ulike tilnærminger i den russiske statsledelsen?

Silje Dalehaug

Masteroppgave ved ILOS/Humanistisk Fakultet

UNIVERSITETET I OSLO

15. november 2014

Olje- og gasspolitikk på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis

Ulike tilnærminger i den russiske statsledelsen?

Silje Dalehaug

RUS4590 Masteroppgave i Russland-studier

60 studiepoeng

ILOS

Humanistisk Fakultet

Universitetet i Oslo

15. november 2014

© Forfatter

År 2014

Tittel: Olje- og gasspolitikk på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis: Ulike tilnærminger i den russiske statsledelsen?

Forfatter: Silje Dalehaug

<http://www.duo.uio.no/>

Trykk: Reprosentralen, Universitetet i Oslo

Sammendrag

Denne masteroppgaven undersøker om det finnes dypereliggende forskjeller innenfor den russiske politiske statsledelse i synet på hvordan virksomheten på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis skal organiseres. I oppgaven studeres de politiske uttalelsene til president Vladimir Putin, statsminister Dmitrij Medvedev og minister for naturressurser og miljø Sergej Donskoj. Disse var fremtredende aktører i diskusjonen om kontinentalsokkelen og hadde i den utvalgte perioden sentrale stillinger i den russiske statsledelse. Oppgaven tar for seg tidsperioden fra 2012 til januar 2013. I 2012 blomstret diskusjonen rundt spørsmålet om virksomhet knyttet til olje- og gassressursene på kontinentalsokkelen opp på ny.

For å finne svar på om det finnes dypereliggende forskjeller i synet på organisering av virksomheten på kontinentalsokkelen, analyseres to nivåer: Den konkrete diskusjonen om olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen og ulike tilnærminger til modernisering. Først rettes oppmerksomheten mot hvilke likheter og forskjeller i politikk som utpeker seg hos de sentrale aktørene i selve diskusjonen om organisering av olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen. I oppgaven belyses spesielt temaene verdiutnyttelse, russisk identitet, privatisering og statlig kontroll. Dernest drøftes det om uttalelsene samsvarer med ulike prinsipielle syn på økonomisk utvikling og modernisering i Russland.

I oppgaven belyses disse spørsmålene gjennom en diskursanalytisk studie av uttalelser vedrørende organisering av olje og gassvirksomhet. Det benyttes trekk fra både Laclau og Mouffes diskursteori og Faircloughs kritiske diskursanalyse. Å benytte analytiske tilnærmingsmåter og fokusområder fra både kritisk diskursanalyse og diskursteori bidrar til en dypere forståelse av temaet for analysen. Ved å benytte trekk fra begge tilnærmingene undersøkes lingvistiske trekk samtidig som det i oppgaven legges til grunn en helhetlig forståelse av diskurs samt en velutviklet teori om gruppeidentitet.

Tekstene utvalgt for analyseformål er fem ulike stenogrammer fra møter der en eller flere medlemmer av den russiske statsledelse hadde en ledende rolle. Stenogrammene er hentet fra presidentens og regjeringens offisielle nettsider. I tillegg benyttes sentrale tekster av Putin og Medvedev: «Россия вперед!» skrevet av Medvedev og «Минерально-сырьевые ресурсы в стратегии развития российской экономики» av Putin. Disse tekstene har begge til felles at

de uttrykker forfatterens politiske og til dels ideologiske standpunkt og bidrar derfor i drøftingen av tilnærminger til modernisering i Russland.

De viktigste funnene i oppgaven kan sammenfattes med at det finnes ulike politiske betraktninger i Den Russiske Føderasjons statsledelse i spørsmålet om organisering av olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis. Disse kan til dels knyttes til dypereliggende meningsforskjeller om tilnærming til modernisering. Den største forskjellen blant aktørene når det gjelder virkelighetsfremstillinger og politikk, er innen behandlingen av temaet privatisering. Aktørenes ulike definisjoner av privatisering påvirker diskusjonen. Medvedev og Donskoj trekker frem olje- og gassektorens potensielle tilbakeleggenhet. For dem haster det med privatisering i betydningen flere aktører i olje- og gassutvinning på den russiske kontinentalsokkelen. Ifølge Medvedev og Donskoj vil dette gi god sosio-økonomisk utvikling. Putin fokuserer heller på Russlands storhet gjennom energisektoren, og fremhever dette som en del av russisk identitet. For øvrig mener han at den russiske olje- og gassektoren allerede er privatisert gjennom å være del av det internasjonale investeringsmarked. Dette er hans definisjon av privatisering. Ifølge Putin skal olje- og gassektoren være førende i den sosio-økonomiske utviklingen av Russland og staten må derfor ha direkte kontroll over sektorens virksomhet, inkludert på kontinentalsokkelen.

Når det gjelder statlig kontroll er Medvedev, Donskoj og Putin i hovedsak uenige. Hvis private selskaper skal bedrive virksomhet på kontinentalsokkelen også uten å være en del av et samarbeidsprosjekt med et av de statlig eide selskapene, kan staten nødvendigvis umulig ha direkte kontroll over prosjektet. Imidlertid er Donskoj uklar i sin politikk på dette punktet ved i en uttalelse å si at direkte statlig kontroll skal sikres i alle prosjekter.

Disse meningsforskjellene blant aktørene når det gjelder organisering av olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis, kan kun delvis forklares med en dypereliggende ulik tilnærming til modernisering. Putins politikk skiller seg fra den konservative tilnærmingen når han forfekter at olje- og gassektorens skal være ryggmargen i Russlands sosio-økonomiske utvikling samt når han offentlig nekter å innse Russlands energisektors potensielle tilbakeleggenhet. Ved å argumentere for direkte statlig kontroll skiller Donskojs politikk seg fra den liberale tilnærmingen til modernisering. Det samme gjelder både Medvedev og Donskoj når de ikke begrunner modernisering av Russland med at landet er en energistormakt. De fremmer heller ikke tanken om Russland som energistormakt som del av den russiske identitetsforståelsen.

Forord

Det har blitt skrevet mye om nordområdene, inkludert temaet olje- og gassutvinning i de arktiske områdene. Det finnes også mye litteratur om hydrokarbonutvinning i Russland, om attraktive utvinningsområder, om samarbeidsavtaler mellom olje- og gasselskaper samt artikler og bøker om den russiske stats tilnærming til slik utvinning i nord. Etter mye lesning fant jeg likevel lite skrevet om politikk vedrørende organiseringen av olje- og gassvirksomheten på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis i 2012. Jeg fant også at i flere av tekstene jeg leste ble den russiske statsledelse omtalt som en enhet, forskånet fra indre politiske meningsforskjeller. Kunne det være slik? Finnes det meningsforskjeller i den russiske statsledelse med hensyn til olje- og gasspolitikk på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis? Hvis så er tilfelle, hva går disse forskjellene ut på og har de eventuelt en dypereliggende årsak?

Denne masteroppgaven er et forsøk på å besvare disse spørsmålene og således – gjennom en diskursanalytisk studie - si noe om det politiske ordskiftet vedrørende organiseringen av olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis fra 2012.

I oppgaven benyttes konsekvent referansesystemet Chicago slik det er beskrevet i den 16. utgaven av *The Chicago Manual of Style*, utgitt av University of Chicago Press i 2010.

Alle transkripsjoner fra russisk til norsk følger Språkrådets retningslinjer fra 1995, bortsett fra transkripsjonen av navnet Nadezhda Filimonova. I dette tilfellet har jeg valgt å beholde den transkripsjonen forfatteren selv bruker i de artikler hun har utgitt.

Jeg ønsker å rette en takk til Arild Moe, seniorforsker ved Fridtjof Nansens Institutt, for veiledning i mitt arbeid med denne masteroppgaven.

Silje Dalehaug

Oslo, 10. november 2014

Innholdsfortegnelse

1	Tema, problemstilling og hypotese	10
1.1	Masteroppgavens tema	10
1.1.1	Problemstilling og hypotese	11
2	Teori og metode	13
2.1	Viktige begreper i diskursanalyse.....	14
2.1.1	Retorikk og diskursanalyse – likheter og forskjeller.....	17
2.2	Den russiske statsledelse – et utvalg av medlemmer.....	18
2.3	Tekstutvalg	19
2.3.1	Utvalgte stenogrammer for analyse.....	20
2.3.2	Sentrale tekster av Putin og Medvedev	22
3	To moderniseringsdoktriner i Russland	23
3.1	Likheter mellom liberal og konservativ tilnærming til modernisering.....	23
3.2	Forskjeller mellom liberal og konservativ moderniseringsdoktrine.....	24
4	Utvinning av olje- og gassressurser – grunnlag for debatt.....	26
4.1	Rammeverk for virksomhet på den russiske kontinentalsokkelen	27
4.2	Virksomhet på den russiske kontinentalsokkelen frem til 2012.....	28
5	Meningsfeller og meningsmotstandere i den russiske statsadministrasjonen	31
5.1	Politisk landskap i Russland anno 2012	31
5.1.1	Politisk retning vedrørende kontinentalsokkelen usikkert	33
6	Diskurs om kontinentalsokkelen	36
6.1	Verdiutnyttelse – ressursrikdom og nasjonale interesser	36
6.1.1	Verdiutnyttelse – globalt lederskap eller tilbakeliggenhet?	41
6.2	Delkonklusjon.....	46
7	Ressursrikdom og russisk identitet.....	47
7.1	Russland som en energi-supermakt	47
7.2	Hvem er ‘vi’ og hva innebærer ‘vi’?	52
7.3	Delkonklusjon.....	55
8	Privatisering i verdiutnyttelsesdiskursen.....	57
8.1	Hastverk og tilbakeliggenhet	57
8.2	Privatisering – ulike definisjoner.....	60

8.3	Russisk energisektor åpen for utenlandske aktører?.....	63
8.4	Delkonklusjon.....	67
9	Statlig kontroll.....	69
9.1	Direkte statlig kontroll.....	69
9.1.1	Russland – åpent marked i sammenligning med andre land	71
9.2	Alternativer til direkte statlig kontroll?	73
9.2.1	Donskojs ulike meninger om statlig kontroll	75
9.3	Årsak til ulik definisjon av ‘statlig kontroll’	77
9.4	Delkonklusjon.....	78
10	Diskursorden i verdiutnyttelsesdiskursen.....	80
11	En gjennomgående moderniseringsdiskurs	82
11.1	Putin – artikkel av 1999 og politikk som uttrykt i diskursen	83
11.2	Medvedev – artikkelen «Россия, вперед!» og politikk som uttrykt i diskursen...	84
11.3	Liberal og konservativ tilnærming til modernisering som uttrykt i diskursen.....	85
12	Konklusjon	94
	Litteraturliste	98

1 Tema, problemstilling og hypotese

1.1 Masteroppgavens tema

Den russiske kontinentalsokkelen er et område som tydelig viser dilemmaer i avveiningen mellom geopolitiske hensyn og ønsket om en god økonomisk utvikling. Bakgrunnen for dette er at utvikling av olje- og gassressurser i de arktiske områdene vanskelig kan gjennomføres uten utenlandsk kompetanse og investeringer. Hovedutfordringen for russiske myndigheter ligger i å balansere forholdet mellom statlig kontroll og behovet for private investeringer for å oppnå en kostnadseffektiv utvikling av de verdifulle olje- og gassressursene.¹

Formålet med denne masteroppgaven er å undersøke om det finnes dypereliggende forskjeller i den russiske politiske statsledelse i synet på hvordan virksomheten på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis skal organiseres. To nivåer analyseres: Den konkrete diskusjonen om olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen samt ulike tilnærminger til modernisering. Først rettes oppmerksomheten mot om det utpeker seg likheter og forskjeller i politikk hos de sentrale aktørene i selve diskusjonen om organisering av olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen. Derneft drøftes det om uttalelsene samsvarer med ulike prinsipielle dypereliggende syn på økonomisk utvikling og modernisering i Russland.

Jeg har valgt å ta utgangspunkt i uttalelser av president Vladimir Putin, statsminister Dmitrij Medvedev og minister for naturressurser og miljø Sergej Donskoj. For å undersøke om det finnes likheter og forskjeller i politikk hos aktørene i diskusjonen, vil oppgaven ta for seg hvordan aktørene fremmer sine virkelighetsbilder, herunder på hvilke punkter deres fremstillinger eventuelt samsvarer og på hvilke punkter det eventuelt foregår en kamp om å definere virkeligheten på en bestemt måte.

Oppgaven tar for seg tidsperioden fra 2012 til januar 2013. I 2012 blomstret diskusjonen rundt spørsmålet om virksomhet knyttet til olje- og gassressursene på kontinentalsokkelen opp på ny.

---

¹ Moe og Rowe «Northern Offshore Oil and Gas Resources: Policy Challenges and Approaches,» 107

1.1.1 Problemstilling og hypotese

Denne oppgaven har følgende problemstilling:

Finnes det ulike politiske betraktninger med hensyn til organisering av olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis innenfor Den Russiske Føderasjons statsledelse og hva innebærer eventuelt forskjellene? Dersom det finnes ulike politiske betraktninger, kan disse eventuelt knyttes til dypereliggende meningsforskjeller i den politiske statsledelse i Russland?

I den hensikt å bedre forstå aktørenes politiske betraktninger, vil oppgaven undersøke om det finnes grunnleggende forskjeller i hvordan sentrale aktører i russisk ressurspolitikk - president Vladimir Putin, statsminister Dmitrij Medvedev og minister for naturressurser og miljø Sergej Donskoj - forholder seg til modernisering. Derfor vil det bli gjort en sammenligning av funn fra analysen av uttalelsene med både den konservative og den liberale moderniseringstilnærmingen. I tillegg vil oppgaven trekke veksler på andre sentrale tekster skrevet av Putin og Medvedev for å undersøke om det finnes gjennomgående trekk mellom aktørenes uttalelser om kontinentalsokkelen og tidligere tekster av Putin og Medvedev som kan kobles opp til moderniseringstilnærmingene. På den måten blir grunnlaget stødigere for å gjøre en vurdering om moderniseringsdoktrinene ligger til grunn for Donskoj, Medvedev og Putins uttalte politikk med hensyn til organisering av olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis.

Jeg har utarbeidet følgende arbeidshypotese:

Diskusjonen om organisering av olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen er uttrykk for to ulike syn på utvinning av olje- og gassressurser på kontinentalsokkelen. Disse synene er knyttet til aktørenes ulike dypereliggende syn på modernisering. Putins politikk er uttrykk for konservativ tilnærming til modernisering. Medvedev og Donskojs politikk er uttrykk for liberal tilnærming til modernisering.

Arbeidshypotesen er basert på et generelt inntrykk av Putin, Medvedev og Donskoj. Dette inntrykket forekommer ofte og har blitt fremsatt av Mark Urnov i kapittelet «Russian Modernization Doctrines under Debate» i boken *Waiting for Reform under Putin and Medvedev*, redigert av Lena Jonson og Stephen White, utgitt i 2012. I denne oppgaven ønsker

jeg å undersøke om dette inntrykket av de tre aktørene stemmer med deres politikk vedrørende organisering av olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis.

2 Teori og metode

For å undersøke problemstillingen og hypotesen, benytter oppgaven diskursanalyse som teori og metode. De diskursanalytiske retningene som brukes i denne masteroppgaven utgjør et metodisk og teoretisk hele. I diskursanalyse er teori og metode sammenkoblet.² Innenfor diskursanalyse finnes det flere retninger. I denne masteroppgaven benyttes trekk fra både Laclau og Mouffes diskursteori og Faircloughs kritiske diskursanalyse.

I kritisk diskursanalyse lages konkrete lingvistiske tekstanalyser av språkbruk i sosial interaksjon. Ifølge kritisk diskursanalyse er bestemt bruk av tegn sosialt motivert. Tegn er her forstått som ord eller lengre tekstsekvenser som består av mening kombinert med form. Det betyr at ordvalg, grammatikk og setningens modalitet har sin bakgrunn i våre virkelighetsoppfatninger samtidig som det former vårt bilde av verden og samfunnet rundt oss.³ Dette har sammenheng med Faircloughs definisjon av begrepet 'diskurs'. Han bruker begrepet 'diskurs' der lingvister normalt ville brukt betegnelsen 'språkbruk'.⁴ I kritisk diskursanalyse anses språkbruk for å være en form for sosial praksis. Dette betyr at diskurs både er en form for handling og en måte å representere verden på. Diskurs er en praksis som skaper våre forestillinger av verden og samfunnet.⁵

Laclau og Mouffes diskursteori lager ikke systematiske empiriske studier av språkbruk.⁶ Likevel er det viktig også innen denne retningen av diskursanalyse å drøfte «den språklige vending». Formålet med «den språklige vending» er å studere sosial samhandling i språket fordi det er der slik sosial samhandling finner sted.⁷ Gjennom å studere mening og de sosiale institusjoner som bærer mening ved bruk av en og samme metode.

I motsetning til Fairclough, skiller ikke Laclau og Mouffe mellom diskursiv og ikke-diskursiv praksis. Dette betyr at siden alt skapes diskursivt, finnes ikke noe som er ikke-diskursiv praksis. Dette medfører at ting som ikke er tekst eller språk, for eksempel institusjoner,

---

² Jørgensen og Phillips, *Diskursanalyse som teori og metode*, 12

³ Fairclough, *Kritisk diskursanalyse: En samling*, 30-31

⁴ Fairclough, *Kritisk diskursanalyse: En samling*, 15

⁵ Fairclough, *Kritisk diskursanalyse: En samling*, 17-18

⁶ Jørgensen og Phillips, *Diskursanalyse som teori og metode*, 75

⁷ Neumann, *Mening, Materialitet, Makt: En innføring i diskursanalyse*, 80

teknikker, normer og handlinger er en del av diskursen.⁸ Selv om fokuset i denne oppgaven i hovedsak er på utvalgte tekster, har jeg valgt å forholde meg til diskurs-begrepet i samsvar med Laclau og Mouffes diskursteori fordi deres forståelse av diskurs åpner for en bredere analyse.

I tillegg har diskursteori - i motsetning til kritisk diskursanalyse - en velutviklet teori om identitet og gruppedannelse.⁹ Å trekke analytiske tilnærmingsmåter og fokusområder fra både kritisk diskursanalyse og diskursteori vil berike diskursanalysen samt bidra til en dypere forståelse av temaet for analysen. Gjennom å undersøke lingvistiske trekk, beholder oppgaven en stadig nærhet til de utvalgte tekstene, hvilket gjør det mulig å finne tekstbevis som ellers hadde vært avskåret fra analysen ved kun å benytte Laclau og Mouffes diskursteori.

2.1 Viktige begreper i diskursanalyse

Ifølge diskursteori er diskursanalysens formål å kartlegge prosesser der det kjempes om hvordan tegnenes betydning skal fastlegges, det vil si hvordan man forsøker å definere begreper og handlinger samt hvordan man - gjennom å trekke en sammenheng mellom noen bestemte begreper og handlinger - skaper et virkelighetsbilde som man så fremstiller som naturlig og forhåndsgitt.¹⁰

Ifølge diskursteorien er vårt bilde av samfunnet sammensatt av 'lukninger' der begreper, ord, handlinger og institusjoner forsøkes definert på en bestemt måte fremfor en annen som i prinsippet kunne vært like sann eller ekte. Således er samfunnet - som del av 'det sosiale' - kontingent, det vil si at samfunnet aldri har en endelig fastsatt betydning og er dermed til enhver tid foranderlig, avhengig av hvilke definisjoner av lukningene som får fotfeste.¹¹ Å skape virkelighetsbilder ved å utelukke alle andre mulige måter som begreper, ord, institusjoner og handlinger kunne vært definert på, er det diskursteoretikerne Laclau og Mouffe forstår med begrepet 'politikk'. For Laclau og Mouffe avspeiler ikke politikk en dypereliggende sosial virkelighet. Tvert imot er selve den sosiale organisering et resultat av vedvarende politiske prosesser.¹² Ved å fremstille virkeligheten på en bestemt måte - til

---

⁸ Laclau og Mouffe, «Hinsides det sociales positivitet: antagonismer og hegemoni,» 54-55

⁹ Jørgensen og Phillips, *Diskursanalyse som teori og metode*, 52

¹⁰ Jørgensen og Phillips, *Diskursanalyse som teori og metode*, 36

¹¹ Laclau og Mouffe, «Hinsides det sociales positivitet: antagonismer og hegemoni,» 60-61

¹² Jørgensen og Phillips, *Diskursanalyse som teori og metode*, 47

fordel for andre måter – skaper diskursene det sosiale gjennom ulike virkelighetsbeskrivelser.¹³ Det sosiale - det vil si vår virkelighetsoppfatning og dermed oppfatning av samfunnet rundt oss – skapes gjennom diskurs. Diskurs er et system for frembringelse av utsagn og praksiser som skaper en virkelighetsforståelse for bærerene av diskursen. Dette skjer gjennom at utsagnene og praksisene innskriver seg i institusjoner og fremstår som normale. I tillegg har diskursen en viss grad av regularitet i et sett sosiale relasjoner.¹⁴ I denne oppgaven velger jeg å forholde meg til begrepene politikk og diskurs slik disse forstås i diskursteorien.

I debatten om organisering av lisensieringssystemet på den russiske kontinentalsokkelen forsøker Putin, Medvedev og Donskoj å fremme ulike virkelighetsbilder for således å få gjennomslag for sine politiske ideer og meninger. Aktørenes selektive bruk av fakta for å fremme eget virkelighetsbilde bidrar til å påvirke den politiske debatten. De ulike virkelighetsfremstillingene endrer ikke objektive fakta, men gir ulike bilder av samme situasjon. Dette former den politiske debatten samt politiske aktørers beslutningsgrunnlag og avgjørelser. De ulike virkelighetsfremstillingene forsøker å definere viktige begreper i debatten. Med diskursanalytiske begreper kan man si at det er kamp om ‘lukningene’ av ‘elementene’ og de ‘flytende betegnerne’ i ‘diskursen’.

‘Lukninger’ er de bestemte måtene begreper blir definert på. Det er en prosess der diskursen forsøker å redusere elementenes flertydighet til entydighet. Da går et ‘element’ over til å bli et ‘moment’ i diskursen. Et ‘moment’ er dermed et tegn som har en fastsatt betydning. Imidlertid må det her understrekes at momentets bestemte betydning er midlertidig og kan senere endres.¹⁵ Derfor er overgangen fra ‘elementer’ til ‘momenter’ aldri fullstendig gjennomført.¹⁶ ‘Elementer’ er de tegn som ikke har fått en endelig fastsatt betydning og er fortsatt flertydige.¹⁷ Imidlertid forsøkes det hele tiden å gi elementene betydning også ved at elementet settes i relasjon til andre tegn for å gi elementet en bestemt betydning. Dette skjer gjennom *artikulasjon*. Laclau og Mouffe definerer artikulasjon som enhver praksis som etablerer en relasjon mellom elementer, slik at elementets betydning endres.¹⁸ I diskursteorien kalles de elementene som i særskilt grad er åpne for ulike betydningstilskrivelser ‘flytende

---

¹³ Jørgensen og Phillips, *Diskursanalyse som teori og metode*, 79

¹⁴ Neumann, *Mening, Materialitet, Makt: En innføring i diskursanalyse*, 18

¹⁵ Jørgensen og Phillips, *Diskursanalyse som teori og metode*, 38

¹⁶ Laclau og Mouffe, «Hinsides det sociales positivit: antagonismer og hegemoni,» 60

¹⁷ Jørgensen og Phillips, *Diskursanalyse som teori og metode*, 38

¹⁸ Jørgensen og Phillips, *Diskursanalyse som teori og metode*, 38

betegnere'.¹⁹ Alle tegn i en diskurs er 'momenter' på den måten at deres betydning er holdt fast ved gjennom at de er forskjellige fra hverandre på bestemte måter.²⁰

Ifølge diskursteori etableres diskursen ved at en betydning fastsettes rundt noen 'nodalpunkter'. 'Nodalpunkter' er de begreper som utgjør diskursens nøkkelpunkter og som de andre tegnene innordnes etter og får sin betydning i forhold til.²¹

I denne oppgaven velger jeg å forholde meg til begrepene nodalpunkt, moment, element, artikulasjon og flytende betegner slik de er beskrevet i diskursteorien. Ved å undersøke hvordan begrepene bindes sammen gjennom artikulasjoner og således skaper virkelighetsbilder, vil jeg se på hvordan aktørene i den russiske statsledelse skaper ulike virkelighetsframstillinger og således fremmer sin politikk.

Denne oppgaven vil blant annet ta opp temaet identitet og gruppedannelse. I følge Laclau og Mouffe finnes det ingen objektive forhold som avgjør hvilke grupper et sosialt rom er delt inn i. Det enkelte individet har flere identiteter, hvilket kalles *desentrering*. Individet har også mulighet til å identifisere seg forskjellig i gitte situasjoner. Dette kalles *overdeterminasjon*. Gruppedannelse må forstås som en reduksjon av muligheter. Folk konstrueres som gruppe i det noen identitetsmuligheter fremheves som relevante mens andre muligheter ignoreres. Denne prosessen foregår gjennom *ekvivalenskjeder*.²² Ved å knytte tegnere sammen i ekvivalenskjeder, etableres identiteten relasjonelt.²³ Alle gruppedannelser alltid er lukninger og fungerer kun ved å utelukke alternative fortolkninger ute, lik all annen diskurs. Gruppedannelse er i den forstand politisk.²⁴

I Faircloughs kritiske diskursanalyse benyttes begrepet 'diskursorden'. Det betegner et avgrenset antall diskurser som kjemper i samme terreng, men som har blitt utelukket fra den gitte diskurs.²⁵ Av denne grunn vil denne masteroppgaven benytte begrepet 'diskursorden' fra Faircloughs kritiske diskursanalyse, for å betegne de begreper som ikke direkte er en del av den diskursen som undersøkes, men som likevel er nært knyttet til utvalgte diskurs. Dette synes mer hensiktsmessig enn å benytte begrepet 'det diskursive felt' fra diskursteorien. 'Det

---

¹⁹ Jørgensen og Phillips, *Diskursanalyse som teori og metode*, 39

²⁰ Jørgensen og Phillips, *Diskursanalyse som teori og metode*, 36

²¹ Jørgensen og Phillips, *Diskursanalyse som teori og metode*, 37

²² Jørgensen og Phillips, *Diskursanalyse som teori og metode*, 56

²³ Jørgensen og Phillips, *Diskursanalyse som teori og metode*, 55

²⁴ Jørgensen og Phillips, *Diskursanalyse som teori og metode*, 57

²⁵ Jørgensen og Phillips, *Diskursanalyse som teori og metode*, 38

diskursive felt' innlemmer alle mulige betydningsdannelser og begreper som ikke har en tilknytning til den gitte diskurs.²⁶

2.1.1 Retorikk og diskursanalyse – likheter og forskjeller

I en oppgave der fokuset er rettet mot diskusjoner som utspiller seg innenfor den russiske statsledelsen, vil politisk retorikk og diskursanalyse naturlig møtes. Av denne grunn er det formålstjenlig å forklare hvordan retorikk og diskursanalyse skiller seg fra hverandre samt hvordan de to til tider ligner og utfyller hverandre.

Kritisk diskursanalyse undersøker hvordan argumenter er bygget opp, hvilket sammenfaller med fokuset til klassiske tilnærminger til retorikk.²⁷ Likheter mellom kritisk diskursanalyse og klassisk retorikk inkluderer blant annet analyse av språkform, for eksempel bruk av passiv- eller aktivsetninger, metaforer eller lignende. Begge metoder analyserer ordbruk, inkludert hvilke konnotasjoner ord har og eventuelt i hvilken grad konnotasjonene er negative eller positive.²⁸ Forøvrig kan det være hensiktsmessig i begge metodiske tilnæringsmåter å undersøke om visse ord brukes på en spesiell måte som får konsekvenser for budskapsmottakerens inntrykk av teksten. Når man undersøker talerens språklige stil i kritisk diskursanalyse, kan det være formålstjenlig å studere hvordan de ulike språklige nivåene interagerer med hverandre, for eksempel samspillet mellom ordbruk og syntaks samt hvordan disse påvirker hverandre.²⁹

I sin bok *Politicians and Rhetoric: The Persuasive Power of Metaphor* argumenterer Jonathan Charteris-Black for at språklige uttrykk er politikeres viktigste redskap når de ønsker å mobilisere sine tilhengere. Han begrunner dette med at det innenfor et demokratisk rammeverk primært er gjennom språket politiske ledere legitimerer sitt lederskap.³⁰ Dette gjelder også overtalelse som er en interaktiv kommunikativ prosess der en avsender forsøker å påvirke mottakerens meninger, holdninger og handlinger.³¹

Et eksempel i denne oppgaven der fokuset til diskursanalyse og retorikk sammenfaller, er når bruken av pronomenet 'vi' undersøkes. Pronomenet 'vi' er viktig i retorikkens overtalende

---

²⁶ Jørgensen og Phillips, *Diskursanalyse som teori og metode*, 37

²⁷ Charteris-Black, *Analysing Political Speeches: Rhetoric, Discourse and Metaphor*, 83

²⁸ Charteris-Black, *Analysing Political Speeches: Rhetoric, Discourse and Metaphor*, 89

²⁹ Charteris-Black, *Analysing Political Speeches: Rhetoric, Discourse and Metaphor*, 89

³⁰ Charteris-Black, *Politicians and Rhetoric: The Persuasive Power of Methaphor*, 1

³¹ Charteris-Black, *Politicians and Rhetoric: The Persuasive Power of Methaphor*, 9

språk fordi det med hensikt er uklart hvem ‘vi’ refererer til. Dermed får pronomenet makt i sin uklarhet og inviterer mottakerne til å alliere seg med taleren. Tilhengere blir vagt definert i politiske taler fordi – hvis retorikken lykkes – vil denne gruppen ideelt sett utvide seg til å inkludere de som tidligere har vært motstandere.³²

Bruken av pronomenet ‘vi’ er samtidig viktig å ta med seg i en diskursanalyse fordi pronomenet kan benyttes for å skape en felles gruppeidentitet. Gruppedannelse og identitet er viktig i diskursteorien. Gruppedannelse er politisk i den forstand at den skapes diskursivt ved å utelukke enkelte forskjeller innad i gruppen og fremheve utvalgte likheter som forener gruppen.³³ I diskursanalyse er identitet politikk i den forstand at identitet skapes politisk. Således kan politikk forstås som et forsøk på å gi et svar på hvem ‘vi’ er.³⁴ Derfor er bruken av pronomenet ‘vi’ mer enn påtatt retorikk. Bruken av pronomenet kan medvirke til å skape en gruppeidentitet som påvirker diskurser. Pronomenet ‘vi’ kan best studeres gjennom å benytte en kombinasjon av diskursteori og kritisk diskursanalyse. Dette er fordi diskursteori egner seg til å undersøke gruppedannelse og identitet mens kritisk diskursanalyse har et større fokus på lingvistiske trekk. Å se på gruppeidentitet og lingvistiske trekk i sammenheng er nyttig når hensikten med å undersøke bruken av pronomenet er å avdekke den diskursive kampen om gruppeidentitet.

2.2 Den russiske statsledelse – et utvalg av medlemmer

I denne oppgaven har jeg valgt å fokusere på tre aktører i den russiske statsledelse; Vladimir Putin, Dmitrij Medvedev og Sergej Donskoj. Siden 2012 har Putin stilling som president, Medvedev stilling som statsminister og Donskoj ble innsatt som minister for naturressurser og miljø 21. mai 2012. Fra 2008 var han assisterende minister for det samme ministeriet.³⁵ Før valget i 2012 var Putin statsminister og Medvedev president.

Bakgrunnen for valget av disse aktørene er at de har vært de mest aktive i diskusjonen om organisering av olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis fra 2012. Sergej Donskoj har ytret sine meninger om russisk olje- og gasspolitikk på

---

³² Charteris-Black, *Analysing Political Speeches: Rhetoric, Discourse and Metaphor*, 61

³³ Jørgensen og Phillips, *Diskursanalyse som teori og metode*, 57

³⁴ Neumann, *Mening, Materialitet, Makt: En innføring i diskursanalyse*, 124

³⁵ Ministerstvo Prirodnjkh Resursov i Ekologii Rossijskoj Federatsii; «Биография»

kontinentalsokkelen både som assisterende minister for naturressurser og miljø og senere som minister for det samme ministeriet. Donskoj har selv både utdanning og arbeidserfaring fra olje- og gasssektoren og har ved flere anledninger fremstått som en fagperson i diskusjoner om denne delen av den russiske energisektoren. Medvedev og Putin har i kraft av å være henholdsvis statsminister og president hver for seg hatt klare stemmer om hvilken olje- og gasspolitikk Russland burde føre. Denne oppgaven vil undersøke om det finnes ulike tilnærminger i den russiske statsledelse når det gjelder olje- og gasspolitikk på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis. Derfor var det naturlig å innlemme Medvedev og Putin siden de er de øverste lederne i den russiske statsledelsen i tillegg til å være aktive deltagere i den politiske diskusjonen om organisering av olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis.

2.3 Tekstutvalg

I den hensikt å undersøke problemstillingen og teste hypotesen er det foretatt et utvalg av ulike stenogrammer hentet fra presidentens og regjeringens offisielle nettsider. En del av stenogrammene er fra møter kalt совещания. Совещание er en møteform som blir benyttet som et forum for diskusjon i den hensikt å løse opp i et bestemt spørsmål – for eksempel forhandlingene om utenlandske aktørers tilgang til strategiske ressurser samt endringer til loven om undergrunnsressurser.³⁶ Ulike parter i det russiske politiske system kommer til enighet gjennom slike intense møter med få deltagere. Generelt har disse møtene en uformell stil og gir ikke adgang til å utstede formelle direktiver eller fatte vedtak. Imidlertid brukes slike møter for å løse fastlåste politiske konflikter.³⁷ I denne oppgaven analyseres stenogrammer fra slike møter, da disse er mer uformelle og holdes i den hensikt å presse frem enighet om et forslag. Stenogrammene fra disse møtene er en *unik* kilde til direkte muntlige uttalelser fra aktørene da det i slike møter ikke brukes forhåndsskrevne taler. Dette gir tilgang til aktørenes faktiske politiske meninger uten at disse er forhåndsredigert med sikte på offentlighetens mottagelse av budskapet. Dette er en fordel da denne masteroppgaven skal undersøke om det finnes politiske meningsforskjeller innenfor den russiske statsledelse i forbindelse med olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen.

---

³⁶ Fortescue, «Policymaking Process in Putin's Prime Ministership,» 125

³⁷ Fortescue, «Policymaking Process in Putin's Prime Ministership,» 125

I oppgaven analyseres også noen stenogrammer fra andre møteformer enn совещания. Årsaken er at analysegrunnlaget ellers ikke hadde blitt tilstrekkelig siden antallet stenogrammer hadde blitt for få. Stenogrammer fra andre møter enn совещания gir også god innsikt i aktørenes uttalte politikk. Derfor benyttes stenogrammer fra ulike møteformer i analysen.

2.3.1 Utvalgte stenogrammer for analyse

Møtene de utvalgte stenogrammene kommer fra, har ikke alltid kun omhandlet olje- og gassvirksomhet. Imidlertid har møtene det til felles at denne form for virksomhet på sokkelen har hatt sterkt fokus. Jeg har valgt å ta utgangspunkt i følgende stenogrammer:

Møtet som i stenogrammet har fått overskriften ”Совещание ”О перспективах освоения ресурсов континентального шельфа России”” ble avholdt 15. januar 2013. I dette møtet var Medvedev og Donskoj aktive deltakere. Temaet for møtet var utvinning av ressurser på kontinentalsokkelen. I den forbindelse var en sentral del av møtet å diskutere programmet for utvinning av mineralressurser på kontinentalsokkelen som hadde blitt påbegynt året før. Ministeriet for naturressurser og miljø med tilhørende offentlige instanser samt utvalgte selskaper i energibransjen hadde blitt tildelt oppgaven å ferdigstille programmet. Bakgrunnen for mitt valg av denne teksten er at den gir god informasjon om både Medvedev og Donskojs tilnærming til utvinning av olje- og gassressurser på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis. Medvedev har en lengre utredning som sitt syn når han presenterer temaet for møtet. Donskoj fremmer og begrunner sitt politiske syn da han – som minister for naturressurser og miljø - representerer det ministeriet som var deltagende i utformingen av programmet som diskuteres.

Jeg har også valgt å analysere stenogrammet fra det første møtet der programmet for utvinning av mineralressurser på kontinentalsokkelen ble diskutert. Stenogrammet fra møtet har fått tittelen «Заседание Правительства». Møtet ble avholdt 2. august 2012. Ved å analysere stenogrammer fra begge møtene, er det mulig å se utgangspunktet for diskusjonen om samme dokument som fortsatte i 2013. Med dette får analysen et bedre grunnlag for å undersøke Medvedev og Donskojs politikk ved å inkludere historikken fra 2012. Siden det i stenogrammet fra 2013 henvises til møtet i 2012, er det naturlig å inkludere stenogrammet fra sistnevnte møte i analysen. Ved å analysere begge tekstene ble det mulig å si noe om Medvedev og Donskojs politikk på et bredere grunnlag enn ved kun å analysere den ene av de

to stenogrammene siden møtene har en naturlig sammenheng. Det var også et poeng å ta med en tekst fra 2012, siden det var da – som tidligere nevnt – diskusjonen om organisering av olje- og gassvirksomhet på kontinentalsokkelen på ny ble en del av det offentlige ordsiftet i Russland. Selv om jeg i denne analysen har valgt å fokusere kun på aktørene Medvedev, Donskoj og Putin, var det på dette møtet flere medlemmer av den russiske statsadministrasjon som fikk ytre sine meninger om temaet.

Regjeringens møte av 2. august 2012 omhandlet ikke bare olje- og gassvirksomhet på kontinentalsokkelen. Andre tema tatt opp i samme møte handlet om generelle sosio-økonomiske forhold i Russland, herunder fattigdom blant deler av befolkningen. Stenogrammet egner seg likevel for analyse i en oppgave om olje- og gasspolitikk, da olje- og gassvirksomhet var et av hovedtemaene. Forøvrig er det interessant å merke seg at den russiske regjeringen tok for seg andre sosio-økonomiske forhold i det samme møtet som temaet olje- og gasspolitikk på kontinentalsokkelen ble drøftet. Det kan si noe om hvordan den russiske regjeringen ser på denne form for virksomhet - som en del av en generell tilnærming til sosio-økonomisk utvikling.

Jeg har også valgt ut stenogrammer fra flere møter der Putin har hatt en ledende rolle og ytret sine politiske meninger. Stenogrammet med tittelen «Председатель Правительства Российской Федерации В.В.Путин провёл совещание по вопросу стимулирования освоения континентального шельфа» ble valgt fordi Putins politikk vedrørende investeringer på kontinentalsokkelen samt sosio-økonomiske forhold tydelig fremkommer. I tillegg er dette et stenogram fra møteformen совещание som tidligere nevnt er spesielt formålstjenlig i en analyse som i denne oppgaven. Møtet ble avholdt 12. april 2012.

I tillegg valgte jeg stenogrammer fra to møter der president Putin avholdt møter med selskaper og organisasjoner som arbeider i olje- og gassektoren. Det ene er «Встреча с главами энергетических компаний» holdt 21. juni 2012 og det andre er «Встреча с представителями общественных организаций предпринимателей», avholdt 24. mai 2012. Bakgrunnen for valgene er at det er interessant i en oppgave som skal analysere den russiske statsledelses olje- og gasspolitikk på kontinentalsokkelen i Arktis, å undersøke hvordan presidenten videreformidler sin politikk til de berørte selskapene og organisasjonene.

Den siste teksten er et stenogram med tittelen «Заседание Комиссии по вопросам стратегии развития ТЭК и экологической безопасности.». Møtet ble holdt 10. juli 2012.

Stenogrammet ble valgt ut fordi målet for møtet og kommisjonens arbeid, ifølge president Putin, er å drøfte den russiske energisektorens arbeid i den hensikt å fremme effektivitet og en strategisk utvikling av sektoren. I den sammenheng ga Putin selv uttrykk for flere av sine politiske oppfatninger om energisektoren i Russland, herunder olje- og gasspolitikk på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis. Dette er således et formålstjenlig stenogram å analysere i den hensikt å svare på oppgavens problemstilling.

2.3.2 Sentrale tekster av Putin og Medvedev

Oppgaven vil undersøke om Putin, Medvedev og Donskojs politiske meninger vedrørende organisering av olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis kan spores tilbake til ulike grunnleggende politiske syn på økonomisk utvikling og modernisering i moderne russisk politikk. Derfor vil det bli gjort en sammenligning av funnene fra diskursanalysen med både den konservative og den liberale moderniseringstilnærmingen. I den sammenheng vil oppgaven trekke veksler på andre tekster skrevet av Putin og Medvedev for å undersøke om det finnes gjennomgående trekk mellom aktørenes uttalelser om kontinentalsokkelen og tidligere tekster skrevet av Putin og Medvedev som så kan kobles opp til moderniseringstilnærmingene.

Jeg har valgt ut sentrale tekster av Putin og Medvedev: «Россия вперед!», utgitt 10. september 2009 skrevet av Medvedev og «Минерально-сырьевые ресурсы в стратегии развития российской экономики» av Putin, først utgitt i 1999 og basert på hans *kandidat*-oppgave. Disse tekstene har begge det til felles at de uttrykker forfatterens politiske og til dels ideologiske standpunkt. Ved å benytte artiklene «Россия вперед!» og «Минерально-сырьевые ресурсы в стратегии развития российской экономики» gir dette tilstrekkelig grunnlag for å vurdere hvorvidt moderniseringsdoktrinene ligger til grunn for aktørenes uttalte politikk.

3 To moderniseringsdoktriner i Russland

I Russland har det pekt seg ut to ulike hovedtilnærminger med hensyn til statens og næringslivets rolle i utviklingen av en innovativ økonomi: En liberal og en konservativ tilnærming til modernisering.³⁸ Den konservative moderniseringsdoktrinen ble presentert i den russiske stats «Концепция долгосрочного социально-экономического развития Российской Федерации на период до 2020 года» fra 2008. Dokumentet er basert på Putins tale holdt det samme året.³⁹ Ifølge russiske politiske eksperter fremkom den liberale moderniseringsdoktrinen som et resultat av Dmitrij Medvedvs artikkel «Россия вперед!» fra 2009 og rapport fra Institutt for Moderne Utvikling «Россия XXI века: образ желаемого завтра» fra 2010.⁴⁰

3.1 Likheter mellom liberal og konservativ tilnærming til modernisering

Den konservative og den liberale moderniseringstilnærmingen har noen likheter. I både den liberale og den konservative tilnærmingen blir behovet for modernisering begrunnet med at Russland er en stormakt og en av de mest velutviklede landene i verden. Derfor må enhver forvitring av landet stoppes og trusler mot landets posisjon i verden forhindres. Underforstått ligger det en nøkkelfaktor i den russiske nasjonale identiteten; At Russland er en ledende stormakt som spiller en avgjørende rolle i globale politiske prosesser.⁴¹

I tillegg fokuserer begge moderniseringsdoktrinene på de samme hovedmålene for modernisering. Det inkluderer målsetting om høy levestandard på linje med de mest velutviklede landene samt at Russland skal være økonomisk ledende innenfor energi- og råvaresektorene. Forøvrig tilstreber begge doktrinene at Russland skal være en ledende

---

³⁸ Busygina og Filippov, «Benefits and Risks of Modernization in Russia,» 217

³⁹ Urnov, «Russian Modernization Doctrines under Debate,» 40

⁴⁰ Urnov, «Russian Modernization Doctrines under Debate,» 39

⁴¹ Urnov, «Russian Modernization Doctrines under Debate,» 41

industrinasjon med mye innovasjon. Både den konservative og den liberale moderniseringsdoktrinen fremhever viktigheten av politisk og sosial stabilitet.⁴²

I likhet med Medvedevs tale «Россия вперед!» fremhever «Концепция долгосрочного социально-экономического развития Российской Федерации на период до 2020 года» at Russland burde endre sin økonomiske modell fra fokus på eksport av råvarer til en modell for innovasjon.⁴³

3.2 Forskjeller mellom liberal og konservativ moderniseringsdoktrine

Forsvarere av den liberale tilnærmingen til modernisering argumenterer for at den russiske staten er ineffektiv og konservativ. De mener at private foretak utgjør den naturlige drivkraften for økonomisk modernisering. Motstandere av førstnevnte tilnærming er imidlertid av den oppfatning at det i Russland er staten som må utføre rollen som drivkraften for modernisering. De mener at næringslivets interesser er kortsiktige og motivert av rask profittmaksimering og derfor ikke kan tjene som et grunnlag for en langsiktig strategi for økonomisk modernisering.⁴⁴

Dette har sammenheng med at de to moderniseringsdoktrinene forholder seg ulikt til hvordan modernisering best skal fremmes gjennom økonomisk politikk. Den konservative tilnærmingen vil skape et tilbudsmarked for innovasjon og gjøre innovasjon til en del av den økonomiske politikken.⁴⁵ Dette krever et sterkt konkurransedyktig statlig institusjonelt miljø som fremmer entreprenørskap, hvilket tiltrekker kapital til økonomien. Det forutsetter at konkurransedyktige markeder skapes og utvikles gjennom statlig økonomisk politikk.⁴⁶ Den konservative doktrinen vil ikke de-monopolisere økonomien.⁴⁷ Derimot vil den liberale tilnærmingen tilrettelegge for etterspørsel i markedet etter innovasjon i økonomien.⁴⁸ I henhold til den liberale doktrinen skal markedet være førende i prosessen for å fremme

---

⁴² Urnov, «Russian Modernization Doctrines under Debate,» 42

⁴³ Pravitelstvo Rossijskoj Federatsii, «Концепция долгосрочного социально-экономического развития Российской Федерации на период до 2020 года,» 12

⁴⁴ Busygina og Filippov, «Benefits and Risks of Modernization in Russia,» 217

⁴⁵ Urnov, «Russian Modernization Doctrines under Debate,» 49

⁴⁶ Pravitelstvo Rossijskoj Federatsii, «Концепция долгосрочного социально-экономического развития Российской Федерации на период до 2020 года,» 12

⁴⁷ Urnov, «Russian Modernization Doctrines under Debate,» 45

⁴⁸ Urnov, «Russian Modernization Doctrines under Debate,» 44

innovasjon og modernisering. På det økonomiske feltet forfekter den liberale doktrinen et bredt engasjement av vestlig kapital i russisk økonomi, inkludert i råvareindustrier.⁴⁹

Hva gjelder forholdet til utenlandske investeringer er den konservative doktrinen meget forsiktig. Strategien frem til 2020 inneholder ingen spesielle tiltak for å fremme utenlandske investeringer i råvareindustriene, herunder olje og gass.⁵⁰ Når det gjelder høyteknologiindustrier konstaterer strategien at modernisering ikke er gjennomførbart uten medvirkning fra utenlandske strategiske samarbeidspartnere, utenlandsk teknologi og kunnskap. Den konservative doktrinen forestiller seg ikke at Russland skal åpne for utenlandsk kapital i nevneverdig grad. I stedet skal moderniseringen utvikle seg først og fremst ved egen hjelp.⁵¹

Strategien frem til 2020 nevner ikke de-monopolisering i olje- og gassindustrien.⁵² I den grad strategien omtaler kontinentalsokkelen, er det i forbindelse med at utvinning av ressursene derfra skal føre til sosio-økonomisk utvikling i omkringliggende russiske regioner.⁵³

---

⁴⁹ Institut sovremennogo razvitija, «Россия XXI Века: Образ Желаемого Завтра,» 44

⁵⁰ Pravitelstvo Rossijskoj Federatsii, «Концепция долгосрочного социально-экономического развития Российской Федерации на период до 2020 года»

⁵¹ Urnov, «Russian Modernization Doctrines under Debate,» 49

⁵² Pravitelstvo Rossijskoj Federatsii, «Концепция долгосрочного социально-экономического развития Российской Федерации на период до 2020 года,» 142

⁵³ Pravitelstvo Rossijskoj Federatsii, «Концепция долгосрочного социально-экономического развития Российской Федерации на период до 2020 года,» 140

4 Utvinning av olje- og gassressurser – grunnlag for debatt

Olje og gass er Russlands viktigste eksport-inntektskilde og har bidratt sterkt i den økonomiske utviklingen av landet de siste tiårene. I dag eksporterer Russland ca. 70 prosent av sin oljeproduksjon og 30 prosent av gassproduksjonen.⁵⁴ Utvinning fra den arktiske sonen - foreløpig kun onshore - utgjør ca. 80 prosent av olje- og 90 prosent av gassproduksjonen, hvis inntekter utgjør ca. 20 prosent av Russlands brutto nasjonalprodukt.⁵⁵ Ifølge det russiske Energiministeriet utgjorde olje- og gassinntekter i den russiske føderasjons budsjett i 2012 nesten 50 prosent av landets brutto nasjonalprodukt der eksportinntektene utgjorde nesten 2/3.⁵⁶ Generelt er energisektorens rolle for utvikling i Russland av avgjørende betydning. Dette skyldes den store betydningen som olje og gass har for økonomien sammenlignet med andre sektorer. I tillegg har forvaltningen av ressursavkastningen blitt en integrert del av det økonomiske systemet i Russland. Store statlige utgifter gjør at staten blir avhengig av sin egen evne til å nyttiggjøre seg utbyttet fra olje- og gassektoren. For å dekke egne utgifter må staten hente inntekter. I Russland kommer disse inntektene fra olje- og gassektoren.⁵⁷

Ifølge russiske estimater inneholder den russiske kontinentalsokkelen om lag 70 milliarder tonn oljeekvivalenter av hydrokarbon. Mesteparten av Russlands hydrokarbonressurser offshore befinner seg i arktiske områder, hvorav 70 prosent ligger i Barentshavet og Karahavet. Imidlertid er kun ti prosent av ressursene påvist. Ifølge det russiske olje- og gasselskapet Gazprom antas ca. 80 prosent av ressursene å være gass.⁵⁸

---

⁵⁴ Filimonova, «Кто должен править на арктическом шельфе России?» 6

⁵⁵ Filimonova, «Кто должен править на арктическом шельфе России?» 5

⁵⁶ Ministerstvo Energetiki Rossijskoj Federatsii; «Доклад Министра энергетики РФ А.В. Новака на Национальном нефтегазовом форуме»

⁵⁷ Averde, «The Modernization Debate and Energy: Is Russia an 'Energy Superpower'?» 86

⁵⁸ Moe, «Potential Arctic Oil and Gas Development: What are realistic expectations?» 236

4.1 Rammeverk for virksomhet på den russiske kontinentalsokkelen

I hovedsak blir utvinning av olje- og gassressurser på kontinentalsokkelen regulert av den Føderale Lov 2395-1 «Om mineralressurser» av 21. februar 1992, med senere endringer. Den føderale loven regulerer saker angående geologisk utforskning, utstedelse av lisenser samt utvinning og produksjon av naturressurser. Ifølge russisk lovgivning har staten eksklusiv rett til mineralressurser. Ingen kan utvinne ressurser fra kontinentalsokkelen eller andre steder uten statens godkjenning. Rettighetene for enhver utvinning innvilges i form av lisens.⁵⁹ På denne måten posisjonerer staten seg til å bli et uunngåelig passasjepunkt for alle andre interessenter. Staten skaffer seg kontroll og påvirker andre aktørers handlinger gjennom lovgivning på føderalt og regionalt nivå.⁶⁰ Imidlertid er dette ikke enestående for situasjonen i Russland. Andre land, som for eksempel Norge, har lignende praksis hva angår utvinning av olje- og gassressurser.

I 2008 var det ny utvikling i lovgivningen vedrørende olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis. På kontinentalsokkelen er det bare selskaper - etablert i henhold til russisk lovgivning - med mer enn fem års erfaring fra virksomhet på den *russiske* kontinentalsokkelen og der Den Russiske Føderasjon eier mer enn 50 prosent av aksjene som har tillatelse til å nyttiggjøre seg mineralressursene. Disse kravene betyr i praksis at kun selskapene Rosneft og Gazprom kan få lisenser for virksomhet på den russiske kontinentalsokkelen.⁶¹ Etter 2008 er den eneste måten for andre selskaper å delta i utvinning av hydrokarbonressurser på den russiske kontinentalsokkelen, å danne samarbeidsprosjekter med de to selskapene som da fortsetter å være eierne av lisensene.⁶²

I loven gjøres det et skille mellom utenlandske statlig kontrollerte selskaper og utenlandske private investorer. Organisasjoner kontrollert av utenlandske stater tillates ikke å ha kontroll over strategiske foretak. Slike organisasjoner må være forhåndsgodkjent for det formål å erverve mer enn fem prosent av strategiske subjekter engasjert i geologisk studie, utvinning

---

⁵⁹ Filimonova, «Scramble for the Arctic Offshore Oil & Gas Resources in Russia,» 283

⁶⁰ Nilsson og Filimonova, «Russian Interests in Oil and Gas Resources in the Barents Sea,» 13

⁶¹ Vygon, et. al., «Арктический шельф: насколько оптимальна система регулирования в России?» 59

⁶² Vygon, et. al., «Арктический шельф: насколько оптимальна система регулирования в России?» 60

eller produksjon av mineraler av *føderal betydning*.⁶³ Mineraler av 'føderal betydning' er definert som oljefelt med reserver som inneholder mer enn 70 millioner tonn og gassfelt med reserver over 50 BCM (billion cubic meters) samt alle ressurser på kontinentalsokkelen.⁶⁴

For utenlandske private selskaper forholder det seg annerledes. De kan individuelt eller som gruppe tilsammen kontrollere opp til ti prosent av et strategisk foretak involvert i bruk av mineralressurser av føderal viktighet. For å erverve mer enn ti prosent, trenger disse selskapene forhåndsgodkjenning av bemyndiget føderalt organ.⁶⁵

4.2 Virksomhet på den russiske kontinentalsokkelen frem til 2012

Frem til 2012 var det lite aktivitet på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis.⁶⁶ En viktig årsak til den trege utviklingen i dette området er at russiske selskaper har et større behov for samarbeid med utenlandske selskaper i utvinning av olje- og gassressurser i de arktiske områdene offshore enn i områder på land. Utenlandske selskapers virksomhet på den russiske kontinentalsokkelen står i strid med tankegodset som flere russiske politikere deler. De mener at denne regionen er av strategisk viktighet og at det er spesielt viktig å holde aktiviteten under streng russisk kontroll.⁶⁷ For øvrig kan man si at utenlandske selskapers stilling i Russland generelt har blitt svekket på 2000-tallet.

En annen årsak til liten aktivitet i utvinning av olje og gass på kontinentalsokkelen også før 2012, var at selskapene Rosneft og Gazprom i 2008 i praksis ble gitt monopol på utvinning av olje- og gassressurser på kontinentalsokkelen. Selskapene ble deretter tildelt lisenser på store områder offshore. I Russland har det blitt vanlig å gi lisenser som dekker enorme områder i stedet for utvalgte blokker, hvilket skiller seg fra praksis i andre land. I Russland overlates også styringen av området til det selskapet som har fått tildelt lisensen.⁶⁸ Både Rosneft og

---

⁶³ Moe, «Status of legislation for foreign investment in the Russian petroleum sector and on the continental shelf,» 1

⁶⁴ Moe, «Status of legislation for foreign investment in the Russian petroleum sector and on the continental shelf,» 1

⁶⁵ Moe, «Status of legislation for foreign investment in the Russian petroleum sector and on the continental shelf,» 2

⁶⁶ Øverland, et al., «Rosneft's offshore partnerships: the re-opening for the Russian petroleum frontier?» 1

⁶⁷ Moe, «Russian oil – challenges and possibilities,» 18

⁶⁸ Moe, «Russian oil – challenges and possibilities,» 18

Gazprom hadde nok å gjøre på sine landområder og hadde liten erfaring selv fra olje- og gassutvinning offshore. De var ikke villige til å ta stor risiko ved å lansere kostbare prosjekter i Arktis, til tross sterke oppfordringer fra Ministeriet for naturressurser og miljø.⁶⁹

Det var også flere andre hendelser før 2012 som medførte at forholdene for utenlandske investeringer i Russland innenfor petroleumssektoren var lite i omfang. Russlands største oljeselskap - Yukos – ble oppløst etter at hovedaksjonær Mikhail Khodorkovskij ble fengslet for skatteunndragelse. Khodorkovskijs forhandlinger om salg av en større aksjeportefølje til amerikanske selskaper uten å konsultere russiske myndigheter, antas å være en av flere grunner til at han falt i unåde. Dessuten var utenlandske deleiere blitt presset til å selge seg ned i de største prosjektene som involverte utenlandske selskaper; Sakhalin II og Kovykta. I tillegg ble rollen til Total og Statoil som internasjonale parter i Sjtokman-prosjektet i Barentshavet mer begrenset enn det tidligere var lagt opp til. Gazprom fikk eksklusivt eierskap over feltet som sådan.⁷⁰

Imidlertid ble det også inngått nye avtaler før 2012 med intensjon om å bidra til mer aktivitet når det gjaldt olje- og gassutvinning på kontinentalsokkelen. I 2010 og 2011 ble seks avtaler om oljeutvinning inngått i Russland. Fem av de seks avtalene involverte Rosneft og ble personlig fremforhandlet av Igor Setsjin.⁷¹ Han var på det tidspunkt styreformann i Rosneft og samtidig vise-statsminister i Russland.⁷² Av de seks avtalene var kun to mellom Rosneft og et internasjonalt selskap med arbeidsområde i Arktis: Avtalen mellom Rosneft og BP i januar 2011 og mellom Rosneft og ExxonMobil samme år.⁷³

Avtalene ble trolig fremdrevet og formet av ulike faktorer i Rosneft; ønsket om å sikre seg utenlandsk kapital og kompetanse, nødvendigheten av å redusere risiko forbundet med utforskning, del av en strategi om å bedrive lobbyvirksomhet for bedre skatteforhold, ønske om å forbedre Rosnefts internasjonale image og vise at selskapet ikke trengte å bli privatisert

---

⁶⁹ Moe, «Russian oil – challenges and possibilities,» 18

⁷⁰ Øverland, et al., «Rosneft's offshore partnerships: the re-opening for the Russian petroleum frontier?» 1

⁷¹ Øverland, et al., «Rosneft's offshore partnerships: the re-opening for the Russian petroleum frontier?» 1

⁷² Rosneft; «Игорь Сечин: Президент, Председатель Правления, Заместитель Председателя Совета директоров»

⁷³ Øverland, et al., «Rosneft's offshore partnerships: the re-opening for the Russian petroleum frontier?» 3-5

for å bli dynamisk.⁷⁴ I tillegg kan en av drivkreftene bak å lansere flere høyprofilerte samarbeidsprosjekter med internasjonale selskaper på den russiske kontinentalsokkelen ha vært Setsjins ønske om å tilbakevise fremstøtene fra blant annet Ministeriet for naturressurser og miljø om å gi tilgang til flere aktører på sokkelen, inkludert både private russiske aktører og utenlandske aktører.⁷⁵ Avtalene som var godkjent på høyeste nivå viste også at staten erkjente at utenlandske selskaper måtte med dersom noe skulle skje på kontinentalsokkelen.

---

⁷⁴ Øverland, et al., «Rosneft's offshore partnerships: the re-opening for the Russian petroleum frontier?» 9-10

⁷⁵ Øverland, et al., «Rosneft's offshore partnerships: the re-opening for the Russian petroleum frontier?» 8

5 Meningsfeller og meningsmotstandere i den russiske statsadministrasjonen

Økt fokus på olje- og gassressursene på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis har medført økende politisk interesse for det arktiske området. I diskusjonene om utvinning av olje og gass offshore i Arktis, har det - innen det russiske statsapparatet, inklusive ministerier og offentlige etater - utpekt seg to hovedgrupperinger med ulike syn på fremgangsmåte for utvikling av slike prosjekter. De ulike ministeriene og offentlige etatene har hver sin agenda.⁷⁶

En av de politiske posisjonene som fremkommer har mye til felles med ressursnasjonalisme og kan sees som en fortsettelse av den kommunistiske tradisjonen. Dette innebærer høy statlig kontroll over olje og gass. Ressursnasjonalismens popularitet har en tendens til å fluktuere i samsvar med olje- og gassprisene. Det vil si at når oljeprisene er høye, finner ressursnasjonalismen mye støtte, men når oljeprisen synker, synker også ressursnasjonalismens popularitet.⁷⁷ Når prisene på olje og gass er høye, gir russiske myndigheter uttrykk for å føre en politikk som legger til rette for at russiske selskaper skal utvinne olje og gass uten samarbeid med utenlandske selskaper. Når olje- og gassprisene synker, blir myndighetene mer åpne for samarbeid.⁷⁸

5.1 Politisk landskap i Russland anno 2012

I sin artikkel «Policymaking Process in Putin's Prime Ministership», argumenterer Stephen Fortescue for at revisjonen av loven om undergrunnsressurser ble til et maraton som varte i flere år og hvis resultater fortsatt er omstridt. Han ser omskrivingen av loven om undergrunnsressurser som et eksempel på dårlig policy-prosess der spesialiseringen i lovgivningsprosessen kom ut av kontroll. Tidlig i debatten om lovendringen foregikk det en 'sign-off standoff' da Ministeriet for naturressurser og Ministeriet for økonomisk utvikling og

---

⁷⁶ Moe og Rowe, «Northern Offshore Oil and Gas Resources: Policy Challenges and Approaches,» 115

⁷⁷ Øverland, «Russia's Arctic Energy Policy,» 871

⁷⁸ Øverland, «Russia's Arctic Energy Policy,» 872

handel nektet å komme til et kompromiss.⁷⁹ Således kan vi se at deler av bakgrunnen for at diskusjonen rundt undergrunnsressursene har vært så langdryg, er den russiske lovgivningsprosessen. Systemet gir rom for at ulike ministeriers kamp for å forsvare egne agendaer og interesser kan stoppe lovgivningsprosessen.

Etter at Putin ble statsminister, endret beslutningsprosessen for utforming av politikk seg noe. Han forsøkte å strømlinjeforme beslutningsprosessen i regjeringen ved å sette opp et indre kabinett, kalt presidiumet.⁸⁰ I tillegg ble praksisen med vise-statsministere gjenopprettet, dog med en viktig endringsforskjell: Hver vise-statsminister hadde nå ansvaret for en liste spesifikke politiske spørsmål. Vise-statsministerne fikk makt til å gi direktiver til hvilket som helst ministerium som var involvert i en av de opplistede politiske spørsmålene, inkludert ministerier utenfor vise-statsministerens bredere ansvarsområde.⁸¹

Ministeriet for naturressurser og miljø fortsatte å arbeide for en økning av antallet selskaper som kunne få rett til å drive økonomisk aktivitet på den arktiske kontinentalsokkelen.⁸² I 2010 utarbeidet ministeriet for naturressurser og miljø et endringsforslag til loven «Om ressurser på kontinentalsokkelen» - som skulle tillate å utvide antallet selskaper som kan få rettigheter til å utføre økonomisk virksomhet på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis. Ministeriet for naturressurser og miljø's forslag innebar at man skulle ta i betraktning erfaring fra både nasjonale og internasjonale operasjoner offshore ved tildelingen av lisenser for virksomhet på kontinentalsokkelen. Imidlertid fikk ikke disse endringsforslagene støtte fra Energiministeriet. De mente at endringsforslagene måtte forbedres. Året etter initierte Ministeriet for naturressurser og miljø et forslag om å tillate utenlandske selskaper å overta lisenser på blokker frem til slutten på det geologiske undersøkelsesstadiet i det relevante området.⁸³

I 2012 la det russiske konkurransetilsynet frem forslag om å endre den føderale loven «Om ressurser på kontinentalsokkelen» slik at virksomhet på den russiske kontinentalsokkelen kunne åpnes opp for flere aktører enn Rosneft og Gazprom.⁸⁴ Det russiske

---

⁷⁹ Fortescue, «Policymaking Process in Putin's Prime Ministership,» 122

⁸⁰ Fortescue, «Policymaking Process in Putin's Prime Ministership,» 124

⁸¹ Fortescue, «Policymaking Process in Putin's Prime Ministership,» 124

⁸² Filimonova, «Scramble for the Arctic Offshore Oil & Gas Resources in Russia,» 284

⁸³ Filimonova, «Scramble for the Arctic Offshore Oil & Gas Resources in Russia,» 284

⁸⁴ Federalnaja antimonopolnaja sluzjba; «Проект Федерального закона «О внесении изменений в статьи 9 и 13.1 Закона Российской Федерации «О недрах»»

konkurransetilsynet ønsket å tillate alle selskaper - inkludert privateide - med erfaring fra lignende virksomhet i mer enn fem år, tilgang til å drive virksomhet på kontinentalsokkelen. Et slikt forslag ville tillatt selskaper som blant annet Lukoil å bedrive olje- og gassutvinning på kontinentalsokkelen i Arktis. Imidlertid ble ikke begrensningen for utenlandske selskaper forsøkt endret. Ifølge endringene i artikkel 13.1, kan den russiske stat - etter forespørsel fra det russiske forsvarsministeriet eller FSB - begrense deltagelsen til selskaper som har utenlandske investorer som del av sin kapital.⁸⁵ Det samme året forsøkte Ministeriet for naturressurser og miljø nok en gang å endre deler av det eksisterende lovverket for kontinentalsokkelen. Ministeriet lagde et utkast til program som omhandlet utvinning og utvikling av den russiske kontinentalsokkelen frem til 2013. Programmet anslo mulighetene for å tillate private selskaper å utføre geologiske undersøkelser uten å samarbeide med statlig eide selskaper samt introduserte endringer i skatteregimet der skatten tilpasses etter olje- eller gassfeltets vanskelighetsgrad for utvinning. Statsminister Dmitrij Medvedev sendte senere utkastet tilbake for revisjon.⁸⁶

5.1.1 Politisk retning vedrørende kontinentalsokkelen usikkert

Helt siden Sergej Donskoj i 2008 ble utnevnt til assisterende minister for Ministeriet for naturressurser og miljø, har han flere ganger uttrykt bekymring for at de to statlige selskapene - Gazprom og Rosneft - ikke har evne til å sikre en tilfredsstillende utforskning av den russiske kontinentalsokkelen i Arktis. Av denne grunn har Ministeriet forsøkt å holde tilbake utstedelser av gratis lisenser og har foreslått å gi private selskaper tilgang til kontinentalsokkelen. Med mindre dette blir tatt til etterfølgelse, vil – ifølge Ministeriet - monopolet befeste seg, hvilket kan medføre at utforskning i Arktis stopper opp.⁸⁷

Tilhengere av en mer liberal politikk på kontinentalsokkelen anser russiske hydrokarbonressurser i nordområdene som strategiske og ønsker kontroll over disse ressursene, men mener at de fortsatt er avhengige av både utenlandsinvesteringer og utenlandsk kompetanse for å utvinne ressursene på en bærekraftig og kostnadseffektiv måte.⁸⁸

---

⁸⁵ Federalnaja antimonopolnaja sluzjba; «Проект Федерального закона «О внесении изменений в статьи 9 и 13.1 Закона Российской Федерации «О недрах»»

⁸⁶ Filimonova, «Scramble for the Arctic Offshore Oil & Gas Resources in Russia,» 284

⁸⁷ Dubrova, «Эра нефти продолжается: Нефтедобыча России: материковые и арктические перспективы; российские нефтедобытчики ждут налоговых льгот,» 33

⁸⁸ Øverland, «Russia's Arctic Energy Policy,» 871

Tilhengere av liberalisering påpeker at Russland i større grad har blitt tvunget til å utnytte ressursene på den russiske kontinentalsokkelen. Russiske selskaper må oftere enn før begi seg ut på nye områder der de ikke har like mye erfaring. Eksempler på dette er å legge ledninger under vann, operere boreplattformer til sjøs og nedkjøling av gass for transport over lange avstander. Russland trenger derfor internasjonale investeringer. Bare for å realisere nåværende prosjekter, må det frem til 2020 konstrueres rundt 60 nye oljerigger og enda flere undervannsinstallasjoner med en total kostnad på ca. to tusen milliarder rubler.⁸⁹

I debatten om olje- og gassutvinning på den russiske kontinentalsokkelen, har diskusjonen rundt private aktører hatt to dimensjoner: Utenlandske selskaper og russiske private selskaper. For å forstå diskusjonen om private aktører er det derfor viktig å være oppmerksom på at selv om utenlandske selskaper og private russiske selskaper utgjør to ulike grupper av selskaper, påvirkes diskusjonen av at de to ulike gruppene ofte behandles om hverandre i diskusjonen.

Argumentene for liberalisering av virksomhet på den russiske kontinentalsokkelen ble fremmet av deler av den russiske statsledelse i diskusjonene om temaet og var fortsatt aktuelle i 2012. Disse argumentene møtte motstand i andre deler av statsledelsen som fremhevet viktigheten av direkte statlig kontroll. Dette bidro til en pågående diskusjon om organisering av olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis. Hvilken retning politikken vedrørende kontinentalsokkelen ville ta – herunder eventuelle endringer av regelverket - var usikkert.

Det er denne politiske diskusjonen som er utgangspunktet for analysen i denne oppgaven. Diskusjonen begynte før regjeringsskiftet i 2012 og fortsatte i tiden som fulgte. I perioden rundt 2012 var det uklart hvilken politisk retning politikken vedrørende olje- og gassutvinning i Russland ville ta. Derfor er det formålstjenlig å velge nettopp denne perioden for å undersøke om det finnes dypereleggende forskjeller innenfor den russiske politiske statsledelse i synet på hvordan virksomheten på kontinentalsokkelen skal organiseres. I denne perioden åpnet det seg en mulighet for å komme med ulike politiske ytringer fra forskjellige aktører i statsledelsen. De mest aktive aktørene i diskusjonen var Putin, Medvedev og Donskoj. Det er årsaken til at jeg har valgt nettopp disse tre aktørene. Aktørene har ulik profil i diskusjonen. Donskoj uttaler seg på et faglig grunnlag og bruker det faglige grunnlaget som

---

⁸⁹ Øverland, «Russia's Arctic Energy Policy,» 871

utgangspunkt i argumentasjon for den politikken han ønsker å føre. Medvedev og Putin argumenterer på et mer generelt politisk grunnlag.

6 Diskurs om kontinentalsokkelen

Denne masteroppgaven retter fokuset mot diskusjonen om organisering av olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis. I den forbindelse tar oppgaven for seg hvordan aktørene Putin, Medvedev og Donskoj fremmer sine virkelighetsbilder og på hvilke punkter deres fremstillinger er entydige og fastsatte og på hvilke punkter det foregår en kamp om å definere fremstillinger av virkeligheten på en bestemt måte.

I forsøkene på å definere virkeligheten på en bestemt måte, utpeker det seg en viktig diskusjon med hensyn til hvordan olje- og gassressursene på kontinentalsokkelen best kan utvinnes og nyttes. Diskusjonen omkring dette temaet har jeg valgt å definere som en egen diskurs med betegnelsen 'verdiutnyttelsesdiskurs'. I dette ligger det flere andre tema som til dels flyter inn i hverandre. Jeg har for ordens skyld valgt å organisere disse som følger:

Verdiutnyttelse, ressursrikdom og russisk identitet, privatisering og statlig kontroll.

Diskusjonen om hva som er i Russlands nasjonale interesse er gjennomgående og blir derfor behandlet underveis i hele analysen. Siden de ulike temaene er nært knyttet til hverandre, hender det at det er gunstig å kommentere noen sitater flere steder.

6.1 Verdiutnyttelse – ressursrikdom og nasjonale interesser

For Putin, Medvedev og Donskoj sees ressursrikdommen på kontinentalsokkelen som essensiell for Russlands videre økonomiske utvikling. Denne tankegangen danner grunnlaget for verdiutnyttelsesdiskursen. Hele diskursen defineres ut i fra den ressursrikdommen som potensielt ligger på kontinentalsokkelen. Det faktum at mengden olje og gass på kontinentalsokkelen kun er estimerte beregninger og at det derfor ikke foreligger noe konkret bevismateriale som henviser til en eksakt mengde hydrokarbonressurser i sokkelen, har i denne sammenheng liten betydning. Det er hvordan ressursrikdommen blir portrettert av aktørene og hvilke konsekvenser fremstillingen av rikdommen har for diskursen som er interessant for politikkutformingen vedrørende organisering av olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen. Hele den politiske diskusjonen omkring den russiske kontinentalsokkelen i Arktis bygger på den antagelse at det ligger store olje- og

gassforekomster på kontinentalsokkelen, som kan gi stor rikdom. I diskursen blir det ikke stilt spørsmål *om* Russlands ressursrikdom ligger i kontinentalsokkelen i Arktis, kun om *hvordan* russisk politikk skal utformes for på best mulig måte å nyttiggjøre seg denne ressursrikdommen. 'Ressursrikdom' har dermed en fastlåst betydning i diskursen. Alle begrepene knyttet til olje- og gassforekomster og virksomhet på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis blir sett i relasjon til 'ressursrikdom' som derfor utgjør et nodalpunkt i diskursen.

Det faktum at 'ressursrikdom' er et nodalpunkt som ligger forankret i diskursen om olje- og gassutvinning er ikke kun interessant fra et teoretisk perspektiv, men har avgjørende betydning for hele diskusjonen rundt organisering av olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis. Det er nettopp fordi ressursrikdommen på kontinentalsokkelen ikke blir omtalt som *potensiell*, men behandles som et etablert faktum, at diskusjonen rundt aktivitet på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis har blitt en så stor del av russisk energipolitisk diskusjon. Hvilke metoder aktørene ønsker å benytte i den hensikt å gjøre bruk av denne ressursrikdommen på best mulig måte og hvordan aktørene bruker fremstillingen av ressursrikdommen i sine politiske argumenter, skiller dem fra hverandre.

Medvedev, Donskoj og Putin fremhever den russiske kontinentalsokkelens størrelse og setter likhetstegn mellom størrelse og ressursrikdom. En slik sammenheng medfører ikke nødvendigvis riktighet da området kan være omfangsrikt uten å inneha store olje- og gassforekomster. Alternativt kan geologiske forhold gjøre det umulig å utvinne ressursene. Forøvrig kan kostnadene ved utvinning være av en slik størrelse at utvinning viser seg økonomisk uinteressant. Likevel utgjør denne påståtte sammenhengen en viktig del av verdiutnyttelsesdiskursen da kontinentalsokkelens ressursrikdom fremstilles som avgjørende for den fremtidige sosio-økonomiske utviklingen i Russland. Det etableres dermed en sammenheng mellom kontinentalsokkelens størrelse, ressursrikdom og sosio-økonomisk utvikling som fremstilles som sann og selvfølgelig. Denne sammenhengen blir dermed en lukning i diskursen. Lukningen blir også viktig i forståelsen og definisjonsutformingen av den flytende betegneren 'nasjonale interesser'. Begrepet 'nasjonale interesser' er spesielt utsatt for ulike betydningstilskrivelser og er derfor en flytende betegner.

Forøvrig er den russiske kontinentalsokkelens yttergrense i skrivende stund ikke endelig vedtatt. Putin har uttalt at: «Вывод России на передовые рубежи в освоении Арктики и

шельфа являются для нас одним из важнейших приоритетов».⁹⁰ Den Russiske Føderasjon la i 2001 frem en dokumentasjon til Commission of the Limits of the Continental Shelf (CLCS) for anerkjennelse av grensene for den russiske kontinentalsokkelen ut over 200 nautiske mil-sonen. Denne avgrensingen ble ikke anerkjent og Russland måtte derfor fremlegge ytterligere dokumentasjon. Senest den 28. februar 2013 presenterte den Russiske Føderasjon mer informasjon til kommisjonen med hensyn til grensesettingen i Okhotsk-havet.⁹¹ Imidlertid er fortsatt ikke den russiske kontinentalsokkelens yttergrense endelig anerkjent. Dette er en underliggende faktor i diskursen. Dersom området utover 200 nautiske mil-sonen blir anerkjent, vil dette gi Russland et større kontinentalsokkel-område. Dette er interessant på bakgrunn av lukningen i diskursen som tilsier at et stort sokkelområde medfører mye olje- og gassressurser, hvilket fører til god sosio-økonomisk utvikling. Det faktum at kontinentalsokkelens yttergrense ikke er endelig anerkjent, er paradoksalt nok liten del av diskusjonen. Det kan være fordi dette kan skape usikkerhet om størrelsen på områder som potensielt kan benyttes til utvinning av olje og gass.

Fremstillingen av sammenhengen mellom kontinentalsokkelens ressursrikdom og sosio-økonomisk utvikling kan vi se hos Donskoj. Dette kan vi se eksempel på i møtet ”Совещание ”О перспективах освоения ресурсов континентального шельфа России”” av 2013 der utarbeidelsen av programmet for utvinning av ressurser på kontinentalsokkelen ble diskutert. Donskoj begynner med å si at kontinentalsokkelens rolle i verdens energibalanse vanskelig kan overvurderes og fremhever hvordan de tradisjonelle utvinningsområdene går tomme. På denne måten understreker han den russiske kontinentalsokkelens verdi og betydning for den fremtidige økonomiske utviklingen i Russland:

Роль континентального шельфа в мировом энергетическом балансе сложно переоценить. Интерес к ресурсам шельфа по мере обусловленного объективными фактами истощения традиционных нефтегазовых провинций на суше неуклонно растёт, что подтверждается международной аналитикой. По данным известной аналитической группы Wood Mackenzie, за прошедшие 10 лет более двух третей ресурсов углеводородного сырья открыто именно на

---

⁹⁰ Pravitelstvo Rossii; «Председатель Правительства Российской Федерации В.В.Путин провёл совещание по вопросу стимулирования освоения континентального шельфа»

⁹¹ Commission on the Limits of the Continental Shelf (CLCS); «Commission on the Limits of the Continental Shelf (CLCS) Outer limits of the continental shelf beyond 200 nautical miles from the baselines: Submissions to the Commission: Partial revised Submission by the Russian Federation»

*шельфах, и именно на шельфах за последние 10 лет сконцентрировано более 90% стоимости вновь открытых активов.*⁹²

I en uttalelse fra august 2012, understreker Donskoj at olje- og gassressursene på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis er av avgjørende betydning for Russlands energibalanse:

*Разработка запасов российского шельфа в долгосрочной перспективе позволит стабилизировать добычу нефти, не допустить её падения, а для газовой отрасли реализация проектов на шельфе – это главный резерв роста производства. Поэтому разработка углеводородов на шельфе критически важна для энергетического баланса страны.*⁹³

Videre påpeker han at kontinentalsokkelen er det eneste sted som kan gi store olje- og gassforekomster: «Проще говоря, шельф, по сути, единственная нефтегазоносная провинция, в пределах которой вероятно открытие крупных и уникальных месторождений углеводородов.»⁹⁴ Kontinentalsokkelens antatte ressursbase blir portrettert som et enormt ressurspotensial Russland ikke kan la gå ifra seg. Olje- og gassressursene på land er i ferd med å ta slutt. Derfor fremstilles utforskning av den russiske kontinentalsokkelen i Arktis som eneste mulighet til å finne nye store olje- og gassfelt. Nodalpunktet 'ressursrikdom' fremstilles således som redningen for fremtidig russisk energibalanse. Denne fremstillingen forbinder 'ressursrikdom' med den flytende betegnelsen 'nasjonale interesser'. Kontinentalsokkelens antatte ressursbase fremstilles som avgjørende for Russlands energibalanse. Dermed er utnyttelse av kontinentalsokkelens ressursrikdom en del av Russlands nasjonale interesse.

Den avgjørende betydning kontinentalsokkelens ressursrikdom fremstilles å inneha for fremtidig utvikling av russisk økonomi, utgjør en lukning av betydning i diskursen. I likhet med Medvedev og Donskoj fremhever Putin denne viktige sammenhengen mellom antatt ressursrikdom og fremtidig økonomisk utvikling. Dette kan vi se av stenogrammet «Встреча с главами энергетических компаний». Der fremhever Putin at han vil bruke den russiske

---

⁹² Pravitelstvo Rossii; "Совещание "О перспективах освоения ресурсов континентального шельфа России""

⁹³ Pravitelstvo Rossii; «Заседание Правительства»

⁹⁴ Pravitelstvo Rossii; «Заседание Правительства»

olje- og gassektoren til å skape arbeidsplasser, innovasjon, modernisering og økonomisk utvikling i Russland:

*Эта отрасль призвана стать не только источником ресурсов, но и генератором современных рабочих мест, должна задавать мощный спрос на новые технологии, инновационные решения, на «умные инвестиции».*⁹⁵

Ifølge Putin må derfor energisektoren sørge for en kraftig etterspørsel av ny teknologi og innovasjon samt utføre det han kaller «kloke investeringer». Således skal ressurspotensialet - ifølge Putin - lede til en modernisering av energisektoren i Russland, hvilket igjen skal føre til to ting: Innenriks vil det skapes flere arbeidsplasser og økt etterspørsel, hvilket vil bidra til en sosio-økonomisk utvikling av Russland. Utenriks vil kontinentalsokkelens ressursrikdom sammen med moderniseringen av russisk olje- og gasssektor føre til globalt russisk lederskap innen energisektoren i forhold til andre land.

I sitt innlegg på møtet «Заседание Правительства» i 2012 fremfører Donskoj – tilsvarende Putin - argumenter for de positive sidene utnyttelse av kontinentalsokkelens ressursbase kan få for russisk økonomi samt positive sosial-økonomiske ringvirkninger i ulike russiske regioner:

*Суммарный эффект от результатов геологоразведочных работ окажет положительное мультипликативное воздействие на развитие всех базовых отраслей российской экономики и, как следствие, будет способствовать созданию новых рабочих мест, улучшению условий труда и адаптации различных слоёв населения, социальных групп к новым экономическим отношениям, повышению качества жизни.*⁹⁶

Ved at 'sosio-økonomisk utvikling' etableres som et grunnleggende faktum aktørene Putin, Medvedev og Donskoj enes om, blir det også et moment i verdiutnyttelsesdiskursen. Dette momentet blir også en viktig del av definisjonsutformingen av den flytende betegneren 'nasjonale interesser'. Ved å nyttiggjøre seg olje- og gassressursene på kontinentalsokkelen, vil dette gi positive sosio-økonomiske effekter for Russland, hvilket er del av landets nasjonale interesser.

---

⁹⁵ Президент России; "Встреча с главами энергетических компаний"

⁹⁶ Правительсто России; «Заседание Правительства»

6.1.1 Verdiutnyttelse – globalt lederskap eller tilbakeliggenhet?

Putin forsøker gjennom sine artikuleringer å skape enda en lukning i diskursen som får konsekvenser for definisjonsutformingen av den flytende betegnelsen ‘nasjonale interesser’; Globalt lederskap innenfor energisektoren. Putin fremsetter dette som en konsekvens av utvinning av olje- og gassressurser på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis og som en del av Russlands nasjonale interesser. Dette kan vi se av stenogrammet ”Встреча с главами энергетических компаний”. Der understreker Putin at Russland vil fortsette å støtte anvendt forskning innenfor energisektoren siden han anser dette som nøkkelen til et globalt lederskap i energifæren samt avgjørende for moderniseringen av russisk energisektor: «Видим в этом ключевое условие глобального лидерства в сфере энергетики, развития и коренной модернизации российского ТЭКа».⁹⁷

Imidlertid forblir tanken om globalt lederskap et element i diskursen, da dette ikke understøttes av de andre aktørene, Medvedev og Donskoj. Bakgrunnen for dette er trolig at Medvedev og Donskoj har et annet syn på hvorfor ‘ressursrikdom’ er viktig sammenlignet med Putin. Sistnevnte ser utnyttelsen av olje- og gassressurser på kontinentalsokkelen som et middel til å styrke russisk økonomi og beholde et globalt lederskap innen energisektoren som del av å fremme Russlands makt og storhet. Medvedev og Donskoj ser utnyttelse av olje- og gassressursene på kontinentalsokkelen i Arktis som avgjørende for å unngå å bli hengende etter i utviklingen sammenlignet med andre store energiekporterende land. Således uttrykkes strid i verdiutnyttelsesdiskursen om *hvorfor* det er viktig for Russlands økonomiske utvikling å utvinne olje- og gassressurser på kontinentalsokkelen i Arktis.

Imidlertid henger dette også tett sammen med hvorledes ressursene på kontinentalsokkelen mest formålstjenlig kan utvinnes. Hvordan den russiske stat velger å utnytte ressursene på kontinentalsokkelen får konsekvenser for hvilken politisk retning landet vil ta innenfor olje- og gassektoren generelt. Olje og gass tilhører Russlands største eksportvarer. Inntekter fra denne sektoren tilsvarer 50 prosent av Russlands brutto nasjonalprodukt.⁹⁸ Derfor vil den politikken som føres overfor olje- og gassektoren få konsekvenser for den sosio-økonomiske utviklingen av landet.

---

⁹⁷ Президент России; ”Встреча с главами энергетических компаний”

⁹⁸ Министерство Энергетики Россиjskoj Federatsii; «Доклад Министра энергетики РФ А.В. Новака на Национальном нефтегазовом форуме»

Putin, Medvedev og Donskoj bruker nodalpunktet 'ressursrikdom' og fremsetter en sammenheng mellom kontinentalsokkelens størrelse og ressursrikdom som et ubestridelig faktum. Imidlertid fremmer Medvedev og Donskoj en annen politikk enn Putin - på bakgrunn av det samme virkelighetsbildet: I motsetning til Putin, mener Medvedev og Donskoj at det – nettopp på grunn av sokkelens størrelse og rikdom - er plass og behov for flere aktører på den russiske kontinentalsokkelen i den hensikt å formålstjenlig utnytte ressursrikdommen fullt ut. Dette må sees i sammenheng med at Donskoj og Medvedev fremhever at det har blitt utført for få geologiske undersøkelser av sokkelen, da spesielt i den østlige delen.⁹⁹ Som tidligere nevnt henviser Donskoj også til tall fra analysegruppen Wood Mackenzie som viser at 2/3 av nyoppdagede ressurser på verdensbasis befinner seg på kontinentalsokkelen.¹⁰⁰ Således fremmer både Donskoj og Medvedev det syn at den russiske kontinentalsokkelens enorme ressursbase snarlig må utnyttes da andre produksjonsområder for olje- og gass begynner å gå tomme. De mener at ved å utnytte ressursene på kontinentalsokkelen kan Russlands energibase sikres. Dette er viktig i et land der energibehovet øker i takt med den økonomiske utviklingen. I tillegg kan utnyttelse av hydrokarbonressursene på kontinentalsokkelen bidra til å sikre fremtidige inntekter fra energisektoren.

At det haster med å utvinne olje og gass fra kontinentalsokkelen kan vi også se hos Medvedev i hans uttalelse fra møtet «Заседание Правительства» i 2012:

В целом экономический эффект должен достигнуть (это очень предположительная цифра) 8 трлн рублей, а социально-экономический, то есть косвенный эффект, – более чем 1 трлн 100 млрд. Но это не значит, что можно спокойно дожидаться 2030 года, работать надо непременно сегодня, сейчас, а не в 2030 году. Тем более что мы с вами знаем: наши с вами конкуренты и те, кто вообще занимаются шельфом в мире, работают гораздо быстрее нас, поэтому надо действовать. И вообще надо помнить, что каждые 50–70 лет в мире происходит энергетическая революция, и ещё неизвестно, где через соответствующий период времени мы окажемся с нашими углеводородами, будем ли мы кому-то интересны. Надо работать.¹⁰¹

---

⁹⁹ Pravitelstvo Rossii; "Совещание "О перспективах освоения ресурсов континентального шельфа России""

¹⁰⁰ Pravitelstvo Rossii; "Совещание "О перспективах освоения ресурсов континентального шельфа России""

¹⁰¹ Pravitelstvo Rossii; «Заседание Правительства»

Medvedev fremsetter her et premiss om at det haster med å få fart på utvinningen av olje og gass fordi Russland ikke vil rekke å oppnå sine mål fremsatt i programmet frem til 2030. Dette hastverket understøtter han med at det er viktig å hente opp hydrokarbonressursene nå mens man vet at de er verdifulle på energimarkedet. Ressursene kan ikke ligge bevart i kontinentalsokkelen fordi verden i fremtiden kanskje vil etterspørre andre og mer miljøvennlige ressurskilder. Således understreker Medvedev den avgjørende betydning av å øke utvinningstakten for olje og gass på kontinentalsokkelen. Slik forsøker Medvedev og Donskoj å skape en virkelighetsfremstilling om 'hastverk' som innebærer at det er avgjørende at ressursene på kontinentalsokkelen snarlig utvinnes. Dette utsagnet om hastverk i utvinningen av olje- og gassressurser på sokkelen er en del av argumentasjonen om at det til nå har blitt gjort for lite for å undersøke kontinentalsokkelens potensiale i Arktis. Dermed etableres elementet 'hastverk' i diskursen. 'Hastverk' er kun et element da oppfatningen ikke etableres som et ubestridt faktum i diskursen.

Medvedev og Donskoj fokuserer på viktigheten av å undersøke og utnytte olje- og gassressursene på sokkelen til det fulle. Dette kan vi se spesielt godt hvis vi studerer ordbruken til Donskoj som fremhever kontrastene mellom et gigantisk sokkelområde og en til nå ikke tilfredsstillende utforskning: «Российский континентальный шельф обладает огромным ресурсным потенциалом.»¹⁰² Imidlertid er området ikke utforsket i tilstrekkelig grad: «изученность запрашиваемых участков в разы меньше изученности, необходимой для завершения начального регионального этапа ГПП (геологоразведочные работы), и явно недостаточна для корректного прогноза нефтегазоносности.»¹⁰³

Gjennom å vise til disse kontrastene, støtter han opp under sitt argument om at en økning i antall aktører på sokkelen er i Russlands nasjonale interesse. Likeledes gjentar han at den russiske kontinentalsokkelen karakteriseres av et ytterst lavt nivå når det gjelder geologisk utforskning. Med dette etableres elementet 'utilfredsstillende utforskning' i diskursen. Forskjellen blir enda større og tydeligere når han sier at dersom det ikke finner sted en vesentlig økning i utforskning av kontinentalsokkelen, vil funnene av eventuelle ressursrike felt måtte vente til etter 2030.¹⁰⁴ Således tydeliggjøres senariet om at Russland må vente mens

---

¹⁰² Pravitelstvo Rossii; "Совещание "О перспективах освоения ресурсов континентального шельфа России""

¹⁰³ Pravitelstvo Rossii; "Совещание "О перспективах освоения ресурсов континентального шельфа России""

¹⁰⁴ Pravitelstvo Rossii; "Совещание "О перспективах освоения ресурсов континентального шельфа России""

andre land beveger seg fremover. På den måten fremstiller Donskoj situasjonen dithen at verdiene som ligger i kontinentalsokkelen ikke blir utnyttet på en tilfredsstillende måte under dagens regelverk der kun de statlig eide selskapene Rosneft og Gazprom har adgang til kontinentalsokkelen uten å være del av et samarbeidsprosjekt med et statlig eid selskap. Ifølge Medvedev og Donskoj samsvarer derfor en endring av denne politikken med nasjonale interesser.

Medvedev og Donskoj bygger sin virkelighetsfremstilling på den allerede eksisterende lukningen i diskursen som tilsier at et stort sokkelområde medfører stor ressursrikdom og derved god sosio-økonomisk utvikling i tråd med Russlands 'nasjonale interesser'. Imidlertid mener Medvedev og Donskoj også at fordi det til nå har vært ført en utilfredsstillende utforskning på kontinentalsokkelen, haster det å slippe til flere aktører i den hensikt å få til en bedre utnyttelse av ressursene, hvilket er viktig for å oppnå en god sosio-økonomisk utvikling i Russland. En slik utvikling er i Russlands 'nasjonale interesse'. Dermed kan vi se at Medvedev og Donskoj artikulere en ny sammenheng mellom elementene 'hastverk' og 'utilfredsstillende utforskning' som settes sammen med den allerede eksisterende lukningen i diskursen. Dette gir dermed en ny virkelighetsfremstilling som fyller den flytende betegnelsen 'nasjonale interesser' med det innhold at en tilfredsstillende utnyttelse av ressursrikdommen innebærer endring av lisensieringspolitikken på kontinentalsokkelen i Arktis.

Putin deler ikke dette synet. Det kan man blant annet se i møtet «Встреча с главами энергетических компаний»: Putins ordvalg som inkluderer ord som «призван», underbygger hans fremstilling av olje- og gasselskapenes spesielle rolle som grunnleggende for modernisering og sosio-økonomisk utvikling av hele landet. Det samme ser vi når Putin uttaler at utstøpsprodusentene for energisektoren i den nærmeste fremtid er klare til å legge inn bestilling i størrelsesorden ca. tre trillioner rubler som skal brukes på de hjemlige markedene: «на наших отечественных площадках, на наших предприятиях.»¹⁰⁵. Således tydeliggjøres russiske energibedrifters særskilte ansvar for å investere innenlands. Slik ønsker Putin å øke etterspørselen på hjemmemarkedet for således å bidra til sosio-økonomisk utvikling og modernisering i Russland. Putin skaper et virkelighetsbilde som tilsier at russiske selskaper har et særskilt ansvar for å bidra til god sosio-økonomisk utvikling av Russland.

---

¹⁰⁵ Президент России; "Встреча с главами энергетических компаний"

Således knytter han momentet 'sosio-økonomisk utvikling' til russiske selskaper og bruker denne forbindelsen i sin definisjon av den flytende betegneren 'nasjonale interesser'.

Det må imidlertid bemerkes at det er uklart om Putin her sikter til alle russiske selskaper, inkludert private eller om han snakker om kun russiske statlig eide selskaper. Basert på et generelt inntrykk av Putins uttalelser om olje- og gassektoren synes han å mene at for å ha muligheten til å kontrollere hvilke investeringer selskapene gjør og hvilke samarbeidspartnere de har, må den russiske staten nødvendigvis inneha kontroll over selskapene.

Ved å skape et virkelighetsbilde som tilsier at russiske energiselskaper har en spesiell tiltenkt rolle i utviklingen av russisk økonomi, berører Putin indirekte nodalpunktet 'ressursrikdom'. Putin fremmer en virkelighetsforståelse som innebærer at ressursrikdommen tilhører Russland og at russiske energiselskaper derfor har en fremtredende rolle i å sikre at disse ressursene fører med seg utvikling og positive sosio-økonomiske ringvirkninger. Dette blir således en viktig del av innholdet Putin fyller den flytende betegneren 'nasjonale interesser' med. Dette innholdet står i motsetning til Medvedev og Donskojs virkelighetsfremstilling der en utvidelse av aktører med tillatelse til å drive utvinningsvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen – en endring av lisensieringssystemet – er avgjørende del av 'nasjonale interesser'.

Medvedev har ved flere anledninger fremhevet ideen om en modernisering av russisk statlig styring.¹⁰⁶ Endring av lisensieringssystemet på kontinentalsokkelen kan forstås i denne konteksten. Likevel er det viktig her å understreke at Medvedev - lik Putin og andre nøkkelpersoner i den russiske statsadministrasjonen - ikke ønsker å endre hele det politiske systemet. Det har i stedet blitt foreslått å forbedre nåværende fungerende statlig praksis.¹⁰⁷ Dette gjøres gjennom administrative metoder.¹⁰⁸ Deler av bakgrunnen for at verken Medvedev eller Putin uttrykker ønske om å endre de eksisterende politiske institusjoner - slik som modernisering av det politiske systemet - kan være at en slik endring vil kunne medføre en redistribusjon av fordeler for enkelte grupper fremfor andre. Slik sett vil grupper som allerede innehar disse fordelene innenfor det nåværende politiske system ikke nødvendigvis se seg tjent med en endring.¹⁰⁹

---

¹⁰⁶ Президент России; «Россия вперед! Статья Дмитрия Медведева»

¹⁰⁷ Busygina og Filippov, «Benefits and Risks of Modernization in Russia,» 221

¹⁰⁸ Busygina og Filippov, «Benefits and Risks of Modernization in Russia,» 213

¹⁰⁹ Busygina og Filippov, «Benefits and Risks of Modernization in Russia,» 216

I praksis fører det faktum at det foreligger lite støtte for faktiske endringer av det politiske systemet i Russland til at handlingsrommet for grunnleggende endringer i praktisk gjennomført politikk innskrenkes. Eventuelle endringer vedrørende for eksempel olje- og gassutvinning på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis blir skapt i det eksisterende politiske systemet. Dette påvirker hvor dyptgripende eventuelle endringer i praktisk gjennomført politikk samt lovgivning vedrørende kontinentalsokkelen i praksis kan være for å få gjennomslag gitt det nåværende politiske system og miljø. Dette er dermed en integrert del som former hele verdiutnyttelsesdiskursen, da spesielt diskusjonen om en eventuell endring av lisensieringssystemet på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis.

6.2 Delkonklusjon

Ved å studere Putin, Donskoj og Medvedevs uttalelser om utnyttelse av ressursrikdommen på kontinentalsokkelen, har flere likheter og forskjeller i aktørenes politikk fremkommet. I diskursen etableres nodalpunktet 'ressursrikdom' samt momentet positiv 'sosio-økonomisk utvikling'. Disse er med å utforme diskursens lukning der aktørene enes om at kontinentalsokkelens størrelse og ressursrikdom henger sammen og at denne ressursrikdommen er av avgjørende betydning for Russlands sosio-økonomiske utvikling, hvilket er del av Russlands 'nasjonale interesse'.

Imidlertid etablerer det seg i denne sammenheng flytende betegnere og elementer i verdiutnyttelsesdiskursen. Disse omhandler hvordan den økonomiske utviklingen fra sokkelen best kan fasiliteres. Medvedev og Donskoj påpeker at det haster med å øke tempoet i utforskning av sokkelen da denne utforskningen ikke er tilfredsstillende. Således skapes en forståelse av 'hastverk' og 'utilfredsstillende utforskning' som begge forblir elementer i diskursen. Gjennom bruk av disse elementene fremstiller Donskoj og Medvedev situasjonen slik at det er i Russlands nasjonale interesse å åpne for at flere aktører kan bedrive olje- og gassutvinning på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis. Putin er mer opptatt av de russiske selskapenes særskilte ansvar for å utvinne ressursrikdommen. Således skal – ifølge Putin - den sosio-økonomiske utviklingen av Russland sikres. Dermed kan vi se at det er i spørsmålet om *hvordan* den økonomiske utviklingen best kan fasiliteres at aktørene forsøker å fylle den flytende betegneren 'nasjonale interesser' med ulikt innhold.

7 Ressursrikdom og russisk identitet

I en diskursteoretisk forståelse er identitet det samme som å identifisere seg med noe.¹¹⁰ Dette 'noe' kan vi med diskursteoretisk terminologi kalle identitetens nodalpunkter. Ulike diskurser kjemper om å fylle disse identitetens nodalpunkter - som alle er flytende betegnere - med ulikt innhold. Det skjer gjennom å knytte disse tegnene sammen i ekvivalenskjeder som definerer hvilken betydning begrepene skal fylles med. Dermed lages en sammenheng av kjennetegn som brukes for å definere en identitet. Således gir diskursen noen handlingsanvisninger til folk som vil definere seg i samsvar med ett eller flere av identitetens nodalpunkter. Det er når man på denne måten lar seg representere av en gruppe betegnere med et nodalpunkt som sentrum at man påtar seg, tildeles og forhandler i diskursive prosesser.¹¹¹

Gruppedannelse foregår etter de samme prinsippene og skapes diskursivt ved at de identitetsmuligheter som er felles for gruppen fremheves, mens ulikhetene ignoreres. Dette skjer gjennom etablering av ekvivalenskjeder.¹¹² Gruppedannelser består således alltid av konstruerte 'lukninger' og gruppedannelse er i den forstand politisk.¹¹³ Dette gjelder også nasjonal identitet som er formet av politiske eliter og eksisterer ikke uavhengig av politisk diskurs og politisk kamp. Derfor kan den heller ikke være statisk eller evig.¹¹⁴

7.1 Russland som en energi-supermakt

Putin forsøker å smelte sammen det å være borger av Russland med landets fremtredende posisjon innen olje- og gasssektoren. På den måten forsøker Putin å gjøre det å være verdensledende innen olje- og gasssektoren til en del av russisk identitet. Dette kan man blant annet se i stenogrammet "Встреча с главами энергетических компаний":

---

¹¹⁰ Jørgensen og Phillips, *Diskursanalyse som teori og metode*, 55

¹¹¹ Jørgensen og Phillips, *Diskursanalyse som teori og metode*, 55

¹¹² Jørgensen og Phillips, *Diskursanalyse som teori og metode*, 56

¹¹³ Jørgensen og Phillips, *Diskursanalyse som teori og metode*, 57

¹¹⁴ O'Loughlin, Tuathail og Kolossov, «Russian Geopolitical Culture and Public Opinion: The Masks of Proteus Revised,» 322

Наша страна давно является крупнейшим в мире производителем природного газа. А по итогам 2011 года мы вышли на первое место в мире по объёмам добычи нефти среди компаний, которые котируются на рынке.¹¹⁵

Ved å knytte nasjonsfølelsen opp til olje- og gassressurser, blir utnyttelse av verdiene på kontinentalsokkelen fremstilt som en del av en felles nasjonsfølelse.

Å binde nasjonsfølelse til olje- og gassressurser på denne måten er ikke spesielt for Putin. Likevel er det verdt å kommentere fordi det har betydning for Putins virkelighetsfremstilling og dermed også for diskursen hans fremstilling opptre i. Ved å knytte verdiutnyttelse av gass med ordbruk som 'наша страна' og 'мы', blir landets økonomiske utvikling og hydrokarbonressurser fremstilt som del av russernes oppnåelser og russisk identitet. En god verdiutnyttelse blir dermed også en del av nasjonsfølelsen: Det er i Russlands nasjonale interesse å utnytte hydrokarbonressurser på en tilfredsstillende måte, fordi det er en del av russernes stolthet som borgere av et land rikt på slike ressurser.

Bouzarovski og Bassin argumenterer for at det å knytte russisk identitet opp til å være en supermakt, ble gjenopptatt som tema under Putins presidentskap. Hans politikk bærer preg av ønsket om å forbedre økonomi og levestandard innad i Russland samt gjenskape Russlands globale status som stormakt. Disse to målsettingene kombineres ved å skape en identitet omkring Russland som energi-stormakt.¹¹⁶ Dette samsvarer godt med funnene i denne diskursanalysen. Diskursen om verdiutnyttelse på kontinentalsokkelen har således innslag av den allerede eksisterende diskursen om Russland som en energi-supermakt.

Det å knytte russisk identitet opp til utvinning av olje- og gassressurser på kontinentalsokkelen, som er forbundet med å være en økonomisk stormakt, fremheves i stenogrammet «Председатель Правительства Российской Федерации В.В.Путин провёл совещание по вопросу стимулирования освоения континентального шельфа». Der uttaler Putin følgende:

Наша задача на долгосрочную перспективу – обеспечить лидерство России на глобальных энергетических рынках, гарантировать растущие потребности

---

¹¹⁵ Президент России; "Встреча с главами энергетических компаний"

¹¹⁶ Bouzarovski og Bassin, «Energy and Identity: Imagining Russia as a Hydrocarbon Superpower,» 787-788

*национальной экономики в углеводородном сырье и укреплять свои позиции на мировых рынках.*¹¹⁷

Putin ønsker at Russland – gjennom energisektoren - skal være en stormakt. Økonomisk rikdom er i så måte avgjørende. Ut i fra denne uttalelsen, ønsker Putin utvilsomt å hente denne rikdommen fra handel med olje- og gassforekomster. Ifølge ham selv vil realiseringen av prosjekter på kontinentalsokkelen tiltrekke seg omlag 500 milliarder dollar i direkte investeringer i olje- og gassvirksomhet i løpet av 30 år.¹¹⁸

Samtidig kan man ut i fra samme uttalelse se hvordan Putin forsøker å skape en nasjonal identitet rundt det å være en økonomisk stormakt. Det samme kan man se i andre uttalelser av Putin der en følelse av stolthet knyttes opp til å være ledende på energimarkedet: «Мы с вами хорошо знаем и гордимся тем, что Россия является одной из ведущих энергетических держав мира.»¹¹⁹ Ifølge Putin blir det dermed også «vår oppgave» å oppnå et russisk lederskap på det globale energimarkedet¹²⁰. Dette fokuset på å være en økonomisk stormakt gjennom energisektoren ser vi også i følgende uttalelse:

*Россия является одной из ведущих энергетических держав мира. Мы располагаем значительными запасами энергоресурсов, серьёзными мощностями для их переработки и транспортировки. И наша задача – с умом использовать это богатство на благо граждан России, для развития экономики, социальной сферы, укрепления экспортного потенциала нашей страны.*¹²¹

I begge uttalelsene gjøres det klart at Russland har en sentral posisjon på energimarkedet, hvilket underforstått fremstilles å ha høy avkastning slik at Russland gjennom energisektoren er en stor økonomisk makt. Således presenterer Putin Russlands sentrale posisjon i det internasjonale energimarkedet som en selvfølgelighet. Rundt denne tanken bygger han også en identitet, ved at russere kan være stolte av Russlands økonomiske makt gjennom landets

---

¹¹⁷ Pravitelstvo Rossii; «Председатель Правительства Российской Федерации В.В.Путин провёл совещание по вопросу стимулирования освоения континентального шельфа»

¹¹⁸ Pravitelstvo Rossii; «Председатель Правительства Российской Федерации В.В.Путин провёл совещание по вопросу стимулирования освоения континентального шельфа»

¹¹⁹ Prezident Rossii; «Заседание Комиссии по вопросам стратегии развития ТЭК и экологической безопасности»

¹²⁰ Pravitelstvo Rossii; «Председатель Правительства Российской Федерации В.В.Путин провёл совещание по вопросу стимулирования освоения континентального шельфа»

¹²¹ Prezident Rossii; «Заседание Комиссии по вопросам стратегии развития ТЭК и экологической безопасности»

posisjon på det internasjonale energimarkedet. Russlands stilling som energiprodusent og energileverandør blir dermed fremmet som faktoren for å gjenvinne Russlands posisjon som global supermakt, gjennom å bli ledende innen energisektoren.¹²²

Dette ser vi enda bedre når han uttaler: «Это очень хороший инвестиционный ресурс. Кстати говоря, он будет размещаться и на наших отечественных площадках, на наших предприятиях».¹²³ Ved å bruke ordene «наши» og «отечество» sammen på denne måten og knytte dette opp til markeder og selskaper, gjør Putin det klart at de russiske selskapene og markedene er del av den russiske gruppeidentiteten. Ved at pengene skal brukes på 'våre' bedrifter for å skape utvikling i Russland, understreker Putin den russiske olje- og gassektorens ansvar for å utvikle Russland. Denne økonomiske utviklingen er en del av landets nasjonale interesse.

Man kan likevel spørre seg om Putin klarer å få ut budskapet om Russland som energisupermakt på en slik måte at folket tror på dette og opplever det som en del av sin russiske identitet. I en spørreundersøkelse som dekket hele Russland, foretatt av det uavhengige forskningsselskapet ROMIR i juni 2013, ble det stilt spørsmål om man anså Russland som en energi-supermakt. Av de tusen respondentene, svarte 29 prosent at de var helt enig med utsagnet, 35 prosent var delvis enig, 25 prosent var delvis uenig og 5 prosent var helt uenig i utsagnet. Her kunne man også se en ulikhet i svarene hva angikk aldersgrupper. Russland som en energi-supermakt fikk mest støtte blant aldersgruppen 45-59 år.¹²⁴

Putin forsøker diskursivt å skape en ekvivalenskjede mellom begrepene 'verdensledende innen olje- og gassektoren', 'sosio-økonomisk utvikling' og 'russisk identitet'. Måten Putin fremstiller russisk identitet på - ved å innlemme olje- og gassektoren som en del av russisk identitet – gjør at russisk identitet blir en del av helhetsbildet som omhandler nasjonale interesser. Hvordan olje- og gassressursene utnyttes, angår identiteten. Identiteten blir en del av diskursen vedrørende utnyttelse av ressursene på kontinentalsokkelen.

Ved å innlemme russisk identitet som del av ekvivalenskjeden fremheves også Putins virkelighetsfremstilling om at utnyttelsen av ressursene skal komme russerne og Russland til

---

¹²² Bouzarovski og Bassin, «Energy and Identity: Imagining Russia as a Hydrocarbon Superpower,» 788

¹²³ Президент России; "Встреча с главами энергетических компаний"

¹²⁴ Rutland, «Petronation? Oil, gas and national identity in Russia,» 9-10

gode, da 'verdensledende innen olje- og gassektoren' og 'sosio-økonomisk utvikling' er del av samme ekvivalenskjede som 'russisk identitet' og 'nasjonale interesser'. Denne virkelighetsfremstillingen bidrar til å forme den flytende betegneren 'russisk identitet' og diskursen som helhet fordi en del av identiteten nettopp er å være verdensledende innen olje- og gassektoren. Dermed må også inntektene fra denne sektoren tilfalle Russland og russerne for således å bidra til sosio-økonomisk utvikling av Russland – hvilket er del av landets 'nasjonale interesser'. Således kan man se at Putin bruker denne ekvivalenskjeden for å underbygge sin politikk.

Russisk identitet er i denne sammenhengen en flytende betegner der betydningsfastsettelsens grenser flyter mellom hvordan aktørene på ulike måter knytter russisk identitet opp til ressursutvinning på kontinentalsokkelen. Som vi har sett hos Putin er sammenkoblingen mellom identitet og nasjonale interesser viktig og former diskursen.

Gjennom å spille på russisk identitet, argumenterer Putin for at det er i Russlands nasjonale interesse å være en energistormakt. Donskoj og Medvedev derimot, bruker identitetsmarkører for å argumentere for sin politikk. Dette kan man se gjennom Medvedev og Donsokjs argumentasjon for flere aktører på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis. Medvedev forteller at «отечественные компании» som har vesentlig erfaring fra arbeid på kontinentalsokkelen ønsker en utvidelse av kretsen av selskaper som kan utføre undersøkelser og bruke kontinentalsokkelen.¹²⁵ Det er altså ikke et ønske fra utenlandske selskaper, men heller et ønske uttrykt av selskaper som har Russland som opphavsland. Private selskaper blir ikke betegnet med merkelappen «private». Det er ikke det faktum at de er private som er i fokus, men heller at de er «отечественные компании». De russiske selskapene blir således en del av det fellesskapet ordet «отечество» allerede inneholder. Gjennom dette skapes et bilde av at disse selskapenes interesser ikke står i kontrast til de statseide selskapene og truer således ikke statens interesser. Betegnelsen «отечественные компании» skaper dermed legitimitet for å tillate flere aktører adgang på sokkelen.

Gjennom å benytte ordbruken «отечественные компании» lager Medvedev en kobling mellom hjemlige selskaper og flere aktører. Ved å benytte identitetsmarkøren «отечество» formes både 'russisk identitet' og 'nasjonale interesser' ved at disse kobles sammen i en

---

¹²⁵ Pravitelstvo Rossii; "Совещание "О перспективах освоения ресурсов континентального шельфа России""

ekvivalenskjede. Kjeden brukes til å fylle ‘nasjonale interesser’ med det innhold at flere aktører på sokkelen er formålstjenlig og samsvarer med Russlands nasjonale interesser.

Samtidig kan man se det at denne ekvivalenskjeden mellom ‘russisk identitet’ og ‘nasjonale interesser’ er en del av et større virkelighetsbilde som Medvedev og Donskoj prøver å fremme. Virkelighetsfremstillingen bygger delvis på lukningen som allerede eksisterer i diskursen. Ifølge virkelighetsbildet til Medvedev og Donskoj er kontinentalsokkelen utilfredsstillende utforsket. Derfor er det et hastverk for å utforske mer. For dem betyr dette at man må slippe til flere aktører for å skape sosio-økonomisk utvikling – hvilket er i Russlands ‘nasjonale interesse’. Russisk identitet blir en del av denne kjeden ved at Medvedev omtaler russiske private selskaper som «отечественные компании». Således kan vi se at selv om Putin, Medvedev og Donskoj har ulik definisjon av hva som vil være i Russland ‘nasjonale interesser’, bruker alle aktørene identitetsmarkører for å fremme sin egen politikk.

Ved å fremheve at det er «отечественные компании» med erfaring fra arbeid på kontinentalsokkelen som stiller spørsmål om utvidelse av antall aktører, gjør Medvedev et poeng av å si at det ikke er staten eller ministeriene, men snarere de hjemlige selskapene med erfaring som ønsker å inkludere flere selskaper i arbeidet på kontinentalsokkelen. Således legitimerer han ønsket om å åpne opp for flere aktører, men holder samtidig seg selv i bakgrunnen. Når dette spørsmålet undersøkes videre, blir det dermed ikke en politikk som kommer ovenfra og ned, men heller et ønske fra de som jobber med olje- og gassutvinning til daglig. Samtidig blir det tydelig at det ikke eksisterer noen kontrovers mellom hjemlige selskapers ønsker og diskusjonen om å utvide adgangen til sokkelen til å omfatte flere selskaper. Tvert imot blir det problematisk å gå imot de russiske selskaperenes ønske om å trekke inn flere aktører.

7.2 Hvem er ‘vi’ og hva innebærer ‘vi’?

Skapelsen av en gruppeidentitet blir tydelig ved nærmere lesning av flere av stenogrammene i denne oppgaven, herunder stenogrammet ”Встреча с главами энергетических компаний” av 21. juni 2012. Der forsøker Putin å forene staten og dens interesser med resten av landet. Dette tydeliggjøres ved Putins bruk av det personlige pronomenet ‘vi’. Dette ‘vi’ han viser til konstitueres ikke av en entydig enhet. Noen ganger viser ‘vi’ til Putins politiske meningsfeller, mens andre ganger henspiller ‘vi’ på det russiske folk. Således blir disse to

gruppene sveiset sammen til en enhet som kjennetegnes av noen bestemte tegn, satt sammen i ekvivalenskjeder.

Pronomenet 'vi' knyttes opp til flere ulike begreper og henviser til ulike grupper. Dette vises blant annet i følgende sitat fra Putins møte av 2012:

*Мы часто говорим о том, насколько открыт российский рынок для иностранных инвестиций. Мы с вами хорошо знаем, что далеко не во всех странах такое широкое участие иностранных компаний в энергетическом секторе имеет место быть.*¹²⁶

En slik sammenligning med utlandet som vist i sitatet ovenfor er viktig i etableringen av gruppeidentitet. Når en gruppe representeres, følger et helt samfunnsbilde med fordi gruppen konstitueres i kontrast til andre grupper.¹²⁷ Gjennom å benytte det samlende ordet 'vi' bidrar det til å skape et bilde av en entydig gruppe som innehar felles meninger. I sitatet ovenfor henviser pronomenet 'vi' til Putins politiske meningsfeller.

Det er først når noen snakker om, til, eller på vegne av en gruppe at gruppen skapes.¹²⁸ Eksempler på dette kan vi se senere i det samme stenogrammet: «В ближайшие годы мы намерены серьезно расширить сырьевую базу ТЭК, выйти на освоение новых нефтегазовых месторождений, включая Восточную Сибирь, Ямал, Сахалин».¹²⁹ Ved å si at 'vi' har ført en tilsiktet politikk for å utvide ressursbasen og erobre nye olje- og gassfelt, gjør Putin det tydelig at han allerede fører en aktiv politikk med hensyn til russisk olje- og gass. Når han her sier 'vi', sikter han til politiske beslutningstakere og skaper dermed en gruppeidentitet med sine politiske meningsfeller. Det samme ser vi i uttalelsen: «Развиваем инфраструктуру, строится целая серия новых энергетических маршрутов»¹³⁰ Gjennom å benytte aktivsetninger, understøtter det inntrykket av Putin som representant for russiske nasjonale interesser: sosio-økonomisk utvikling av Russland.

Ved at han i løpet av teksten refererer til både sine politiske meningsfeller og kollegaer samt til russiske borgere som 'vi', knytter Putin disse to gruppene sammen til en enhet. Dette skaper legitimitet for Putins politiske syn i diskursen fordi han knytter sin politikk opp til den

---

¹²⁶ Президент России; "Встреча с главами энергетических компаний"

¹²⁷ Jørgensen og Phillips, *Diskursanalyse som teori og metode*, 58

¹²⁸ Jørgensen og Phillips, *Diskursanalyse som teori og metode*, 58

¹²⁹ Президент России; "Встреча с главами энергетических компаний"

¹³⁰ Президент России; "Встреча с главами энергетических компаний"

nasjonale gruppeidentiteten. Han knytter 'verdensledende innen olje- og gassektoren', 'sosio-økonomisk utvikling' og 'russisk identitet' sammen i en ekvivalenskjede som samsvarer med hans egen politikk for hvilken han er representant. Dette får konsekvenser for innholdet i den flytende betegneren 'nasjonale interesser' fordi Putin med denne koblingen gjør det til en del av en felles russisk identitet å bli en stormakt gjennom energisektoren. Dette skal gjøres ved å beholde dagens lisensieringssystem for olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen.

Likevel bør det nevnes at diskursen om å gjøre Russland til en energi-supermakt - hvilket også har fått betydning for diskusjonen om utnyttelse av hydrokarbonressursene på kontinentalsokkelen i Arktis – har blitt påpekt å være en diskurs blant den *politiske elite* i Russland.¹³¹ Man kan således spørre seg om Putins forsøk på å forene den politiske elite med folket gjennom - blant annet bruk av det personlige pronomenet 'vi' - har vært vellykket.

Putin kan kanskje ikke sies å ha lyktes fullstendig med å få det russiske folk generelt til å se Russland som energi-supermakt og dette som del av den russiske identitet. Kun 29 prosent – ifølge ROMIR-undersøkelsen – så Russland som en energi-supermakt.¹³² Uansett er denne tanken av betydning for denne oppgaven fordi den omhandler den russiske politiske elites diskusjon om temaet organisering av olje- og gassressurser på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis. I denne studien er det dermed av større betydning hvordan Putin skaper et forhold mellom russisk identitet og organisering av olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis.

I mai 2010 antydte Medvedev at den russiske nasjonale identiteten stadig er omskiftelig. Den rolle ulike politiske interesser har når det gjelder temaet utnyttelse av ressursrikdommen i Arktis, er en forlengelse av de eksisterende spenninger mellom den russiske stat og russisk nasjonal identitet.¹³³ Selv innad i den russiske statsledelse er det uenighet om forholdet mellom russisk identitet og politiske interesser vedrørende olje- og gassutvinning på kontinentalsokkelen. Dette kan vi se hos Medvedev blant annet når han omtaler miljøspørsmålet. Han sier at spørsmålet berører "уже не только российские интересы, но и

---

¹³¹ Rutland, «Petronation? Oil, gas and national identity in Russia,» 12-13

¹³² Rutland, «Petronation? Oil, gas and national identity in Russia,» 9-10

¹³³ Manicom, «Identity Politics and the Russia-Canada Continental Shelf Dispute: An Impediment to Cooperation?» 68

в целом всей страны".¹³⁴ Her skapes et skille mellom staten Russlands interesser og russiske interesser, dog hva angår miljø fremheves det at gruppene har et felles mål. Likevel, ved å omtale det som to grupper, skapes det et skille mellom politiske beslutningstakere og resten av folket. Dette kan sies å være et uttrykk for russisk tradisjon og historie med hensyn til forhold mellom stat og borgere da staten ofte har fremstått som fremmed for vanlige borgere.¹³⁵

Ved å skille staten fra landets borgere og således bryte med den ekvivalenskjeden og virkelighetsfremstillingen Putin har bygget opp, gjør dette at Medvedev og Donskoj ikke behandler identitetsspørsmålet på samme måte som Putin. Derimot blir nasjonale interesser delt opp i to deler, borgernes interesser og statens interesser. I motsetning til Putin benytter de ikke et forenende 'vi' som sammensmelter de to gruppene til én.

7.3 Delkonklusjon

'Russisk identitet' er del av både Medvedev og Putins artikulasjon som binder 'russisk identitet' sammen med den flytende betegneren 'nasjonale interesser'. Således formes både 'russisk identitet' og 'nasjonale interesser' i diskursen. Dog definerer aktørene de flytende betegnerne på ulik måte slik at definisjonene passer med aktørenes ulike virkelighetsfremstillinger og politikk. Dette er en del av verdiutnyttelsesdiskursen. Selv om å definere russisk identitet ikke utgjør hovedfokuset for aktørene i diskursen vedrørende verdiutnyttelse på den russiske kontinentalsokkelen, får russisk identitet i denne sammenhengen en spesiell plassering likevel, grunnet de ulike måtene aktørene kobler identitet og nasjonale interesser sammen på.

Putin forsøker å forene interessene til stat og folk og derved innordne begge interessegrupper under en vinge – en felles russisk identitet. Samtidig kobler han denne felles identiteten opp til Russland som en energi-supermakt. Det blir også i denne felles russiske identitetens interesse å sørge for at Russland beholder sin mektige posisjon. For Putin inkluderer dette de russiske energiselskaperes spesielle oppgave i å sørge for Russlands fremtidige finansielle og sosio-økonomiske utvikling. Således skaper Putin en virkelighetsfremstilling som tilsier at for

---

¹³⁴ Pravitelstvo Rossii; "Совещание "О перспективах освоения ресурсов континентального шельфа России""

¹³⁵ O'Loughlin, Tuathail og Kolossov, «Russian Geopolitical Culture and Public Opinion: The Masks of Proteus Revised,» 330

best å ivareta nasjonale interesser, må fortjenestene fra kontinentalsokkelens ressursrikdom beholdes innenfor den russiske stat og derved i praksis la verdiutnyttelsen ligge i hendene til de statlig eide olje- og gasselskapene.

Medvedev derimot bruker identitetsmarkører til å understreke private selskaper som hjemlige og dermed skape et bilde som gjør at disse selskapenes interesser er i samsvar med nasjonale interesser. Medvedev benytter identitetsmarkøren «отечество» til å fylle ‘nasjonale interesser’ med det innhold at flere aktører på sokkelen samsvarer med Russlands nasjonale interesser. Dermed sammenknytter Medvedev – lik Putin – russisk identitet med nasjonale interesser for å definere sistnevnte på en måte som fremmer egen politikk. Samtidig gjør han et klart skille mellom staten og folket hvilket står i stor kontrast til Putins virkelighetsfremstilling.

8 Privatisering i verdiutnyttelsesdiskursen

Begrepet ‘privatisering’ spiller en avgjørende rolle i diskursen. Selv om aktørene er uenige om hvorvidt flere aktører på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis er fordelaktig for nyttiggjørelse av ressursrikdommen eller ei, står privatisering like fullt i sentrum av denne diskursen. Aktørene forsøker å fylle ‘privatisering’ med ulikt innhold. Av denne grunn blir ‘privatisering’ et element i diskursen og aktørenes bruk av dette elementet er ulikt. Dette kan man best få øye på ved å undersøke hvordan sammenligning med andre land blir benyttet av de respektive aktørene i verdiutnyttelsesdiskursen.

8.1 Hastverk og tilbakeslag

Å sammenligne russisk lovgivning med utenlandsk lovgivning samt sammenligne graden av utforskning av kontinentalsokkelen med andre lands utforskningsnivå er meget fremtredende for Donskojs innlegg. Dette ser vi flere eksempler på, blant annet når han – på møtet i 2013 - forteller om hvordan interessen for kontinentalsokkelen og antallet leteboringer er høyere i blant annet Norge og Alaska enn i Russland:

Объёмы бурения в акваториях, включая арктические, неуклонно растут, прежде всего за счёт наращивания бурения в других странах, например в Норвегии, и ожидаемого увеличения интереса к арктическому шельфу Аляски.¹³⁶

Ved å vise til andre lands interesse for kontinentalsokkelen og hvordan utviklingen er i andre land med hensyn til utforskning av kontinentalsokkelen og utvinning av ressurser på sokkelen, forsøker Donskoj å skape et virkelighetsbilde som tilsier at Russland er tilbakeslagende i sammenligning. Med dette fremhever han hvorfor det er viktig å få fart på prosessen med å utforske den russiske kontinentalsokkelen:

Сейчас на континентальном шельфе России выдано 107 лицензий, включая лицензии, выданные по госконтрактам и в транзитных зонах. Темпы работ по

---

¹³⁶ Pravitelstvo Rossii; ”Совещание ”О перспективах освоения ресурсов континентального шельфа России””

*выданным лицензиям пока явно недостаточны для освоения шельфа. Так, в 2008–2010 годах на шельфе было пробурено 11 скважин и открыто 4 месторождения. Для сравнения: в Норвегии за тот же период было пробурено 110 скважин и сделано 44 открытия. Добыча на шельфе в 2011 году составила 13 млн т нефти и 55 млрд кубометров газа, преимущественно в Охотском море и на Каспии.*¹³⁷

Understrekingen av hastverk som en konsekvens av kontrasten mellom russisk olje- og gassektors arbeid og andre lands utvinningsaktivitet finner vi også hos Medvedev. Han viser til at andre land jobber mer effektivt enn Russland for å utvinne olje- og gassressurser. Av denne grunn blir det spesielt viktig for Russland å begynne en mer effektiv utvinning av ressursene. Dette uttalte han på møtet «Заседание Правительства» i 2012: «Тем более что мы с вами знаем: наши с вами конкуренты и те, кто вообще занимаются шельфом в мире, работают гораздо быстрее нас, поэтому надо действовать.»¹³⁸ Således forsøker både Medvedev og Donskoj å skape en virkelighetsfremstilling i verdiutnyttelsesdiskursen som tilsier at Russland er tilbakeliggende med hensyn til arbeid og undersøkelser gjort på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis.

Det samme uttrykket for hastverk og Russlands utilfredsstillende situasjon med hensyn til utforskingstempo kan vi se hos Donskoj når han viser til at den russiske kontinentalsokkelen er ti ganger mindre utforsket enn den amerikanske i Tsjuktsji-havet og 20 ganger mindre utforsket enn den norske kontinentalsokkelen. Samtidig sier han at Russland i 2008-2010 har boret elleve brønner og åpnet fire felt, mens Norge i samme periode har utført 110 leteboringer og gjort 44 funn.¹³⁹

Når Donskoj på møtet i 2013 videre sier at tiden det tar å erobre det unike ressurspotensialet, direkte korrelerer med den geologiske utforskningen av sokkelen, tydeliggjøres dette forsøket på å skape en virkelighetsfremstilling som tilsier at det haster å trappe opp utforskningen av kontinentalsokkelen for ikke å bli tilbakeliggende i sammenligning med andre lands olje- og gassektorer:

---

¹³⁷ Pravitelstvo Rossii; "Совещание "О перспективах освоения ресурсов континентального шельфа России""

¹³⁸ Pravitelstvo Rossii; «Заседание Правительства»

¹³⁹ Pravitelstvo Rossii; "Совещание "О перспективах освоения ресурсов континентального шельфа России""

*Темпы и сроки освоения уникального ресурсного потенциала российского шельфа напрямую коррелируют с геологической изученностью шельфа и темпами производства геологоразведочных работ, таких как сейсмика, поисковое бурение, объемы поискового бурения.*¹⁴⁰

Her bruker Donskoj nodalpunktet 'ressursrikdom' sammen med fremstillingen som tilsier at Russland har en tilbakeliggende olje- og gassektor hva angår undersøkelsesgrad av kontinentalsokkelen i Arktis og at det derfor haster å gjøre noe med denne situasjonen. 'Tilbakeliggenhet' forblir imidlertid kun et element i diskursen da Putin fremhever den russiske energisektorens ledende rolle på verdensmarkedet:

*Наша страна давно является крупнейшим в мире производителем природного газа. А по итогам 2011 года мы вышли на первое место в мире по объёмам добычи нефти среди компаний, которые котируются на рынке.*¹⁴¹

Ved å fremheve Russland som verdensledende i utvinning av hydrokarbonressurser, fremstiller Putin det som at nåværende lovgivning med hensyn til olje- og gassutvinning på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis ikke holder russisk olje- og energisektor tilbake. Sammenlignet med andre land, er tvert imot den russiske energisektoren verdensledende. Dette virkelighetsbildet av utvinningen av hydrokarbonressursene skiller seg klart fra virkelighetsfremstillingen hos Medvedev og Donskoj, hvilket skaper bevegelse i verdiutnyttelsesdiskursen. Begrepene 'hastverk' og 'tilbakeliggenhet', forblir derfor elementer i diskursen.

Denne tautrekkingen om elementet 'tilbakeliggenhet' i russisk energisektor ser man også når Donskoj sammenligner kvalitetskravene ved seismiske undersøkelser satt av russiske myndigheter med standarden brukt ved undersøkelser av norsk kontinentalsokkel. Ved å vise til andre lands praksis for utforskning av kontinentalsokkelen, der minstekravet for å regne et område som utforsket ved hjelp av 2D seismikk er lik 0,35-0,5 løpende kilometer per kvadratkilometer, og deretter til den norske standarden som tilsvarer 2D seismiske undersøkelser på 0,6-0,8, konkluderer han med at for å oppnå et slikt nivå når det gjelder utforskning på de lisensierte feltene, må kravene til de russiske statlig eide selskapene på dette

---

¹⁴⁰ Pravitelstvo Rossii; "Совещание "О перспективах освоения ресурсов континентального шельфа России""

¹⁴¹ Prezident Rossii; "Встреча с главами энергетических компаний"

området økes betraktelig.¹⁴² Donskojs sammenligning av kravene satt til de russiske selskapene med den norske standarden - som er høyere enn standarden flere andre land bruker - får den effekt at utforskningsnivået til de russiske selskapene synes særskilt lavt, hvilket støtter Donskojs argument om å sette fart på den geologiske utforskingen av den russiske kontinentalsokkelen. Dette tydeliggjøres når Donskoj viser til at hvis russiske myndigheter skulle stilt samme krav til geologisk utforskning av sokkelen som Norge, hadde Rosneft og Gazprom kun klart å konsentrere seg om 10 prosent - 20 prosent av områdene som per dags dato er lisensiert. Dette gjør at 80 prosent - 90 prosent av det potensielle området for utvinning av olje og gass ikke kan undersøkes på en tilfredsstillende måte.¹⁴³ Gjennom denne sammenligningen argumenterer han indirekte for at andre aktører bør gis adgang til kontinentalsokkelen ved å fremstille situasjonen slik at de russiske statlig eide selskapene ikke synes å ha kapasitet til å undersøke områdene på en tilfredsstillende måte samt at kravene til undersøkelsene er for svake. Således fremmer Donskoj et virkelighetsbilde som tilsier at private aktører må få adgang til virksomhet på kontinentalsokkelen for å få fart på utviklingen.

8.2 Privatisering – ulike definisjoner

Donskoj bruker også hendelser på norsk sokkel som eksempel for å understøtte sitt poeng om at private aktører burde få tilgang til å bedrive aktivitet på den russiske kontinentalsokkelen:

В качестве примера эффективности работы такого механизма возврата площадей можно привести открытие гигантского месторождения Свердруп в Норвегии – крупнейшее в мире открытие 2010–2011 года. Площадь, на которой было открыто месторождение, лицензировалась 3 раза. [...] когда поступила в свободный оборот геологофизическая информация, это позволило независимой компании Lundin провести собственную интерпретацию данных. Соответственно, доступ уже этой компании на шельф позволил открыть крупное месторождение.¹⁴⁴

---

¹⁴² Pravitelstvo Rossii; ”Совещание ”О перспективах освоения ресурсов континентального шельфа России””

¹⁴³ Pravitelstvo Rossii; ”Совещание ”О перспективах освоения ресурсов континентального шельфа России””

¹⁴⁴ Pravitelstvo Rossii; ”Совещание ”О перспективах освоения ресурсов континентального шельфа России””

Johan Sverdrup-feltet er blant de største oljefeltene på norsk sokkel. I 2010 gjorde selskapet Lundin funn i lisens 501 (Avaldsnes) og Statoil fulgte opp med funn i lisens 265 (Aldous) i 2011. Forbindelsene mellom funnene i de to lisensene ble bekreftet og funnene ble deretter betegnet som ett stort sammenhengende oljefunn.¹⁴⁵ Feltet har en forventet platåproduksjon på 550 000-650 000 fat oljeekvivalenter per dag og har beregnet levetid på 50 år. Produksjonen forventes å begynne først i 2019.¹⁴⁶ Gjennom å vise til dette eksemplet, ønsker Donskoj å gjøre tilhørerne oppmerksomme på at konsekvensene av ikke å la flere aktører få arbeide på sokkelen kan være å gå glipp av store fortjenester.

Det samme kan vi se når Donskoj bruker sammenligning i sin argumentasjon mot regelverket som regulerer tildeling av lisenser for arbeid på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis. Her viser Donskoj at regelverket er lukket sammenlignet med andre lands regelverk. Ifølge Donskoj er den nåværende situasjonen slik at Rosneft og Gazprom kommer til å ha enerett til så mye som 80 prosent av de lovende olje- og gassområdene. Områdene vil være reservert selskapene i minimum ti år. Halvparten av de lisensierte blokkene er på størrelse med et middels stort europeisk land.¹⁴⁷ Gjennom sammenligning med europeiske land, understreker Donskoj sitt argument: Blokkene er ikke tilstrekkelig kartlagt før lisensene ble tildelt og undersøkelsene som er gjort er åpenbart heller ikke gode nok til å lage estimater av mengden olje og gass. Ved å vise til tall som 80 prosent av det interessante arealet og områdenes størrelse, tydeliggjør han hvor enormt store områder det er snakk om og argumenterer dermed for at det blir umulig for to selskaper å utføre de geologiske undersøkelsene som må til.

Donskoj lager en artikkel mellom elementene 'utilfredsstillende utforskning', 'tilbakeliggenhet' og 'hastverk'. Ifølge hans virkelighetsfremstilling har den russiske kontinentalsokkelen ikke tilfredsstillende utforskningsgrad, hvilket vil føre til at russisk energisektor blir tilbakeliggende sammenlignet med andre land. Derfor haster det å gjøre noe med situasjonen. Denne artikkelstrukturen underbygges av nodalpunktet 'ressursrikdom' og den allerede eksisterende lukningen i diskursen som tilsier at det trekkes likhetstegn mellom et stort sokkelområde og mye ressurser. Ved å vise til sokkelens størrelse, gjør Donskoj det tydelig at russiske myndigheter må legge til rette for å slippe inn flere aktører på sokkelen. Det samme gjør han ved å vise til seismikkundersøkelseskrav i Norge - som har en høyere

---

¹⁴⁵ Statoil; «Johan Sverdrup»

¹⁴⁶ Statoil; «Konseptvalg for Johan Sverdrup-feltet»

¹⁴⁷ Pravitelstvo Rossii; "Совещание "О перспективах освоения ресурсов континентального шельфа России""

standard enn Russland - og tydeliggjør med dette kontrasten mellom dem. Han eksemplifiserer dette med hvor stor del av kontinentalsokkelen de russiske selskapene med dagens lovverk ville ha hatt evne til å undersøke, gitt norske krav til undersøkelsesgrad. Således fremlegger han et virkelighetsbilde der nåværende russisk lovverk bremser mulighetene for å gjøre best mulige undersøkelser av kontinentalsokkelens ressursrikdom. Slik tydeliggjøres elementet 'utilfredsstillende utforskning' hvorpå løsningen blir 'privatisering' som etter Donskojs definisjon tilsvarer flere aktører på kontinentalsokkelen.

At løsningen for Donskoj er 'privatisering' - bygget på forståelsen av elementet 'utilfredsstillende utforskning' - kan man også se når han, som tidligere nevnt, trekker frem eksempler fra Norge der Johan Sverdrup-feltet har blitt lisensiert tre ganger og at det private selskapet Lundin fant oljeressursene. Således argumenterer Donskoj for en endring av lisensieringssystemet på kontinentalsokkelen. De statlig eide selskapene klarer ikke å undersøke kontinentalsokkelen godt nok alene. Da er det en overhengende risiko for at de verdifulle ressursene forblir uutnyttet. Således kan man se hvordan artikuleringen mellom elementene 'utilfredsstillende utforskning', 'tilbakeliggenhet' og 'hastverk' fyller den flytende betegnelsen 'nasjonale interesser' til å inneholde 'privatisering' i betydningen flere aktører. Således er forståelsen av den flytende betegnelsen 'privatisering' også medvirkende i å definere Russlands 'nasjonale interesse'.

Dette skiller seg fra Putins politikk. Putin definerer 'privatisering' på en annen måte enn Medvedev og Donskoj. Putin ønsker å fremstille Russland som meget åpen for utenlandsk deltagelse i olje- og gassektoren sammenlignet med andre land: «У нас нет, наверное, ни одной крупной компании, где не было бы иностранного участия, просто ни одной нет.»¹⁴⁸. Her benytter han gjentakelse som middel for å fremheve graden av utenlandsk eierandel i russiske olje- og gasselskaper. Repetisjon kan forsterke den retoriske effekten siden gjentakelse av et ord forsterker talerens gjennomslag ved overtalelse.¹⁴⁹

Putin understreker også hvor åpent det russiske markedet er for utenlandske investeringer: «Мы часто говорим о том, насколько открыт российский рынок для иностранных инвестиций.»¹⁵⁰ Således betegner 'privatisering' for Putin russiske selskapers utenlandske eierandeler samt det faktum at det russiske markedet er åpent for utenlandske aktører. Denne

---

¹⁴⁸ Президент России; "Встреча с главами энергетических компаний"

¹⁴⁹ Charteris-Black, *Analysing Political Speeches: Rhetoric, Discourse and Metaphor*, 68

¹⁵⁰ Президент России; "Встреча с главами энергетических компаний"

definisjonen av 'privatisering' får den logiske konsekvens at lovverket ikke behøver å endres fordi det russiske markedet allerede er åpent for utenlandske aktørers investeringer.

Meningsforskjellene til aktørene – Putin, Medvedev og Donskoj – i definisjonsutformingen av den flytende betegnelsen 'nasjonale interesser' har bakgrunn i ulike definisjoner av elementet 'privatisering'; det vil si hvorvidt begrepet skal betegne antall aktører på kontinentalsokkelen eller om det skal betegne utenlandske eierandeler i russiske selskaper.

Putins virkelighetsfremstilling, som tilsier at det er i Russlands nasjonale interesse å beholde det nåværende lisensieringssystemet, forsterkes gjennom hans fremhevelse av den russiske energisektorens ledende rolle på verdensmarkedet. Putin skaper således - på samme måte som Donskoj – en sammenheng mellom 'ressursrikdom' og 'privatisering' for å fylle den flytende betegnelsen 'nasjonale interesser' med nytt innhold. Imidlertid, siden Putins definisjon av 'privatisering' skiller seg fra Donskojs, får nasjonale interesser et annet innhold som står i motsetning til Donskoj og Medvedevs politikk. Ifølge Putin er det intet behov for å endre lisensieringssystemet slik at flere selskaper kan få tillatelse til å utføre arbeid på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis da den russiske olje- og gassektoren, ifølge ham, allerede er privatisert og meget velfungerende. Slik motsetter han seg kritikken fra Medvedev og Donskoj.

8.3 Russisk energisektor åpen for utenlandske aktører?

Putin understøtter sin argumentasjon om at den russiske olje- og gassektoren er særdeles åpen i forhold til andre lands olje- og gasssektor ved å vise til russisk skattelovgivning med hensyn til utvinning av olje- og gassressurser på den russiske kontinentalsokkelen. Putin vil tilrettelegge for samarbeidsprosjekter på kontinentalsokkelen gjennom skattelovgivning. Det har tidligere vært få leteboringer på den russiske kontinentalsokkelen. En forklaring som har blitt presentert er at forutsetningene for å få selskaper til å begynne arbeidet har vært for dårlige. Lovverket og skattesystemet i Russland har ikke gjort tunge investeringer og letevirsomhet offshore økonomisk forsvarlig for selskapene. I tillegg har særlig utenlandske selskaper ment at russiske rammebetingelser generelt har vært for ustabile og lite

forutsigbare.¹⁵¹ Skattelovgivningen har hatt stor innvirkning på russiske selskapers vilje til investering i prosjekter på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis.¹⁵²

Den 12. april 2012 la det russiske Finansministeriet, Energiministeriet og Ministeriet for økonomisk utvikling frem et lovforslag som senere ble vedtatt, der prosenten skatt synker etter vanskelighetsgrad for utvinning (fra 30 prosent – 5 prosent).¹⁵³ Målet med den nye skattelovgivningen (2014-2016) for olje- og gassektoren er et mer fleksibelt system som kan tillate skattenivået å reagere på endringer i priskonjunktturene. Gjennom den nye skattelovgivningen skal alle organisasjoner som havner i samme gruppe som OAO Gazprom og øvrige produsenter av gass, beskattes etter like prinsipper for å oppnå lik lønnsomhet for levering av gass til indre og ytre markeder. Forøvrig skal skatteprosenten for nye hydrokarbonfelt offshore være på mellom 5 prosent og 30 prosent avhengig av hvilken vanskelighetskategori prosjektet er klassifisert som. Forutsigbarhet i skatterater for prosjektet avhenger også av prosjektets tidsperspektiv der fast skatterate kan settes for en periode fra 5 til 15 år.¹⁵⁴ Lovgivning og lovforslag om temaet system for beskatning er således en del av diskursen på den måten at en endring av skattelovgivningen på kontinentalsokkelen kan få konsekvenser for samarbeidsprosjekter på kontinentalsokkelen. Putin tar også opp dette som tema i diskursen. Ifølge Putin skal unike skatteforhold bidra til realisering av samarbeidsprosjekter:

*Я с удовольствием отмечаю, что мы не только создаём эти условия, но и приглашаем иностранных партнёров для совместной работы. Уже заключили соответствующие контракты и соглашения с «ЕххонМобил», с норвежскими партнёрами, с французскими партнёрами. Мы приглашаем и других возможных участников к этой совместной работе.*¹⁵⁵

Gjennom aktivsetninger som virkemiddel, fremstår Putin som handlekraftig, hvilket han underbygger ved å vise til at det allerede er inngått konkrete samarbeidsavtaler. Når det i tillegg benyttes ord som «приглашать», henspiller det på den russiske stats åpenhet for andre

---

¹⁵¹ Moe, «Russisk rullet?» 288

¹⁵² Moe, «Potential Arctic Oil and Gas Development: What Are Realistic Expectations?» 239

¹⁵³ Pravitelstvo Rossijskoj Federatsii; «Распоряжение Правительства РФ от 12.04.2012 N 443-р,» 1-2

¹⁵⁴ Rossiiskij nalogovyj portal; «Проект «Основных направлений налоговой политики Российской Федерации на 2014 год и на плановый период 2015 и 2016 годов»»

¹⁵⁵ Prezident Rossii; «Встреча с главами энергетических компаний»

aktører. Samtidig gir ordets positive konnotasjoner uttrykk for et ønske om samarbeid og staten representert ved Putin fremstår således som vennlig innstilt til utenlandsk deltagelse.

Samtidig knytter Putin Russlands energisikkerhet opp mot det russiske olje- og gassmarkedet. Dette tydeliggjøres når han i samme møte uttaler: «Считаем принципиально важным создать максимально прозрачные и комфортные рыночные условия для инвестиций, в том числе для прихода на российский рынок крупных зарубежных партнёров.»¹⁵⁶ Således mener Putin at utenlandske selskaper skal ha en plass i denne langsiktige politikken. Store utenlandske selskaper skal garantere russisk energisikkerhet ved å få tilgang til det russiske investeringsmarkedet gjennom at den russiske energisektoren er en del av det globale investeringsmarked. Rollen disse store utenlandske aktørene skal inneha synes imidlertid å være som deltakere i samarbeidsprosjekter med russiske selskaper på kontinentalsokkelen samt som investorer i det russiske olje- og gassmarkedet.

Likevel sier Putin at verdens energimarkeder er et gjensidig ansvar også med hensyn til koordinering av interessene til produsentene og brukerne. Det kan ikke være tilbudssikkerhet uten etterspørselssikkerhet. Dette er et vanskelig spørsmål og derfor må man, ifølge Putin, tilnærme seg spørsmålet om fordeling av risiko mellom alle deltagere i utvinningsprosessen:

*Мировые энергетические рынки – это взаимная ответственность и увязка интересов производителей и потребителей. Не может быть безопасности предложения без безопасности спроса. Это всё, разумеется, достаточно сложные вопросы, но они сложны с обеих сторон. Поэтому подход к распределению рисков между всеми участниками энергетической цепочки – производителями, транзитёрами, потребителями – безусловно, должен сохранять свою актуальность.*¹⁵⁷

Gjennom denne uttalelsen, ytret på møtet ”Встреча с главами энергетических компаний”, fremhever Putin forutsetningene for Russlands investeringer i energisektoren. Han presiserer at etterspørsel må være tilstede som sikkerhet for investeringene. Økt produksjon uten tilsvarende økt etterspørsel fører normalt til lavere priser. Når det gjelder den russiske oljesektoren, er en brå betydelig økning i produksjon ikke nødvendigvis formålstjenlig da det kan være ønskelig å unngå stor konkurranse med eksport fra land tilknyttet Organisasjonen av

---

¹⁵⁶ Президент России; ”Встреча с главами энергетических компаний”

¹⁵⁷ Президент России; ”Встреча с главами энергетических компаний”

petroleumseksporterende land (OPEC).¹⁵⁸ Dette vil Russland ikke være tjent med sett i relasjon til den betydning inntektene fra olje- og gassektoren har for landets brutto nasjonalprodukt. Ifølge Putin vil derfor økt produksjon av olje og gass uten tilsvarende økt etterspørsel ikke være i Russlands nasjonale interesse. Ifølge Putin er det ikke nødvendigvis i Russlands nasjonale interesse å utvinne mer olje og gass. Han ønsker heller en risikofordeling mellom partene, uten at han sier hvordan det skal løses.

Videre sier Putin i samme møte at: «Мы работаем над реализацией долгосрочной стратегии развития, которая на десятилетия вперёд обеспечит гарантированные поставки энергоресурсов на внутренний и внешний рынок».¹⁵⁹ Putins fremstilling vektlegger at hans politikk vil føre til energisikkerhet i årtier fremover, mens Medvedev og Donskoj peker på at noe må gjøres umiddelbart med organisering med hensyn til olje- og gassutvinning på sokkelen for å sikre energisikkerheten og dermed også Russlands nasjonale interesse. Likevel må det her nevnes at å ønske en langvarig plan for energisikkerhet ikke utelukker mulighetene for raskt å begynne utvinning, ei heller betyr det å ønske en rask utvinning at Medvedev og Donskoj utelukker en langsiktig plan for energisikkerhet. Likevel er fokuset til Putin på den ene side og Medvedev og Donskoj på den andre, ulikt. Ved at Putin kun vektlegger å ha en langsiktig plan, bryter han med elementet 'hastverk' først lagt frem av Medvedev og Donskoj. Når Putin samtidig uttaler at det ikke nødvendigvis vil lønne seg å utvinne mye olje- og gassressurser fra kontinentalsokkelen snarest, er dette med på å forme den flytende betegnelsen 'nasjonale interesser'. Årsaken er at dette står i strid med artikulasjonen og virkelighetsbildet fremmet av Medvedev og Donskoj som tilsier at Russland vil være tilbaketrukkende i forhold til andre land med mindre landet snarest trapper opp utforsknings- og utvinningstempoet på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis. Løsningen de sistnevnte aktører presenterer er å utvide antallet aktører på kontinentalsokkelen. Således kan man se at partene på et grunnleggende nivå er uenige om hvordan best oppfylle Russlands nasjonale interesser, hvilket er påvirket av deres ulike definisjoner av 'privatisering' samt forståelsen om det er hensiktsmessig med økt olje- og gassutvinning på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis.

---

¹⁵⁸ Locatelli, «The Russian oil industry between public and private governance: obstacles to international oil companies' investment strategies,» 1083

¹⁵⁹ Президент России; "Встреча с главами энергетических компаний"

8.4 Delkonklusjon

Når Putin, Medvedev og Donskoj definerer elementet 'privatisering' på ulike måter, får dette naturlig nok konsekvenser for verdiutnyttelsesdiskursen. Putin definerer 'privatisering' som at investeringer i russisk olje- og gasssektor ligger ute på det åpne marked. Medvedev og Donskoj derimot definerer 'privatisering' som å tillate flere aktører å bedrive virksomhet på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis.

Samtidig er det viktig å ha i bakhodet at måten aktørene fremstiller og definerer 'privatisering' på også har sammenheng med det budskapet de uttrykker. For Donskoj og Medvedev blir 'privatisering' løsningen på deres artikulasjon og virkelighetsfremstilling som knytter sammen elementene 'hastverk' og 'tilbakeliggenhet' med nodalpunktet 'ressursrikdom'. Denne artikulasjonen fyller den flytende betegneren 'nasjonale interesser' med innhold. Med andre ord skaper Donskoj og Medvedev en virkelighetsfremstilling der det å slippe flere aktører inn på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis blir løsningen på deres fremstilling av kontinentalsokkelens ressursrikdom som lite tilfredsstillende utnyttet og russisk energisektor som tilbakeliggende som en konsekvens av dette. Situasjonen må dermed raskt snus ved å endre det nåværende lisensieringssystemet.

Putin bestrider denne virkelighetsfremstillingen, fremsatt av Donskoj og Medvedev. Dette gjør han blant annet ved å fremme et syn som tilsier at det ikke er hensiktsmessig å påskynde prosessen vedrørende utvinning av olje og gass på kontinentalsokkelen. Ved i tillegg å definere 'privatisering' som at russisk energisektor er en del av det åpne investeringsmarked, blir det dermed ikke behov for privatisering i samsvar med den definisjon Medvedev og Donskoj fremsetter. Dermed er det heller intet behov for å endre lisensieringssystemet, ei heller blir dette en del av 'nasjonale interesser', ifølge Putin.

Noe av årsaken til forskjellene ligger i synet på elementet 'tilbakeliggenhet'. Elementet som er en del av artikulasjonen presentert av Donskoj og Medvedev, utgjør også hovedforskjellen mellom aktørene Putin på den ene side og Donskoj og Medvedev på den annen side. Putin bestrider Donskoj og Medvedevs virkelighetsfremstilling som tilsier at utforskningen av den russiske kontinentalsokkelen raskt må trappes opp for at Russland ikke skal bli tilbakeliggende i sammenligning med andre land. For Putin er ikke Russland tilbakeliggende fordi Russlands energisektor er ledende på det internasjonale energimarkedet. Her blir det

tydelig hvordan Putins syn på 'tilbakeliggenhet' tydelig bærer preg av hans definisjon av 'privatisering' - som skiller seg fra Donskoj og Medvedevs definisjon – sammen med Putins definisjon av elementet 'verdensledende innen olje- og gassektoren'. For Putin truer derfor ikke 'tilbakeliggenhet' Russlands energisektor.

Av dette tydeliggjøres hvordan ulik definisjon av den flytende betegneren 'privatisering' samt elementene 'hastverk' og 'tilbakeliggenhet' har avgjørende betydning for hvordan aktørene forsøker å fylle den flytende betegneren 'nasjonale interesser' med ulikt innhold. Derfor har aktørenes artikuleringer av disse elementene også betydning for hele verdiutnyttelsesdiskursen.

9 Statlig kontroll

Putin ser globalisering først og fremst som økonomisk integrasjon. Likevel håndterer det russiske lederskapet globaliseringens utfordringer og muligheter gjennom økt statlig kontroll. Dette er i tråd med russisk historie der påvirkning fra verden utenfor blir håndtert gjennom økt statlig kontroll.¹⁶⁰

9.1 Direkte statlig kontroll

Som tidligere nevnt ser også Putin at Russland har utfordringer knyttet til utvinning av olje- og gassforekomster på den russiske kontinentalsokkelen. Derfor ser han nødvendigheten av investeringer utenfra, hvilket han ønsker å tiltrekke seg blant annet gjennom etableringen av gunstige skatteforhold for investorene.¹⁶¹ Imidlertid understreker Putin at de russiske selskapene må delta aktivt selv:

*Я уже просил членов Правительства подумать над тем, как с большим эффектом приглашать в эти проекты и использовать возможности чисто российских компаний. Конечно, и эти компании наши, отечественные, должны будут работать на известных условиях, и не только с тем, чтобы торговать своим правом участия в этих проектах, а привлекать необходимые финансовые ресурсы и технологии.*¹⁶²

Han gjør det helt klart at disse selskapene ikke må selge ut sin rett til prosjektene på kontinentalsokkelen, men i stedet sørge for å tiltrekke seg nødvendige finansielle og teknologiske ressurser. Samtidig sier Putin at man regner med at de russiske selskaperes partnere i prosjektene på kontinentalsokkelen kommer til å være store internasjonale selskaper.¹⁶³ Således blir det tydelig at Putin ønsker at russiske selskaper skal sitte i førersetet hva angår utvinning av ressursene siden dette gjør at den økonomiske avkastningen tilfaller

---

¹⁶⁰ Evans, «Putin's Legacy and Russia's Identity,» 902

¹⁶¹ Pravitelstvo Rossii; «Председатель Правительства Российской Федерации В.В.Путин провёл совещание по вопросу стимулирования освоения континентального шельфа»

¹⁶² Pravitelstvo Rossii; «Председатель Правительства Российской Федерации В.В.Путин провёл совещание по вопросу стимулирования освоения континентального шельфа»

¹⁶³ Pravitelstvo Rossii; «Председатель Правительства Российской Федерации В.В.Путин провёл совещание по вопросу стимулирования освоения континентального шельфа»

Russland, ifølge ham selv. Dette støtter opp om hans visjon om å gjøre Russland til en økonomisk stormakt gjennom energisektoren. Kontroll over inntektene fra olje- og gassektoren samt betingelsene for utenlandske selskapers tilgang til oljeressursene er av betydning for dette målet og således av geopolitisk interesse.¹⁶⁴

I stedet for å argumentere åpent for at direkte statlig kontroll er i den nasjonale interesse, skaper Putin et virkelighetsbilde som tilsier at andre land har minst like mye direkte statlig kontroll som Russland. Putin forsøker å skape et virkelighetsbilde av at det russiske olje- og gassmarkedet er åpent for utenlandsk deltagelse og samtidig argumentere for statlig kontroll over olje- og gassressurser. Dette fremviser han ved å benytte sammenligning med utlandet, eksemplifisert med Norge og Mexico. Sett i relasjon til Medvedev og Donskojs argumentasjon med hensyn til å få flere aktører inn på den russiske kontinentalsokkelen, viser Putin til at selv markedslandet Norge har utstrakt statlig oljevirksomhet: «В такой рыночной стране, как Норвегия, «Статойл» – практически единственная крупная компания, тоже государственная.»¹⁶⁵

Putins fremstilling av Statoil som et statlig eid selskap er delvis misvisende. Da Statoil ble opprettet i 1972, ble det ansett som viktig å ha et heleid statlig oljeselskap for å sikre best mulig statlig kontroll med utviklingen av Norges petroleumsressurser. Statoil hadde en viktig rolle i petroleumspolitikken, blant annet i forbindelse med tildeling av nytt leteareal og ved beslutninger om utbygging av felt. Nå konkurrerer Statoil med andre aktører på norsk sokkel og staten har solgt seg ned til 67 prosent. Det statlige eierskapet i Statoil har likevel en viktig funksjon, blant annet å sikre at selskapet beholder en sterk forankring i Norge. Regjeringen mener staten bør ha en høy eierandel i Statoil for å sikre industriell kompetanse og arbeidsplasser. Det er også viktig å opprettholde hovedkontorfunksjoner og forsknings- og utviklingsoppgaver i Norge.¹⁶⁶

Likevel, ved å benytte seg av en slik fremstilling av Statoil og norsk oljevirksomhet for så å sammenligne denne med situasjonen i Russland, forsøker Putin å fremme en politikk og et virkelighetsbilde som tilsier at lisensieringssystemet i Russland er i samsvar med systemet benyttet i andre land. En ytterligere privatisering av olje- og gassvirksomhet på sokkelen blir

---

¹⁶⁴ Locatelli, «The Russian oil industry between public and private governance: obstacles to international oil companies' investment strategies,» 1082

¹⁶⁵ Президент России; "Встреча с главами энергетических компаний"

¹⁶⁶ Olje- og energidepartementet; «Statoil ASA»

dermed ikke nødvendig for å imøtekomme Russlands nasjonale interesser. Dette er et tydelig eksempel på hvordan Putin forsøker å skape en lukning som tilsier at det er i den nasjonale interesse å sørge for direkte statlig kontroll over energisektoren.

9.1.1 Russland – åpent marked i sammenligning med andre land

I tillegg – ved å sammenligne med andre lands regelverk - etablerer Putin et bilde av Russland med et 'åpent marked' i motsetning til utlandet som ifølge ham selv ikke har et like åpent marked hva gjelder olje- og gasssektoren. Dette understøtter Putins argumenter om å beholde det nåværende lisensieringssystemet for olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen. Samtidig får det slagside med tanke på Donskoj og Medvedevs politikk som kritiserer det nåværende lisensieringssystemet som lite åpent. Ved å fremstille det russiske markedet som åpent og med dette uttrykke en virkelighetsfremstilling i verdiutnyttelsesdiskursen som tilsier at det åpne russiske markedet medfører at man ikke har behov for å endre lisensieringssystemet, klarer Putin å fremstille virkeligheten på en slik måte at han får gjennomslag for sin politikk, selv om virkelighetsfremstillingen han bruker for å oppnå dette er delvis misvisende hva angår de konkrete fakta.

Ved å understreke at olje- og gassvirksomhet er en strategisk sektor der flere land er mer restriktive enn Russland med hensyn til utenlandsk deltagelse, styrker Putin sin argumentasjon.¹⁶⁷ Fordi russisk energisektor fremstilles som mer åpen for utenlandske aktørers deltagelse enn andre lands energisektorer, behøver ikke russiske myndigheter å endre lisensieringssystemet på sokkelen. Imidlertid er det verdt å påpeke at Putins fremstilling er villedende. For det første er fremstillingen av Statoil som fullstendig kontrollert av norske myndigheter, misvisende. For det andre er det misvisende når han legger til grunn at russiske energiselskaper har store utenlandske eierandeler og at Russland er del av et åpent energimarked, i den hensikt å påvise at russisk energisektor er åpen for utenlandsk deltagelse. Når Putin kombinerer sin definisjon av 'privatisering' med å vise til at andre land har statlig kontroll over petroleumssektoren, forsøker han å skape et virkelighetsbilde som tilsier at Russlands nåværende regelverk om lisensiering av olje- og gassutvinning på kontinentalsokkelen er tilsvarende andre lands regelverk. Ifølge Putin blir det dermed viktig at Russland fortsatt beholder direkte statlig kontroll i sitt regelverk. Putin definerer elementet

---

¹⁶⁷ Президент России; "Встреча с главами энергетических компаний"

‘statlig kontroll’ konsekvent i betydningen direkte statlig kontroll. For ham er direkte statlig kontroll en del av Russlands nasjonale interesser.

Likevel fremstiller Putin situasjonen slik når det gjelder lisensieringssystemet på kontinentalsokkelen i Arktis at alle selskaper har mulighet til å bedrive arbeid på kontinentalsokkelen. Dette kan man se i møtet «Встреча с представителями общественных организаций предпринимателей»:

Никому не запрещено идти работать на шельф. У нас ведь какое правило: правило, что государственные компании, где есть контрольный пакет со стороны государства, там работают, но они могут привлекать кого угодно. Сейчас они привлекают иностранных партнёров: это «ЕххонMobil», «Statoil», «Total».¹⁶⁸

Denne virkelighetsfremstillingen medfører at adgang til kontinentalsokkelen ikke er begrenset til noen få. Derimot fremstiller Putin det som om de russiske private selskapene selv er skyld i at de ikke ha adgang til sokkelen da de ifølge ham selv ikke er villige til å inngå avtaler med de statlig eide selskapene på samme grunnlag som de utenlandske selskapene:

Все эти компании взяли на себя прямые юридические обязательства вкладывать деньги в рискованные проекты: геологическое изучение, предварительное бурение и так далее. И стоит это миллиарды, хочу подчеркнуть – миллиарды долларов.

Если какая-то из наших частных компаний готова к такой же работе, к таким же рискам, то дверь открыта для всех компаний, я хочу это совершенно официально заявить.¹⁶⁹

I møtet «Встреча с представителями общественных организаций предпринимателей» kan man se Putins begrunnelse for direkte statlig kontroll. Den er at det innebærer for stor risiko å gi private selskaper lisenser til arbeid på den russiske kontinentalsokkelen fordi disse selskapene kan selge sine lisenser til utenlandske selskaper:

---

¹⁶⁸ Президент России; «Встреча с представителями общественных организаций предпринимателей»

¹⁶⁹ Президент России; «Встреча с представителями общественных организаций предпринимателей»

Единственное, чего бы мы не хотели, это чтобы частные компании взяли права на эти участки шельфа, а потом перепродали бы эти права тому же самому «Еххон», «Chevron» или кому-то ещё. Только в этом заключается проблема. Это большие средства и риск. Я, будучи Председателем Правительства, говорил коллегам и сейчас хочу повторить: если какие-то наши компании готовы к тому, чтобы работать вот так: и рисковать, и солидные деньги вкладывать, – двери для всех открыты.¹⁷⁰

Som vi ser av det samme sitatet, fremhever Putin fortsatt at døren er åpen for alle selskaper som er villige til å ta den samme risikoen og investere store summer i olje- og gassutvinning på kontinentalsokkelen i Arktis. Således forsøker Putin å forene to ulike prinsipper samtidig; fremstillingen av behovet for direkte statlig kontroll og et virkelighetsbilde av en kontinentalsokkel som er åpen for alle som ønsker å investere i olje- og gassvirksomhet. Ved at de statlig eide selskapene kan velge sine samarbeidspartnere, er – ifølge Putin - ingen selskaper utelukket fra kontinentalsokkelen. Dog er heller ingen private selskaper garantert tilgang til sokkelen. Putins begrunnelse er at private selskaper kan selge sine lisenser til utenforstående. Således forsøker Putin å fremstille det slik at private aktører kan hindre Russland å oppnå sitt potensiale som en økonomisk stormakt. Dermed blir direkte statlig kontroll over olje- og gassforekomster på den russiske kontinentalsokkelen fremstilt å være den eneste måten å sikre økonomisk velstand på. Således kobler Putin ‘sosio-økonomisk utvikling’ og ‘statlig kontroll’ sammen i en artikkel som tilsier at det er nødvendig med direkte statlig kontroll for å oppnå sosio-økonomisk utvikling, hvilket er i tråd med Russlands ‘nasjonale interesser’. Denne artikulerte sammenhengen blir viktig for innholdet i den flytende betegnelsen ‘nasjonale interesser’.

9.2 Alternativer til direkte statlig kontroll?

På tross av Medvedev og Donskojs kamp for å definere konkurranseutsetting og privatisering som noe positivt i verdiutnyttelsesdiskursen, ønsker de en form for kontroll av aktiviteten på sokkelen. Dette ser vi når Donskoj nevner at programmet utviklet av Ministeriet for naturressurser og miljø blant annet skulle lage mekanismer for å utøve nødvendig kontroll

---

¹⁷⁰ Президент России; «Встреча с представителями общественных организаций предпринимателей»

med lisenseierne.¹⁷¹ Staten beholder på den måten kontrollen uten å inneha direkte eierskap i de selskapene som utfører arbeid på sokkelen. Således forsøker Medvedev og Donskoj å definere elementet 'statlig kontroll' til også å inkludere indirekte statlig kontroll som kan opprettholdes dersom flere aktører tillates adgang til arbeid på sokkelen. Ifølge dem er prinsippene om statlig kontroll og økt antall aktører dermed ikke motstridende. Medvedev og Donskoj mener at det er viktig å beholde kontroll over aktiviteten på sokkelen for å påse at selskapene - inkludert de statlig eide selskapene - handler i henhold til deres definisjon av Russlands nasjonale interesser; å øke utforsknings- og utvinningstempoet på den russiske kontinentalsokkelen:

*Следующая стадия геологоразведки, самая высокорискованная, поисково-оценочная и самая капиталоемкая - разведка и добыча, - сейчас целиком лежит на госкомпаниях. Имея в виду размер нашего шельфа и стоимость его освоения, полноценное изучение шельфа, ввод его в разработку силами только двух госкомпаний в обозримой перспективе достаточно сложен. Это находит своё отражение в минимальных и зачастую откровенно недостаточных объёмах геологоразведочных работ, установленных в действующих лицензиях, переносе сроков исполнения лицензионных обязательств, что создаёт риск недовосполнения, недовоспроизводства минерально-сырьевой базы углеводородов на шельфе и недостижения заявленных в стратегических документах планов по уровням добычи углеводородов. Мы считаем и будем настаивать на необходимости увеличения объёмов геологоразведочных работ, том числе и по выданным уже лицензиям, и в дальнейшем будем достаточно жёстко контролировать эти показатели по компаниям.*¹⁷²

I sitt innlegg i forbindelse med diskusjon i 2012 om utarbeidelse av en ny strategi for den russiske kontinentalsokkelen i Arktis, la Donskoj frem et forslag om å inndelegge utforskningen og utvinningen av olje- og gassressursene opp i ulike deler der utforskningsdelen skulle ha større rom for privat deltagelse:

В свою очередь реализация инновационного сценария предлагает законодательное разделение видов геологического изучения по этапам и

---

¹⁷¹ Pravitelstvo Rossii; "Совещание "О перспективах освоения ресурсов континентального шельфа России""

¹⁷² Pravitelstvo Rossii; «Заседание Правительства»

стадиям с выделением поисково-оценочного и разведочно-добычного этапов. В этом случае на стадии поиска и оценки к операциям на шельфе помимо госкомпаний может быть допущен широкий круг компетентных частных компаний, которые будут вести геологические изучения на условиях коммерческого риска при продуманных гарантиях достижения ими экономической эффективности от деятельности на шельфе.¹⁷³

9.2.1 Donskojs ulike meninger om statlig kontroll

Samtidig som Donsokoj argumenterer for flere private aktører på kontinentalsokkelen, sier han også at arbeid på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis skal være gjenstand for direkte statlig kontroll gjennom statlig eide selskapers deltagelse i alle prosjekter. Dette kan man se i stenogrammet «Заседание Правительства» av 2012:

Также на шельф предлагается допустить специализированные сервисные компании, том числе находящиеся под контролем Российской Федерации, которые будут производить геологическую информацию за счёт собственных средств и передавать её в государственные фонды с сохранением права её коммерческой реализации заинтересованным лицам – госкомпаниям и их потенциальным миноритарным партнёрам. Общая сумма финансовых затрат государства при этом сценарии сохранится на уровне 22,5 млрд рублей, уже предусмотренных в долгосрочной программе.

Основными преимуществами данного сценария являются возможность активизировать работы по геологическому изучению континентального шельфа за счёт привлечения ресурсов большего числа недропользователей, привлечение на российский шельф широкого круга сервисных компаний на основе мультиклиентской съёмки, создание рынка геологической информации по российскому шельфу, что позволит повысить его привлекательность для широкого круга инвесторов, также сохранить госконтроль через участие госкомпаний во всех проектах.¹⁷⁴

---

¹⁷³ Pravitelstvo Rossii; «Заседание Правительства»

¹⁷⁴ Pravitelstvo Rossii; «Заседание Правительства»

For Donskoj er formålet med den statlige kontrollen å sikre det han definerer som Russlands ‘nasjonale interesser’ gjennom å sørge for økt antall selskaper på sokkelen samt at deres arbeid til enhver tid fører til økt utvinning av olje- og gassressurser på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis. Selv om Donskoj ytrer ønske om direkte statlig kontroll over aktivitet på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis på lik linje med Putin, har de to aktørene fortsatt ulikt syn på ‘privatisering’, hvilket innbefatter ulikt syn når det gjelder antallet aktører på kontinentalsokkelen.

Samtidig er det viktig å vurdere dette i sammenheng med den kontekst Donskojs fremlegg var ytret i; et møte der formålet var å sanke støtte til en ny strategi for den fremtidige utviklingen på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis, fra andre ministerier. Uten å fremheve direkte statlig kontroll som del av utviklingen, ville forslaget trolig mistet støtte fra andre ministerier og deler av det omkringliggende politiske landskap.

Selv om Donskoj ett sted argumenterer for direkte statlig kontroll på samme måte som Putin, kan man se at deres politikk skiller lag på andre punkter, eksempelvis Donskojs forslag om muligheten for å åpne for private selskapers aktivitet på de felt som statlig eide selskaper ikke viser interesse for. Dette ga han uttrykk for på møtet i januar 2013:

Для участков недр континентального шельфа, по которым завершено региональное геологическое изучение и в отношении которых государственные компании не высказали заинтересованности в дальнейшем геологическом изучении и освоении, целесообразно установить режим предоставления в пользование аналогичных для участков недр федерального значения, расположенных на суше, либо по заявке компании на основании решения федерального органа управления фондом недр для целей поиска и оценки месторождений и полезных ископаемых, либо в случае нескольких заявок на одну и ту же территорию, либо в наличии в пределах лицензионной площади запасов полезных ископаемых, либо ресурсов высокой категории на основании решения Правительства Российской Федерации, принятого по результатам аукциона.¹⁷⁵

---

¹⁷⁵ Pravitelstvo Rossii; ”Совещание ”О перспективах освоения ресурсов континентального шельфа России””

I denne uttalelsen fremmer Donskoj et underliggende syn for en mer indirekte form for kontroll. Dette skiller seg fra Donskojs tidligere fremstilling der statlig kontroll skulle utøves gjennom statlig eide selskapers deltagelse i alle prosjekter. Hvis private selskaper skal kunne utvinne eller utforske områder på kontinentalsokkelen som statlig eide selskaper ikke har vist interesse for, kan ikke statlig eide selskaper være deltagende i alle prosjekter. Således fremkommer det at Donskoj argumenterer for både direkte statlig kontroll og indirekte statlig kontroll. Dermed blir det uklart hvordan Donskoj forholder seg til spørsmålet om statlig kontroll på kontinentalsokkelen.

9.3 Årsak til ulik definisjon av ‘statlig kontroll’

Virkelighetsfremstillingen der man kan ha statlig kontroll uten at denne ved enhver anledning er direkte kontroll, skiller seg fra Putins virkelighetsfremstilling. Det er her kampen om å definere elementet ‘statlig kontroll’ blir tydeligst. For Putin er det avgjørende at staten innehar direkte kontroll over selskapene som utvinner olje og gass på den russiske kontinentalsokkelen - for å sikre at den økonomiske inntjeningen tilfaller Russland, hvilket – ifølge Putin - er en del av landets nasjonale interesser. Han sier at hvis private aktører alene blir tildelt lisenser til utvinning av olje og gass på sokkelen, kan de selge lisensene videre. Dette vil undergrave Putins mål for Russland; å bli en økonomisk stormakt gjennom energisektoren. Dermed kan vi se hvordan Putin lager en artikkel som sammenbinder ‘statlig kontroll’, sosio-økonomisk utvikling’ og ‘nasjonale interesser’.

Donskoj bryter delvis med denne artikkel som. Som vi tidligere har sett, argumenterer Donskoj både for direkte statlig kontroll lik Putin og samtidig for indirekte statlig kontroll. Hvis man skal følge Donskojs sistnevnte argumentasjon – som han deler med Medvedev - vil direkte statlig kontroll undergrave mulighetene for å utnytte kontinentalsokkelens ressursrikdom til det fulle, hvilket vil få den konsekvens at Russland ikke oppnår optimal økonomisk utvikling som er en grunnleggende del av landets ‘nasjonale interesser’. Således kan man se at aktørenes uenighet i spørsmålet om statlig kontroll ligger i ulik forståelse av elementet ‘privatisering’, herunder hvorvidt det er gunstig med flere aktører på den russiske kontinentalsokkelen for å oppfylle Russlands ‘nasjonale interesser’.

9.4 Delkonklusjon

Aktørene Medvedev, Donskoj og Putin uttrykker delvis enighet i spørsmålet om statlig kontroll. Donskojs forhold til direkte statlig kontroll er litt komplisert da han uttrykker muligheten for både direkte og indirekte kontroll av virksomheten på kontinentalsokkelen.

Hensikten med direkte statlig kontroll er, ifølge Putin, å sikre at verdiene fra kontinentalsokkelen tilfaller Russland, altså er hensikten å sikre god økonomisk utvikling i Russland. Den samme hensikten uttrykker Medvedev og Donskoj. I denne sammenheng utspiller momentet 'sosio-økonomisk utvikling' seg i verdiutnyttelsesdiskursen. Imidlertid kommer Medvedev og Donskoj til en annen konklusjon enn Putin om hvordan god økonomisk utvikling i Russland best kan oppnås. Ifølge Donskojs argumentasjon for indirekte kontroll, gir denne form for kontroll større muligheter for å utnytte kontinentalsokkelens ressursrikdom, hvilket bedre vil fasilitere god økonomisk utvikling. Således kan vi se at aktørene har ulik definisjon av elementet 'statlig kontroll'.

Skillelinjene mellom Medvedev, Donskoj og Putin ligger igjen i ulik definisjon av elementet 'privatisering', herunder ulikt syn på eventuelt utvidet antall aktører på den russiske kontinentalsokkelen. Putin fremstiller virkeligheten slik at privatisering truer Russlands økonomiske utvikling fordi private aktører kan selge sine lisenser til utenlandske aktører. Donskoj og Medvedev ser derimot sin definisjon av 'privatisering' som avgjørende for Russlands muligheter til å oppnå god økonomisk utvikling i samsvar med landets nasjonale interesser. Således ligger forskjellene innenfor 'statlig kontroll' mellom Putin på den ene side og Medvedev og Donskoj på den andre blant annet i elementet 'privatisering'. Forskjellene dette skaper påvirker utfyllelsen av innholdet i den flytende betegneren 'nasjonale interesser'. Aktørene skaper ulike virkelighetsbilder og artikulasjoner som binder begrepene sammen på ulike måter. Putin skaper en artikulasjon mellom 'statlig kontroll' – i betydning direkte kontroll- og 'sosio-økonomisk utvikling', hvilket betyr at direkte statlig kontroll er forutsetningen for sosio-økonomisk utvikling. Denne sammenhengen former den flytende betegneren 'nasjonale interesser'. Medvedev og Donskoj derimot argumenterer for at 'statlig kontroll' er mest formålstjenlig i form av indirekte kontroll. Dette er bygget på forståelsen av artikulasjonen som binder sammen 'tilbakeliggendhet', 'hastverk' og 'privatisering' samt 'sosio-økonomisk utvikling' som er definerende for 'nasjonale interesser': Det er i de

nasjonale interesser å få fart på utvinningen, dermed må flere aktører få adgang også uten samarbeid med statlig eide selskaper.

Imidlertid er ikke bildet entydig siden Donskoj også argumenterer for direkte statlig kontroll på lik linje med Putin. Dette kan tyde på at Donskoj søker å angi to retninger når det gjelder statlig kontroll, både direkte og indirekte statlig kontroll. Fellesnevneren er at det uansett skal utøves en form for kontroll av virksomheten på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis. I tillegg argumenterer han for flere aktører på sokkelen uansett hvilken kontrollform som benyttes. Dermed har ikke selve kontrollformen – direkte eller indirekte statlig kontroll – betydning for hans definisjon av ‘privatisering’, ei heller hans forståelse av elementets sammenheng med den flytende betegnelsen ‘nasjonale interesser’. Ifølge den virkeligheten Donskoj fremstiller, har dermed synet på statlig kontroll ikke konsekvenser for andre deler av den politikken han ønsker å føre med hensyn til organisering av olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis. Dog bør det påpekes at valg av form for statlig kontroll i praksis trolig vil være av betydning for arbeidet og lisensieringspolitikken på kontinentalsokkelen.

10 Diskursorden i verdiutnyttelsesdiskursen

I en diskursanalyse kan det være vel så interessant å undersøke hva aktørene utelater å nevne, med andre ord hva som blir tilhørende ‘diskursorden’ sett i relasjon til en bestemt diskurs. Hvilke punkter aktørene velger å utelate kan ha stor betydning for formingen av en bestemt diskurs.

Hva angår verdiutnyttelsesdiskursen nevner aktørene i liten grad hvilke enorme omkostninger utvinning av olje og gass tilsier i et slikt barskt klima som på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis. Interessant nok blir dermed omkostningene forbundet med olje- og gassutvinning i Arktis en del av diskursorden. Tekniske vanskeligheter og den russiske olje- og gassektorens manglende erfaring med utvinning av hydrokarbonressurser under ekstreme klimatiske forhold til havs blir også forbeholdt diskursorden. Det samme gjelder et annet aspekt ved utvinning av hydrokarbonressurser på den russiske kontinentalsokkelen, nemlig infrastruktur knyttet til utvinning av olje- og gassressursene. I diskursen legges det vekt på positive sosio-økonomiske ringvirkninger, for eksempel flere arbeidsplasser i olje- og gassindustrien. Imidlertid tilsidesettes kostnader forbundet med nødvendige investeringer i infrastruktur for å transportere og eventuelt foredle hydrokarbonressursene på kontinentalsokkelen. Å innlemme omkostninger når det gjelder selve utvinningen, nødvendig infrastruktur og eventuelle teknologiske utfordringer forbundet med olje- og gassutvinning på kontinentalsokkelen vil muligens underminere fundamentet for diskursen; nodalpunktet ‘ressursrikdom’ og lukningen om at et stort sokkelområde medfører mye olje- og gassressurser hvis avkastning vil føre til god sosio-økonomisk utvikling av Russland. Således, ved å utelate å nevne de vanskeligheter som er forbundet med å utvinne olje og gass på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis, fortsetter kontinentalsokkelens ressursrikdom å fremstå som svaret på en god fremtidig økonomisk utvikling for Russland. Dessuten, hvis aktørene skulle fremstille utvinning av olje og gass på den russiske kontinentalsokkelen som marginal, ville den politiske gjennomslagskraften for utvinning av hydrokarbonressurser på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis reduseres. Dermed plasseres dette i verdiutnyttelsens diskursorden.

En annen del av verdiutnyttelsesdiskursens diskursorden er de miljømessige truslene utvinning av olje og gass på sokkelen innebærer. Selv om alle aktørene kort nevner at utvinning av hydrokarbonressurser skal gjøres på en miljøvennlig måte, berøres ikke mulige katastrofale negative konsekvenser som en eventuell oljesølulykke kan medføre. Dette inkluderer ødeleggelse av miljøet som i sin tur kan påføre skade når det gjelder fiske og andre fornybare ressurser i de sårbare nordområdene. Dette vil i så fall også kunne få negative konsekvenser på den sosio-økonomiske situasjonen i nord fordi slike ødeleggelser vil kunne påvirke folks livsgrunnlag og dermed også levevilkår. Bakgrunnen for dette er trolig - som i tilfellet med økonomiske omkostninger og teknologiske vanskeligheter - at en slik diskusjon ville true de politiske mulighetene for å gjennomføre olje- og gassutvinning i dette økologisk sårbare området. Derfor fremheves kun mulige *positive* sosio-økonomiske konsekvenser av olje- og gassutvinning på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis.

Spørsmålet om fornybar energi er også en del av diskursorden. Ved ett tilfelle kommenterer Medvedev mulighetene for større bruk av ikke-fossile brensler. Imidlertid er dette i forbindelse med å understøtte artikulasjonen som binder sammen elementene 'hastverk' og 'tilbakeliggenhet', hvilket bygger opp under Medvedev og Donskojs definisjon av elementet 'privatisering'. Ifølge Medvedev er det viktig å utvinne olje- og gassressursene på kontinentalsokkelen før utvikling og bruk av ikke-fossile brensler øker i omfang på verdensbasis.

Således tegner det seg et fellestrekk der kostnadene forbundet med tilrettelegging for og utvinning av olje- og gassressurser på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis samt mulige negative konsekvenser forbundet med slik utvinning ikke tas opp som en del av diskursen om organisering av olje- og gassutvinning på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis. Dette fører til at diskursen omkring temaet forbeholdes *hvordan* verdiene på kontinentalsokkelen best kan utnyttes - ikke *om* det er økonomisk og miljømessig forsvarlig med en slik utvinning. Dermed kan utvinning av olje- og gassressurser fortsette å være en løsning for økonomisk utvikling i Russland i diskursen, slik Putin, Medvedev og Donskoj fremstiller virkeligheten.

11 En gjennomgående moderniseringsdiskurs

To ulike hovedtilnærminger til modernisering har utpekt seg i Russland: En liberal og en konservativ tilnærming. De to hovedtilnærmingene har ulike syn angående statens og næringslivets rolle i utformingen av en innovativ økonomi.¹⁷⁶ De to hovedtilnærmingene til modernisering i Russland er gjennomgående også i diskursen vedrørende olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis fra 2012 som har vært hovedfokuset i denne masteroppgaven. Ved å se nærmere på hovedtilnærmingene til modernisering får man en bedre forståelse av den politiske sammenheng diskusjonen rundt aktiviteten på sokkelen i nord er satt inn i.

Ifølge den liberale tilnærmingen til modernisering kan innovativ utvikling i økonomien best skapes gjennom å legge til rette for en større etterspørsel av innovasjon. Private foretak blir drivkraften i moderniseringen.¹⁷⁷ Tilhengere av den konservative tilnærmingen argumenterer imidlertid for at næringslivet handler ut i fra kortsiktige interesser og er motivert av rask profittmaksimering. Derfor - i den hensikt å tilrettelegge for en langsiktig strategi for økonomisk modernisering av Russland – må staten være førende i moderniseringen av landet.¹⁷⁸

Selv om den liberale og den konservative moderniseringstilnærmingen forutsetter ulike måter å modernisere landet på, er tilhengere av de respektive tilnærmingene enige om målet for modernisering: Russland skal være verdensledende innen energisektoren og et av de ledende industrielle landene samt ha en stor grad av innovasjon.¹⁷⁹

---

¹⁷⁶ Busygina og Filippov, «Benefits and Risks of Modernization in Russia,» 217

¹⁷⁷ Busygina og Filippov, «Benefits and Risks of Modernization in Russia,» 217

¹⁷⁸ Urnov, «Russian Modernization Doctrines under Debate,» 45

¹⁷⁹ Urnov, «Russian Modernization Doctrines under Debate,» 42

11.1 Putin – artikkel av 1999 og politikk som uttrykt i diskursen

I artikkelen «Минерально-сырьевые ресурсы в стратегии развития российской экономики» først utgitt i 1999 basert på hans *kandidat*-oppgave gir Putin uttrykk for sitt grunnleggende syn på Russlands naturressurser og deres rolle i russisk økonomi. Ifølge meningene som kommer frem av artikkelen vil naturressurser dominere Russlands økonomi i de neste 50 år fremover.¹⁸⁰ I artikkelen fremlegger Putin et premiss om at en bærekraftig økonomisk vekst må baseres på hydrokarbonressurser. Han regnet seg frem til følgende: Gitt at utviklede økonomier har en vekst på to til tre prosent per år, trenger Russland en årlig vekst på fire til seks prosent for å ta igjen de rike landene.¹⁸¹ For å oppnå en slik vekst må Russland skape store vertikalt integrerte industri-finansielle selskaper som evner å konkurrere med vestlige internasjonale selskaper. Ifølge Putin må staten regulere utvinningen av naturressurser, men samtidig bruke markedsmetoder. Putin hevder at mineralressurser – dersom brukt effektivt - kan være grunnlaget for Russlands inngang til verdensøkonomien. Dette betyr at råvaresektoren innehar en avgjørende rolle for alle sider av staten samt tilknyttede industrier ved å utgjøre 50 prosent av Russlands brutto nasjonalprodukt og 70 prosent av landets eksportinntekter. For Putin representerer råvaresektoren grunnlaget for moderniseringen av Russlands militær-industrielle sektor samt frembringer sosial stabilitet og kan høyne den russiske befolkningens levestandard.¹⁸²

Når man leser Putins artikkel fra 1999 og sammenligner de syn som fremkommer i denne med politikken og meningene Putin har gitt uttrykk for i stenogrammene analysert i denne oppgaven, ser man klare likhetstrekk. Likt stenogrammene knyttet til utvinning av olje- og gassressurser på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis, ser vi også i artikkelen av 1999 hvordan Putin ser for seg at Russland skal kunne basere sin økonomiske velstand på utvinning av hydrokarbonressurser. Dessuten kan de statlig eide selskapene Rosneft og Gazprom - som i praksis innehar monopol på utvinning av olje og gass på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis – sies å ha noe av den samme funksjonen som Putin beskrev at de russiske vertikalt industri-finansielle selskapene skulle ha. Disse selskapene har ikke bare blitt konkurransedyktige sammenlignet med vestlige internasjonale olje- og gasselskaper, men er

---

¹⁸⁰ Blazer, «The Putin Thesis and Russian Energy Policy,» 214

¹⁸¹ Putin, «Минерально-сырьевые ресурсы в стратегии развития российской экономики,» 1

¹⁸² Putin, «Минерально-сырьевые ресурсы в стратегии развития российской экономики,» 2

hovedpartnere i samarbeidsprosjekter inngått med slike selskaper som for eksempel ExxonMobil.

Ifølge Putins artikkel fra 1999, bør den russiske stat ha en sterk stemme hva angår store beslutninger innenfor energisektoren, inkludert naturressurser. Dette skal skje gjennom et «veiledet marked» med muligheter for flere mulige eierskapsformer.¹⁸³ Ved å kun gi lisenser til statlig eide selskaper med minimum fem års erfaring fra arbeid på den russiske kontinentalsokkelen, kan man si at systemet som det er i dag er en form for «veiledet marked». Den nåværende olje- og gasspolitikken knyttet til kontinentalsokkelen i Arktis følger på flere måter Putins tankegods uttrykt i artikkelen 1999 om at staten skal regulere utvinningen av naturressurser og samtidig benytte markedsmetoder: Staten har direkte kontroll over olje- og gassutvinningen på sokkelen gjennom statlig eierskap av de selskapene som i praksis har monopol på lisensene krevet for utvinning på sokkelen. Samtidig tiltrekker selskapene Rosneft og Gazprom seg investeringer fra utenlandske selskaper og følger markedsprinsipper for kjøp og salg av ressursene.

11.2 Medvedev – artikkelen «Россия, вперёд!» og politikk som uttrykt i diskursen

Ifølge russiske politiske ekspertsirkler ble den liberale moderniseringsdoktrinen utkrystallisert som et resultat av Dmitrij Medvedevs artikkel «Россия, вперёд!», utgitt 10. september 2009 samt rapport fra Institutt for Moderne Utvikling «Россия XXI века: образ желаемого завтра» fra 2010.¹⁸⁴ I artikkelen advarte Medvedev – i motsetning til Putin – sterkt imot å basere russisk økonomi på olje og gassressurser. Ifølge Medvedev er det umulig å oppnå globalt økonomisk lederskap ved å basere seg på olje- og gassmarkedene.¹⁸⁵ Isteden gir han uttrykk for at Russland i de kommende år må satse på intellektuelle ressurser, såkalt «intelligent økonomi» ved å skape kunnskap, eksportere ny teknologi og innovative produkter. Han uttaler at dess mer intelligent og effektiv den russiske økonomi er, dess høyere

---

¹⁸³ Blazer, «The Putin Thesis and Russian Energy Policy,» 211

¹⁸⁴ Urnov, «Russian Modernization Doctrines under Debate,» 39

¹⁸⁵ Prezident Rossii; «Россия, вперёд! Статья Дмитрия Медведева»

blir levestandarden for russiske borgere og det russiske politiske systemet og samfunnet blir friere, mer rettferdig og mer human. ¹⁸⁶

Helt siden presidentvalget i 2008 har Dmitrij Medvedev flere ganger understreket teknologisk innovasjons strategiske rolle ved å sette dette opp som en av hans fire prioriteter i den økonomiske politikken. Selv om det er likheter mellom Putins og Medvedevs uttalelser angående teknologisk innovasjon, er Medvedev ansett for å være mer liberal, ved blant annet å påpeke behovet for å lage bedre insentiver for innovasjon snarere enn å øke statens styrende rolle i saken. Mer spesifikt, har Medvedev trukket frem ideen om en modernisering av russisk statlig styring i den hensikt å fremme teknologisk innovasjon og øke Russlands globale økonomiske konkurransedyktighet. ¹⁸⁷

I diskusjonen om organisering av olje- og gassutvinning på den russiske kontinentalsokkelen kan man se likhetstrekk til denne politikken, fremmet av Medvedev i artikkelen «Россия, вперед!». Sammen med Donskoj argumenterer han for 'privatisering' i betydningen flere aktører på den russiske kontinentalsokkelen. Dette vil i praksis føre til en endring av lisensieringssystemet, hvilket kan sees som en modernisering av russisk statlig styring på kontinentalsokkelen. Ifølge Medvedev og Donskoj skal en slik endring øke Russlands globale konkurransedyktighet. Dette kan man se i diskursen gjennom artikulasjonen som binder sammen 'hastverk', 'utilfredsstillende utforskning', 'privatisering', 'sosio-økonomisk utvikling' og 'nasjonale interesser'. På den annen side nevner ikke Medvedev spesifikt at russisk økonomi bør redusere sin avhengighet av inntekter fra olje og gass i diskursen, i motsetning til hans uttalelser i artikkelen fra 2009.

11.3 Liberal og konservativ tilnærming til modernisering som uttrykt i diskursen

Når vi nå har gått igjennom hva som kjennetegner de ulike tilnærmingene til modernisering, gjenstår det å se om funnene fra den konkrete diskursanalysen knyttet til organisering av olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis samsvarer med at aktørene argumenterer innenfor henholdsvis enten den liberale eller den konservative moderniseringsdoktrinen.

---

¹⁸⁶ Prezident Rossii; «Россия, вперед! Статья Дмитрия Медведева»

¹⁸⁷ Prezident Rossii; «Россия, вперед! Статья Дмитрия Медведева»

Både Medvedevs artikkel «Россия, вперед!» og «Концепция долгосрочного социально-экономического развития Российской Федерации на период до 2020 года» uttrykker nødvendigheten av å begrense ensidig avhengighet av olje og gass i den russiske økonomien. Dette skiller seg fra Putins politikk angående olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen som følger den politiske retningen beskrevet i hans kandidat-oppgave. Således kan vi se at Putins politikk skiller seg fra den konservative tilnærmingen til modernisering på dette punktet. Medvedev nevner heller ikke spesifikt i diskursen at Russland må redusere økonomiens avhengighet av inntekter fra olje og gass. I stedet underbygger han elementet 'hastverk' med at man må utvinne olje og gass nå før bruk av andre energikilder øker i omfang på verdensbasis. Dette skiller seg fra Medvedevs tidligere artikkel samt den liberale tilnærmingen til modernisering.

I verdiutnyttelsesdiskursen ligger nodalpunktet 'ressursrikdom' til grunn. Aktørene Putin, Medvedev og Donskoj enes i en felles virkelighetsfremstilling av nodalpunktet 'ressursrikdom' og den lukning som tilsier at kontinentalsokkelens enorme størrelse nødvendigvis gir stor ressursrikdom. Selv om det finnes estimer av ressursenes størrelsesorden på sokkelen, er disse ikke eksakte. Likevel blir både ressursenes tilstedeværelse og mengde tatt som en selvfølge i diskursen. Det som ikke diskuteres og som dermed er en del av diskursorden er spørsmålet om hvorvidt det er økonomisk forsvarlig å utvinne ressursene samt ressursenes størrelsesorden.

Underforstått i diskursen legges det til grunn at rikdommen fra kontinentalsokkelen kan føre til god sosio-økonomisk utvikling i Russland. Dette blir også målet for aktørene Donskoj, Medvedev og Putin som enes i synet om at kontinentalsokkelens ressurser skal brukes til en god sosio-økonomisk utvikling i Russland. Når det gjelder konservativ og liberal tilnærming til modernisering, ser tilhengere av begge former behovet for modernisering og begrunner dette med at Russland skal opprettholde sin posisjon som en velutviklet stormakt. Her fremkommer en sammenheng mellom momentet 'sosio-økonomisk utvikling' og begrunnelsen for moderniseringsbehovet, hvilket ligger til grunn i begge tilnærmingene.

Aktørenes meningsforskjeller omhandler *hvordan* best utnytte ressursrikdommen på kontinentalsokkelen. Dette innebærer også hvilken lovgivning som vil være best for å tilrettelegge for utnyttelse av ressursene.

I forholdet til private aktører og privatisering ligger det en forskjell mellom Putin på den ene side og Medvedev og Donskoj på den andre. I diskursen ser vi dette gjennom at Donskoj og Medvedev definerer elementet 'privatisering' med at flere selskaper, inkludert private, får større tilgang til å bedrive virksomhet på den russiske kontinentalsokkelen. Medvedev og Donskoj ser for seg at utnyttelsen av ressursrikdommen skal skje gjennom privatisering. De bruker dette til definere hva de mener er i Russlands 'nasjonale interesser'. I diskursen kan man se dette gjennom artikuleringen av elementene 'utilfredsstillende utforskning', 'hastverk' og 'privatisering' som skal føre til sosio-økonomisk utvikling. Dette står også i samsvar med den liberale tilnærmingen til modernisering som argumenterer for at økonomisk modernisering bedre fremmes gjennom det private næringslivs etterspørsel etter innovasjon.¹⁸⁸

Til forskjell fra Medvedev og Donskoj, betegner Putins definisjon av 'privatisering' russiske selskapers utenlandske eierandeler samt at russisk olje- og gassektor er innlemmet i det åpne marked der andre aktører kan gjøre investeringer i disse selskapene. Gjennom denne definisjonen av elementet 'privatisering', forsøker Putin å skape en virkelighetsforståelse i verdiutnyttelsesdiskursen som tilsier at det åpne russiske markedet medfører at man ikke har behov for å endre lisensieringssystemet. En endring blir da heller ikke en del av 'nasjonale interesser'. Således argumenterer Putin for å beholde det nåværende lisensieringssystemet gjennom å vise til at russisk olje- og gassektor allerede er en del av det åpne marked. Gjennom sin definisjon av 'privatisering' argumenterer han indirekte for en direkte statlig kontroll over lisensieringstildelingen på sokkelen. Ifølge den konservative tilnærmingen til modernisering skal staten være pådriveren i moderniseringsprosessen. Dermed må staten også ha en viss kontroll over olje- og gasssektoren. Derfor ønsker ikke den konservative doktrinen å demonopolisere olje- og gassindustrien. Putin argumenterer i henhold til den konservative tilnærmingen til modernisering gjennom å vise til det åpne marked.

Forholdet mellom private og utenlandske aktører blir også behandlet når Putin fremstiller Donskoj og Medvedevs definisjon av privatisering som en trussel mot Russlands nasjonale interesser. Begrunnelsen er at private aktører kan selge sine lisenser til utenlandske aktører. Ifølge Putin kan dette true den sosio-økonomiske utviklingen av Russland da avkastningen ikke vil tilfalle russisk økonomi. Dette samsvarer med den konservative tilnærmingen til modernisering som hevder at staten må inneha direkte kontroll over moderniseringsprosessen

---

¹⁸⁸ Busygina og Filippov, «Benefits and Risks of Modernization in Russia,» 217

da næringslivets interesser er kortsiktige og motivert av rask profittmaksimering og kan derfor ikke tjene som et grunnlag for en langsiktig strategi for økonomisk modernisering.¹⁸⁹ Den eneste måten utenlandske aktører kan tillates å bedrive virksomhet på den russiske kontinentalsokkelen er gjennom samarbeidsprosjekter med statlig eide selskaper, ifølge Putin. Gjennom slike samarbeidsprosjekter får russiske selskaper kunnskap og teknologi til å utvinne olje- og gassressurser på kontinentalsokkelen. Dette samsvarer med den konservative doktrinen der strategien frem til 2020 konstaterer at modernisering ikke er gjennomførbart uten medvirkning fra utenlandske strategiske samarbeidspartnere, utenlandsk teknologi og kunnskap når det gjelder høyteknologiske industrier, hvilket kan inkludere olje- og gassektoren. For å få nytte av utenlandske samarbeidspartneres kompetanse, ser Putin behov for direkte statlig kontroll. I praksis betyr det en fortsettelse av dagens lisensieringssystem for virksomhet på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis. Således sammenfaller Putins innholdsutfyllelse av den flytende betegnelsen 'nasjonale interesser' – bevaring av dagens lisensieringssystem med sterk direkte statlig kontroll for å sikre god sosio-økonomisk utvikling av Russland – med tankene fremmet innen konservative tilnærming til modernisering.

Som tidligere nevnt i denne oppgaven, er private selskaper og utenlandske selskaper ikke det samme. Private selskaper kan være både russiske og utenlandske. Utenlandske selskaper kan være både private og staten kan eie hele eller deler av selskapet. Likevel behandles de ulike typene selskaper om hverandre i diskursen. Putin, Medvedev og Donskoj er enige om at utenlandske aktørers investeringer i russisk olje- og gassektor er fordelaktig for Russlands nasjonale interesse. Aktørenes meningsforskjeller med tanke på hvorvidt utenlandske aktørers virksomhet på den russiske kontinentalsokkelen er i samsvar med Russlands 'nasjonale interesser' går heller ut på i hvilken grad den russiske olje- og gassektoren per dags dato er tilstrekkelig åpen for andre aktører enn de russiske statlig eide selskapene. Man kan således se at den samme uenigheten gjentar seg som i spørsmålet om privatisering og generelt om private aktørers virksomhet på kontinentalsokkelen.

Når det gjelder forholdet til utenlandske investeringer er den konservative doktrinen meget forsiktig. Strategien frem til 2020 inneholder ingen spesielle tiltak for å fremme utenlandske

---

¹⁸⁹ Busygina og Filippov, «Benefits and Risks of Modernization in Russia,» 217

investeringer i råvareindustriene, herunder olje og gass.¹⁹⁰ Den konservative doktrinen tilsier at Russland ikke skal åpne for utenlandsk kapital i nevneverdig grad. I stedet skal moderniseringen utvikle seg først og fremst ved egen hjelp.¹⁹¹ Vi kan således se at Putin delvis bryter med den konservative tilnærmingen til modernisering når han fremhever betydningen av samarbeid med utenlandske aktører for å nyte godt av deres kunnskap og kapital. Det samme gjelder hans definisjon av privatisering der han sier at den russiske olje- og gassektoren allerede er privatisert fordi sektoren er del av det internasjonale investeringsmarked og flere russiske selskaper har utenlandske eierandeler. Imidlertid må det påpekes at disse uttalelsene kan sees som svar på kritikk fra Medvedev og Donskoj om at de ønsker større grad av private aktører på den russiske kontinentalsokkelen. Dette samsvarer med den liberale tilnærming til modernisering. På det økonomiske feltet forfekter den liberale doktrinen et bredt engasjement av vestlig kapital i russisk økonomi, inkludert i råvareindustrier.¹⁹² Man kan tolke det dit hen at dette passer inn med Medvedev og Donskojs virkelighetsfremstilling som binder sammen deres definisjon av 'privatisering' og 'sosio-økonomisk utvikling'. Imidlertid må det her understrekes at Medvedev og Donskoj ikke nevner utenlandske aktører spesielt, men omtaler kun private aktører. Derfor er det usikkert om deres definisjon av private aktører innebefatter utenlandske aktører.

Uenighetene mellom aktørene Medvedev, Donskoj og Putin om hvordan sammenhengen mellom 'sosio-økonomisk utvikling', 'statlig kontroll' og 'nasjonale interesser' – samt definisjonene av de to siste begrepene - skal forstås, omhandler for det meste i hvilken grad endring av lisensieringssystemet sees som en del av Russlands 'nasjonale interesser'. Spørsmålet om å åpne opp kontinentalsokkelen for flere aktører eller å beholde det nåværende lisensieringssystemet er sentralt både i diskursen og i forholdet mellom konservativ- og liberal moderniseringstilnærming. Donskoj gir klart uttrykk for en liberal moderniseringstilnærming når han uttaler at for å styrke konkurranseevnen på verdens energimarkeder samt oppnå energisikkerhet i Russland, må det finne sted en endring i systemene for utvinning av hydrokarbonressurser på den russiske kontinentalsokkelen:

*На обеспечение энергетически безопасного развития России и закрепление
нашего конкурентного преимущества на мировых энергетических рынках и*

---

¹⁹⁰ Pravitelstvo Rossijskoj Federatsii; «Концепция долгосрочного социально-экономического развития Российской Федерации на период до 2020 года»

¹⁹¹ Urnov, «Russian Modernization Doctrines under Debate,» 49

¹⁹² Urnov, «Russian Modernization Doctrines under Debate,» 49

направлены представленные проекты, программы разведки континентального шельфа и разработки его минеральных ресурсов, рассчитанные на период с 2012 до 2030 года. Достичь заявленной цели предполагается путём создания налоговых, управленческих, инфраструктурных, правовых условий, направленных на значительное увеличение объёмов геолого-разведочных работ на континентальном шельфе.¹⁹³

For å oppnå en slik endring av hele systemet tilknyttet utvinning av hydrokarbonressurser på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis, kan den russiske stat ikke inneha en direkte kontroll slik systemet er i dag. I denne sammenhengen ser vi kampen om å definere ‘statlig kontroll’. For Medvedev og Donskoj vil en direkte statlig kontroll undergrave mulighetene for å utnytte kontinentalsokkelens ressurspotensiale til det fulle, hvilket vil få den konsekvens at Russland ikke oppnår optimal sosio-økonomisk utvikling, hvilket er en grunnleggende del av landets ‘nasjonale interesser’. Med kun direkte statlig kontroll kan ikke lisensieringssystemet endres og flere aktører få tilgang til sokkelen. Dermed kan ikke Medvedev og Donskojs definisjon av ‘nasjonale interesser’ oppfylles med kun direkte statlig kontroll. Igjen ser vi hvordan den liberale tilnærmingen til modernisering gjenspeiles i verdiutnyttelsesdiskursen da den liberale tilnærmingen påpeker behovet for å tilrettelegge for innovativ utvikling i økonomien ved å skape etterspørsel etter innovasjon relatert til økonomien, hvilket skal skje gjennom private foretak.¹⁹⁴

Imidlertid fortoner det seg interessant at Donskoj også argumenterer for direkte statlig kontroll. I spørsmålet om statlig kontroll, argumenterer ikke Donskoj klart innenfor en av de to moderniseringstilnærmingene. Når Donskoj argumenterer for direkte statlig kontroll av virksomheten på kontinentalsokkelen, samsvarer dette med den konservative tilnærmingen til modernisering. Som beskrevet overfor argumenterer Donskoj i andre sammenhenger, for å gi private aktører anledning til å utvinne olje- og gassressurser på kontinentalsokkelen, uten samarbeid med statlig eide selskaper. Hans begrunnelse er at uten slik aktivitet vil Russlands energisektor bli tilbakebyggende sammenlignet med andre lands energisektorer. Således fremstiller Donskoj private selskapers tillatelse til å bedrive utvinning på kontinentalsokkelen som et premiss for økonomisk utvikling i Russland. Denne politiske argumentasjonen er i tråd med liberal tilnærming til modernisering. Siden sistnevnte argumentasjon er gjennomgående

---

¹⁹³ Pravitelstvo Rossii; «Заседание Правительства»

¹⁹⁴ Urnov, «Russian Modernization Doctrines under Debate,» 44

og overskygger hans ene uttalelse om direkte statlig kontroll, dreier hans politikk seg generelt i retning av en liberal tilnærming til modernisering.

Forholdet mellom 'sosio-økonomisk utvikling' og 'statlig kontroll' kan vi også se når Putin skaper et virkelighetsbilde som tilsier at russiske energiselskaper har en spesiell tiltenkt rolle i utviklingen av russisk økonomi ved å vise til forståelsen av nodalpunktet 'ressursrikdom' og lukingen som allerede eksisterer i diskursen. Putin bruker dette til å argumentere for en økt direkte statlig kontroll over olje- og gasssektoren på sokkelen. Ifølge Putins artikulasjon mellom hans definisjon av 'privatisering', 'statlig kontroll' og 'sosio-økonomisk utvikling', fører kontinentalsokkelens ressursrikdom til positiv sosio-økonomisk utvikling av Russland. Imidlertid blir det avgjørende for Putin å beholde direkte statlig kontroll over ressursrikdommen for å sikre at denne rikdommen ene og alene brukes til en sosio-økonomisk utvikling av Russland. Ifølge hans uttalelser, grunngis behovet for direkte statlig kontroll nettopp med at staten ønsker å kontrollere at utvinning av olje- og gassressurser på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis skal komme russiske borgere til gode gjennom å sikre utvikling av regionene og flere arbeidsplasser. Direkte statlig kontroll utgjør for Putin således grunnlaget for god økonomisk utvikling og er dermed en viktig del av hans innholdsutfyllelse av den flytende betegnelsen 'nasjonale interesser'. Med dette kan vi se hvordan Putin fremdeles forsøker å gjennomføre den politikken han beskrev i sin artikkel av 1999. Dette samsvarer med den konservative tilnærmingen til modernisering. Ifølge denne tilnærmingen må den russiske stat ta aktivt del i å skape et tilbudsmarked for innovasjon og modernisering.¹⁹⁵ Således kan man se hvordan Putins argumentasjon for direkte statlig kontroll samsvarer med den konservative tilnærmingen til modernisering. Statlig kontroll brukes som argumentasjon for å sikre russiske nasjonale interesser; å bli en økonomisk stormakt. Putin ser utnyttelsen av olje- og gassressurser på kontinentalsokkelen som et middel for å styrke russisk økonomi og beholde et globalt lederskap innenfor energisektoren som en del av å fremme Russlands makt og storhet, hvilket er en del av Russlands 'nasjonale interesse'. Som del av den sosio-økonomiske utviklingen mener Putin at russiske energibedrifter har et særskilt ansvar for å investere innenlands. Slik ønsker Putin å øke etterspørselen på hjemmemarkedet for således å bidra til økonomisk utvikling og modernisering i Russland. Her blir det igjen tydelig hvordan Putins politikk følger den konservative tilnærmingen til modernisering der staten må ta rollen som drivkraft for

---

¹⁹⁵ Urnov, «Russian Modernization Doctrines under Debate,» 44

modernisering.¹⁹⁶ Staten må også sørge for tilbud av nyskapinger og deres implementering i økonomien.¹⁹⁷

Putin fremmer sin politikk ved å skape en artikkel mellom 'statlig kontroll', sin definisjon av 'privatisering', 'russisk identitet' og 'sosio-økonomisk utvikling' hvilket definerer 'nasjonale interesser'. Putin gjør det til en del av den felles russisk identitet å beholde dagens lisensieringssystem for olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen. Således kobler han en felles russisk identitet med sin politikk som står i samsvar med den konservative tilnærmingen til modernisering og beholder en sterk statlig direkte kontroll over olje- og gassindustriens aktivitet på sokkelen. Dette blir således en del av 'nasjonale interesser' - at Russland skal bli en energi-supermakt, hvilket også skal være en del av russisk identitet, hvilket samsvarer med den konservative tilnærmingen til modernisering.

I forholdet mellom konservativ og liberal tilnærming til modernisering er, ifølge Urnov, en av likhetene doktrinene imellom at begge innebærer oppfatningen om Russland som en stormakt som del av den russiske identiteten. Dette kan man se tydeligere hos Putin enn hos Medvedev og Donskoj. Sistnevnte aktører bruker identitetsmarkører for å understreke at private selskaper er russiske og derved ikke truer russisk økonomi. Imidlertid knytter de ikke dette opp til Russland som stormakt. Dette avviker således fra den liberale tilnærmingen til modernisering. Medvedev og Donskoj er i stedet opptatt av potensiell tilbakeleggenhet i den russiske energisektoren. Muligens ligger noe av årsaken til forskjellene mellom aktørene nettopp i synet på endring av lisensieringssystemet – og dermed også i synet på 'nasjonale interesser' - i elementet 'tilbakeleggenhet'. Medvedev og Donskoj trekker andre slutninger enn Putin. Som det har vært fremhevet tidligere i denne oppgaven, knytter Medvedev og Donskoj nodalpunktet 'ressursrikdom' med elementene 'hastverk', 'tilbakeleggenhet' og 'privatisering' sammen i en artikkel som dermed former innholdet av den flytende betegnelsen 'nasjonale interesser'. 'Nasjonale interesser' får således det innhold at det er behov for å endre organiseringen av olje- og gassvirksomhet på kontinentalsokkelen i Arktis ved å øke antallet selskaper med tillatelse til å utføre arbeid knyttet til olje- og gassutvinning. Utvidelse av aktører på sokkelen er i samsvar med en liberal tilnærming til modernisering da forkjemperne for denne tilnærmingen ønsker å legge til rette for etterspørsel etter innovasjon i økonomien gjennom næringsvirksomhet. Gjennom diskursanalyse kan man se at Medvedev

---

¹⁹⁶ Busygina og Filippov, «Benefits and Risks of Modernization in Russia,» 217

¹⁹⁷ Urnov, «Russian Modernization Doctrines under Debate,» 44

og Donskojs politikk har likhetstrekk med den liberale tilnærmingen til modernisering, da denne tilnærmingen argumenterer for at den russiske staten er for ineffektiv og konservativ mens private foretak er den naturlige drivkraften for økonomisk modernisering.¹⁹⁸

Putin bestrider Donskoj og Medvedevs virkelighetsfremstilling som tilsier at utforskningen av den russiske kontinentalsokkelen raskt må trappes opp for at Russland ikke skal bli tilbakeleggende i sammenligning med andre land. For Putin derimot er ikke Russland tilbakeleggende fordi Russlands energisektor er ledende på det internasjonale energimarkedet. Her blir det tydelig hvordan Putins syn på 'tilbakeleggenhet' tydelig bærer preg av hans definisjon av 'privatisering' som skiller seg fra Donskoj og Medvedevs definisjon. For Putin truer derfor ikke 'tilbakeleggenhet' Russlands energisektor. Derimot mener Putin at det ikke nødvendigvis er hensiktsmessig å påskynde prosessen vedrørende utvinning av olje og gass på kontinentalsokkelen. Således kan man se at en av hovedforskjellene hos aktørene ligger i forståelsen av 'tilbakeleggenhet' i energisektoren. Ved at Putin bestrider Medvedev og Donskojs virkelighetsfremstilling om at russisk energisektor er tilbakeleggende, argumenterer Putin ikke direkte motstridende, men likevel ikke i tråd med konservativ tilnærming til modernisering. En av likhetene mellom de to doktrinene er - ifølge Urnov - at begge tilnærmingene argumenterer for modernisering på bakgrunn av forståelsen om at enhver forvitring av Russland må stoppes.¹⁹⁹ Putin nekter offentlig å anerkjenne muligheten for en forvitring av russisk olje- og gassektor. I stedet argumenterer han for at denne sektorens ledende posisjon er en del av russisk identitet, der Russland er en energi-supermakt.

---

¹⁹⁸ Busygina og Filippov, «Benefits and Risks of Modernization in Russia,» 217

¹⁹⁹ Urnov, «Russian Modernization Doctrines under Debate,» 41

12 Konklusjon

Formålet med denne masteroppgaven har vært å undersøke om det finnes dypereliggende forskjeller i den russiske politiske statsledelse i synet på hvordan olje- og gassvirksomheten på kontinentalsokkelen skal organiseres. En del av dette har vært å undersøke hvordan aktørene fremmer sine virkelighetsbilder og se på hvilke punkter deres fremstillinger samsvarer og på hvilke punkter det foregår en kamp om å definere virkeligheten på en bestemt måte. Dette har jeg gjort gjennom en diskursanalytisk studie av noen utvalgte stenogrammer fra møtevirksomhet ført av medlemmer av den russiske statsledelse. Stenogrammene er fra tidsperioden 2012 - januar 2013. Dernest har jeg drøftet om de ulike virkelighetsfremstillingene, uttalt av aktørene Putin, Medvedev og Donskoj, samsvarer med enten den liberale eller den konservative tilnærmingen til modernisering. Dette har jeg gjort på bakgrunn av det inntrykk som fremkommer i Mark Urnovs artikkel «Russian Modernization Doctrines under Debate» i boken *Waiting for Reform under Putin and Medvedev*, av 2012.

I analysen fant jeg at aktørene fremmer ulike virkelighetsbilder som påvirker deres syn på organisering av olje- og gassutvinning på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis, men også flere likheter.

Felles for fremstillingene er at alle aktørene legger til grunn en forståelse om at kontinentalsokkelens store utstrekning nødvendigvis medfører store olje- og gassforekomster. Dog er det slik at selv om det har blitt gjort estimater av mengden olje og gass på den russiske kontinentalsokkelen, er det fortsatt usikkerhet knyttet til de faktiske forekomstene. I tillegg diskuteres ikke hvorvidt det er lønnsomt å utvinne hydrokarbonressursene. Kostnader forbundet med nødvendig infrastruktur og teknologi samt utfordringer relatert til miljøhensyn i sårbare områder omtales i svært liten grad. Dette påvirker diskusjonen om organisering av olje- og gassvirksomhet på kontinentalsokkelen. Hvis utfordringene knyttet til olje- og gassutvinning hadde fått større plass i diskusjonen, ville utvinning av hydrokarbonressurser i Arktis trolig fremstått som en mindre lukrativ metode for å oppnå god sosio-økonomisk utvikling av Russland. Aktørene har det til felles at de lager fremstillinger basert på forutsatte olje- og gassforekomster, hvis avkastning og ringvirkninger skal føre til god sosio-økonomisk

utvikling i Russland. Tanken om nødvendigheten av modernisering for å oppnå god sosio-økonomisk utvikling forener liberal og konservativ tilnærming til modernisering.

På noen punkter kan man se klart samsvar mellom tilnærming til modernisering og virkelighetsfremstillinger, som blant annet i tilfellet overfor. Det er også andre tilfeller der man kan se samsvar mellom tilnærming til modernisering og virkelighetsfremstilling: At forskjellene mellom aktørene kan forklares med ulik tilnærming til modernisering kan man se når det gjelder privatisering og sosio-økonomisk utvikling samt fremstillingene av sammenhengene mellom disse begrepene.

Når det gjelder privatisering har ikke aktørene samme definisjon av hva begrepet innbefatter. For Medvedev og Donskoj betyr privatisering et økt antall private aktører på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis - uten at disse nødvendigvis inngår i samarbeidsprosjekter med statlig eide selskaper. Likt den liberale tilnærmingen til modernisering, ser de en sammenheng mellom private aktørers virksomhet og sosio-økonomisk utvikling. Den liberale tilnærmingen understreker at modernisering skal skje gjennom det private næringslivs etterspørsel i markedet etter innovasjon. Det private næringsliv skal således være drivkraften i moderniseringen. Dette skiller seg fra Putins politikk. Putin argumenterer mot det private næringsliv som drivkraft i moderniseringen. I stedet skal staten inneha denne rollen og skape et tilbudsmarked for innovasjon. Dette er i tråd med den konservative doktrinen. Putin argumenterer indirekte for en slik politikk gjennom sin definisjon av begrepet privatisering. I motsetning til Medvedev og Donskoj, innebærer privatiserings-begrepet for Putin at den russiske olje- og gassektoren er del av det internasjonale åpne investeringsmarked. Ifølge ham er olje- og gassektoren således allerede privatisert. Dermed trengs ikke ytterligere privatisering og heller ingen endring av det fungerende lisensieringssystem for utvinning av olje og gass på kontinentalsokkelen. Putin advarer også om konsekvensene av private aktørers virksomhet på kontinentalsokkelen - uten å være en del av et samarbeidsprosjekt med et av de russiske statlig eide selskapene. Han hevder at dette kan få negative konsekvenser fordi private selskaper er tilbøyelige til å selge sine lisenser til utenlandske aktører. Dette samsvarer med den konservative tilnærmingen til modernisering som hevder at næringslivets interesser er kortsiktige og motivert av rask profittmaksimering - og kan derfor ikke være grunnlag for økonomisk modernisering. I likhet med den konservative tilnærmingen mener derfor Putin at staten må ha direkte kontroll over olje- og gassektoren for å sikre at de økonomiske godene som skal bidra til Russlands sosio-økonomiske utvikling, tilfaller Russland. For Putin blir

Russlands ledende posisjon i energisektoren viktig å bevare gjennom direkte statlig kontroll. Ifølge ham skal avkastningen fra olje- og gasektoren sikres at tilfaller den russiske stat. Ut i fra Putins virkelighetsfremstilling blir Russlands ledende posisjon i energisektoren en del av russisk identitet; Russland som energi-supermakt. Dette samsvarer med den konservative doktrinen der behovet for modernisering begrunnes med at Russland er en stormakt.

Medvedev og Donskoj omtaler ikke Russland som en energistormakt og definerer heller ikke dette som del av russisk identitet. Dette skiller seg fra Putins virkelighetsfremstilling. I likhet med den konservative doktrinen, begrunner også den liberale tilnærmingen behovet for modernisering med at Russland er en stormakt. Medvedev og Donskoj fokuserer istedenfor på den russiske olje- og gasektors potensielle tilbakeleggenhet i energisektoren sammenlignet med andre land. De hevder at dersom lisensieringsregelverket på kontinentalsokkelen ikke åpner for private aktørers virksomhet, vil den russiske olje- og gasektoren ikke følge med i utviklingen. Dette fokuset samsvarer med den liberale tilnærming til modernisering som understreker at enhver forvitring av Russland må stoppes. Dette sies også i den konservative doktrinen. Imidlertid nekter Putin å anerkjenne muligheten for tilbakeleggenhet i den russiske energisektoren. Således skiller hans politikk seg fra den konservative tilnærmingen til modernisering på dette punktet.

Når det gjelder statlig kontroll, bryter Donskoj delvis med den liberale tilnærmingen til modernisering. Dette gjør han ved å uttale at direkte statlig kontroll må sikres gjennom statlig eide selskapers deltagelse i alle prosjekter på kontinentalsokkelen. I andre uttalelser argumenterer han derimot for private aktørers virksomhet på sokkelen *uten* samarbeid med statlig eide selskaper. Donskoj er uklar i sin politikk på dette punktet. Imidlertid viser flere uttalelser at han understreker sammenhengen mellom privat virksomhet og god sosio-økonomisk utvikling. Dette er et gjennomgående trekk for Donskojs virkelighetsfremstilling og politikk. Hans politikk peker derfor generelt sett i større grad mot den liberale tilnærmingen til modernisering.

Putins politikk og virkelighetsfremstilling bryter med den konservative tilnærmingen til modernisering da den konservative doktrinen - i likhet med den liberale tilnærmingen - ser behovet for å endre Russlands ensidige fokus på olje- og gassinntekter. Dette samsvarer *ikke* med Putins virkelighetsfremstilling. Han hevder at olje- og gasektoren skal danne grunnlaget for positiv sosio-økonomisk utvikling av Russland, hvilket samsvarer med hans meninger fremmet i hans artikkel «Минерально-сырьевые ресурсы в стратегии развития российской

экономики». Imidlertid bryter dette synet med den konservative tilnærmingen til modernisering slik den er beskrevet av Urnov. Medvedev og Donskoj gir heller ikke uttrykk i diskusjonen for å ville endre Russlands ensidige fokus på inntekter fra olje- og gasssektoren. Tvert imot argumenterer Medvedev for at det haster å utvinne hydrokarbonressursene på kontinentalsokkelen snarest, før bruk av andre energikilder øker i omfang på verdensbasis. Dette skiller seg fra den liberale tilnærmingen til modernisering.

Således kan det konkluderes med at det finnes ulike politiske betraktninger med hensyn til organisering av olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis i Den Russiske Føderasjons statsledelse. Disse kan til dels knyttes til dypereliggende meningsforskjeller om tilnærming til modernisering. Arbeidshypotesen er delvis riktig: Putins politikk deler flere likheter med den konservative tilnærmingen til modernisering. Medvedev og Donskojs politikk samsvarer tidvis med den liberale tilnærmingen til modernisering. Imidlertid skiller aktørenes virkelighetsfremstillinger seg på andre punkter helt eller delvis fra henholdsvis konservativ og liberal doktrine. Dermed kan Medvedev, Donskoj og Putins politiske meningsforskjeller når det gjelder organisering av olje- og gassvirksomhet på den russiske kontinentalsokkelen i Arktis kun delvis forklares med en dypereliggende ulik tilnærming til modernisering.

Litteraturliste

Averre, Derek. «The Modernization Debate and Energy: Is Russia an ‘Energy Superpower’?» I *Russian Energy in a Changing World: What is the Outlook for the Hydrocarbons Superpower?*, red. Jacob M. Godzimirski, 75-89. Farnham: Ashgate, 2013.

Blazer, Harley. «The Putin Thesis and Russian Energy Policy.» *Post-Soviet Affairs* 21, nr. 3 (2005): 210-225.

Bouzarovski, Stefan og Mark Bassin. «Energy and Identity: Imagining Russia as a Hydrocarbon Superpower.» *Annals of the Association of American Geographers* 101, nr. 4 (2011): 783-794.

Busygina, Irina og Mikhail Filippov. «Benefits and Risks of Modernization in Russia.» I *Waiting for Reform under Putin and Medvedev*, red. Lena Johnson og Stephen White, 213-236. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2012.

Charteris-Black, Jonathan. *Analysing Political Speeches: Rhetoric, Discourse and Metaphor*, New York: Palgrave Macmillan, 2014.

Charteris-Black, Jonathan. *Politicians and Rhetoric: The Persuasive Power of Metaphor*, Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2006.

Commission on the Limits of the Continental Shelf (CLCS). «Commission on the Limits of the Continental Shelf (CLCS) Outer limits of the continental shelf beyond 200 nautical miles from the baselines: Submissions to the Commission: Partial revised Submission by the Russian Federation.» Oppdatert 24. mai 2013. Lastet ned 28. april 2014.

http://www.un.org/Depts/los/clcs_new/submissions_files/submission_rus_rev.htm

Dubrova, Irina. «Эра нефти продолжается: Нефтедобыча России: материковые и арктические перспективы; российские нефтедобытчики ждут налоговых льгот» *Oil&Gas Eurasia* nr. 7-8 (Juli-August 2013): 30-33. Lastet ned 16. september 2013.

<http://www.oilandgaseurasia.com/digital/2013-0708.html>

Evans Jr., Alfred B. «Putin’s Legacy and Russia’s Identity» *Europe-Asia Studies* 60, nr. 6 (2008): 899-912.

Fairclough, Norman. *Kritisk diskursanalyse: En samling*. Oversatt av Elisabeth Halskov Jensen. København: Hans Reitzels Forlag, 2008.

Federalnaja antimonopolnaja sluzjba. «Проект Федерального закона «О внесении изменений в статьи 9 и 13.1 Закона Российской Федерации «О недрах.»» Utgitt 21. juli 2012. Utgitt på nett 1. august 2012. Lastet ned 17. september 2013.

http://www.fas.gov.ru/legislative-acts/legislative-acts_50986.html

Filimonova, Nadezhda. «Кто должен править на арктическом шельфе России?» *Арктика и Север* (Северный (Арктический) федеральный университет имени М. В. Ломоносова), nr. 12 (2013): 4-14. Lastet ned 14. november 2013.

http://www.narfu.ru/aan/archive/AaN_2013_12.pdf

Filimonova, Nadezhda. «Scramble for the Arctic Offshore Oil & Gas Resources in Russia.» I *Arctic Yearbook 2013*, red. Lassi Heininen, 280-296. Akureyri, Island: Northern Research Forum, 2013. Lastet ned 27. januar 2014.

<http://www.arcticyearbook.com/ay2013/index.html#/2/zoomed>

Fortescue, Stephen. «Policymaking Process in Putin's Prime Ministership.» I *Waiting for reform under Putin and Medvedev*, red. Lena Johnson og Stephen White, 119-139. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2012.

Institut sovremennogo razvitiya. «Россия XXI Века: Образ Желаемого Завтра» (januar 2010): 3-68. Lastet ned 1. oktober 2014. http://www.insor-russia.ru/files/Obraz_gel_zavtra.pdf

Jørgensen, Marianne Winther og Louise Phillips. *Diskursanalyse som teori og metode*. 10.opplag. Fredriksberg: Samfundslitteratur/Roskilde Universitetsforlag, 2013.

Laclau, Ernesto og Chantal Mouffe. «Hinsides det sociales positivitet: antagonismer og hegemoni.» Oversatt av Torben Clausen, Helene Gjerding, Allan Dreyer Hansen, Ane Jensen, Carsten Jensen, Heidi Kaltoft, Christian Madsbjerg og Ulik Pram Gad. Del 2 i *Det radikale demokrati: diskursteoriens politiske perspektiv*. Fredriksberg: Roskilde Universitetsforlag, 2002. Originalt utgitt som «Beyond the Positivity of the Social: Antagonisms and Hegemony.» Kap. 3 i *Hegemony and Socialist Strategy. Towards a Radical Democratic Politics*. London: Verso, 1985.

Locatelli, Catherine. «The Russian oil industry between public and private governance: obstacles to international oil companies' investment strategies.» *Energy Policy* 34 (2006): 1075-1085.

Manicom, James. «Identity Politics and the Russia-Canada Continental Shelf Dispute: An Impediment to Cooperation?» *Geopolitics* 18, nr. 1 (2013): 60-76.

Ministerstvo Energetiki Rossijskoj Federatsii. «Доклад Министра энергетики РФ А.В. Новака на Национальном нефтегазовом форуме.» Utgitt på nett 22. mars 2013. Lastet ned 23. februar 2014. <http://minenergo.gov.ru/press/doklady/14507.html>

Ministerstvo Prirodnikh Resursov i Ekologii Rossijskoj Federatsii. «Биография.» Lastet ned 4. oktober 2014. <http://www.mnr.gov.ru/mnr/minister/biography.php>

Moe, Arild. «Potential Arctic Oil and Gas Development: What Are Realistic Expectations?» I *The Arctic in World Affairs: A North Pacific Dialogue on Arctic Marine Issues*, red. Oran Young, Jong Deog Kim og Yoon Hyung Kim, 227-250. Seoul/Honolulu: Korea Maritime Institute/East-West Center, 2012.

Moe, Arild. «Russian oil – challenges and possibilities.» *The Oxford Institute for Energy Studies*, nr. 97 (august 2014): 17-19.

Moe, Arild. «Russisk rullet?» I *Oljevirkksomhetens Innvalg i Nord: Næringsutvikling, Politikk og Samfunn*, red. Peter Arbo og Bjørn Hersoug, 182-304. Oslo: Gyldendal Akademisk Forlag, 2010.

Moe, Arild. «Status of legislation for foreign investment in the Russian petroleum sector and on the continental shelf.» RUSSCASP. Utgitt på nett 22. april 2008. Lastet ned 15. februar 2014. http://www.fni.no/russcasp/AM-investment_legislation.pdf

Moe, Arild og Elana Wilson Rowe. «Northern Offshore Oil and Gas Resources: Policy Challenges and Approaches.» I *Russia and the North*, red. Elana Wilson Rowe, 107-128. Ottawa: University of Ottawa Press, 2009.

Neumann, Iver B. *Mening, Materialitet, Makt: En innføring i diskursanalyse*. 3. opplag. Bergen: Fagbokforlaget, 2010.

Nilsson, Annika E. og Nadezhda Filimonova. «Russian Interests in Oil and Gas Resources in the Barents Sea» Working Paper, Stockholm Environment Institute, mai 2013, 3-30. Lastet ned 25. september 2013.

<http://www.sei-international.org/mediamanager/documents/Publications/SEI-WorkingPaper-Nilsson-RussiaOilGasBarentsSea.pdf>

Olje- og energidepartementet. «Statoil ASA.» Oppdatert 28. mai 2013. Lastet ned 7. april 2014.

http://www.regjeringen.no/nb/dep/oed/tema/statlig_engasjement_i_petrolevmsvirksohm/statoil-asa.html?id=444383

O'Loughlin, John, Geróid Ó Tuathail (Gerard Toal) og Vladimir Kolossov. «Russian Geopolitical Culture and Public Opinion: The Masks of Proteus Revised» *Transactions of the Institute of British Geographers*, n.s., 30, nr. 3 (September 2005): 322-335. Lastet ned 31. mars 2014. <http://www.jstor.org/stable/3804409>

Pravitelstvo Rossii. «Заседание Правительства.» Utgitt på nett 2. august 2012. Lastet ned 10. juni 2014. <http://government.ru/news/4456>

Pravitelstvo Rossii. «Председатель Правительства Российской Федерации В.В.Путин провёл совещание по вопросу стимулирования освоения континентального шельфа.» Utgitt på nett 12. april 2012. Lastet ned 30. september 2014. <http://archive.premier.gov.ru/events/news/18680/>

Pravitelstvo Rossii. ”Совещание ”О перспективах освоения ресурсов континентального шельфа России.”” Utgitt på nett 15. januar 2013. Lastet ned 2. februar 2014. <http://government.ru/news/162>

Pravitelstvo Rossijskoj Federatsii. «Концепция долгосрочного социально-экономического развития Российской Федерации на период до 2020 года.» МОО Информация для всех. Utgitt på nett 17. november 2008. Lastet ned 1. oktober 2014. <http://www.ifap.ru/ofdocs/rus/rus006.pdf>

Pravitelstvo Rossijskoj Federatsii. «Распоряжение Правительства РФ от 12.04.2012 N 443-р.» Utgitt på nett 12. april 2012. Lastet ned 11. oktober 2013. <http://government.consultant.ru/page.aspx?1607299>

Prezident Rossii. ”Встреча с главами энергетических компаний.” Utgitt på nett 21. juni 2012. Lastet ned 23. mars 2014. <http://www.kremlin.ru/news/15716>

Prezident Rossii. «Встреча с представителями общественных организаций предпринимателей.» Utgitt på nett 24.mai 2012. Lastet ned 29. april 2014.
<http://www.kremlin.ru/news/15423>

Prezident Rossii. «Заседание Комиссии по вопросам стратегии развития ТЭК и экологической безопасности.» Utgitt på nett 10.juli 2012. Lastet ned 29. april 2014.
<http://kremlin.ru/news/15912>

Prezident Rossii. «Россия, вперед! Статья Дмитрия Медведева.» Utgitt på nett 10. september 2009. Lastet ned 8. mai 2014. <http://kremlin.ru/transcripts/5413>

Putin, Vladimir Vladimirovitsj. «Минерально-сырьевые ресурсы в стратегии развития российской экономики.» *Россия в окружающем мире*, 2000, 1-11. Tidligere utgitt som «Минерально-сырьевые ресурсы в стратегии развития российской экономики.» *Природно-ресурсные ведомости* 24, nr. 7 (april 2000). Lastet ned 8. mai 2014. http://rus-stat.ru/stat/1062000_2.pdf

Rosneft. «Игорь Сечин: Президент, Председатель Правления, Заместитель Председателя Совета директоров.» Lastet ned 17. oktober 2014.
<http://www.rosneft.ru/about/Management/igor-sechin/>

Rossiiskij nalogovyj portal. 2013. «Проект «Основных направлений налоговой политики Российской Федерации на 2014 год и на плановый период 2015 и 2016 годов.»» Utgitt på nett 8.mai 2013. Lastet ned 23. september 2013.
http://taxpravo.ru/zakonodatelstvo/statya-316848-osnovnyie_napravleniya_nalogovoy_politiki_rossiyskoy_federatsii_na_2014_god_i_na_plano_vyiy_period_2015_i_2016_godov

Rutland, Peter. «Petronation? Oil, gas and national identity in Russia» *Post-Soviet Affairs*. Utgitt på nett 10. september 2014, 1-24. Lastet ned 4. oktober 2014.
doi:10.1080/1060586X.2014.952537.

Språkrådet. «Transkripsjon av russisk.» Lastet ned 10. november 2014.
<https://www.sprakradet.no/upload/Rettskriving%20og%20ordlister/russ.pdf>

Statoil. «Johan Sverdrup.» Oppdatert 17. februar 2014. Lastet ned 14. mars 2014.
<http://www.statoil.com/no/ouoperations/futurevolumes/projectdevelopment/Pages/Aldous%20Avaldsnes.aspx>

Statoil. «Konseptvalg for Johan Sverdrup-feltet.» Oppdatert 18. februar 2014. Lastet ned 14. mars 2014.
http://www.statoil.com/no/NewsAndMedia/News/2014/Pages/13Feb_JohanSverdrup.aspx

University of Chicago Press. *The Chicago Manual of Style*. 16. utgave. Chicago: University of Chicago Press, 2010.

Urnov, Mark. «Russian Modernization Doctrines under Debate.» I *Waiting for Reform under Putin and Medvedev*, red. Lena Johnson og Stephen White, 38-60. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2012.

Vygon, Grigorij, Anton Rubtsov, Sergej Ezjov og Darja Kozlova. «Арктический шельф: насколько оптимальна система регулирования в России?» *Энергетический центр Московской школы управления СКОЛКОВО*, september 2012, 1-109. Lastet ned 16. april 2014. http://energy.skolkovo.ru/upload/medialibrary/07c/SEneC_Arctic_Offshore.pdf

Øverland, Indra. «Russia's Arctic Energy Policy» *International Journal*, Høst 2010, 866-878.

Øverland, Indra, Jakub Godzimirski, Lars Petter Lunden og Daniel Fjærtøft. «Rosneft's offshore partnerships: the re-opening for the Russian petroleum frontier?» *Polar Record*, Juli 2012, 1-14.

